

อนัตตาสุดยอด

หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม เขียน

พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร ป.ธ.๙ สส.ม แปล

อนัตตาสุดยอด
หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม เขียน
พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร ป.ธ.๙ สส.ม แปล

อนัตตาสุดยอด

หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม เขียน
พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร ป.ธ.๙ สส.ม. แปล

อนัตตาสุดยอด

ISBN	978-974-225-273-1
จำนวน	156 หน้า
เขียน	หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม
แปล	พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร ป.ธ.๙ สส.ม (มธ)
พิมพ์ครั้งที่ 1	10 มิถุนายน พ.ศ.2553
จำนวนพิมพ์	20,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	มูลนิธิหลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม
	เลขที่ 425 อาคารสมบูรณ์ชั้น 6
	ถ.จรัญสนิทวงศ์ แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ
เว็บไซต์	www.portee.in.th
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ TQP จำกัด กรุงเทพฯ

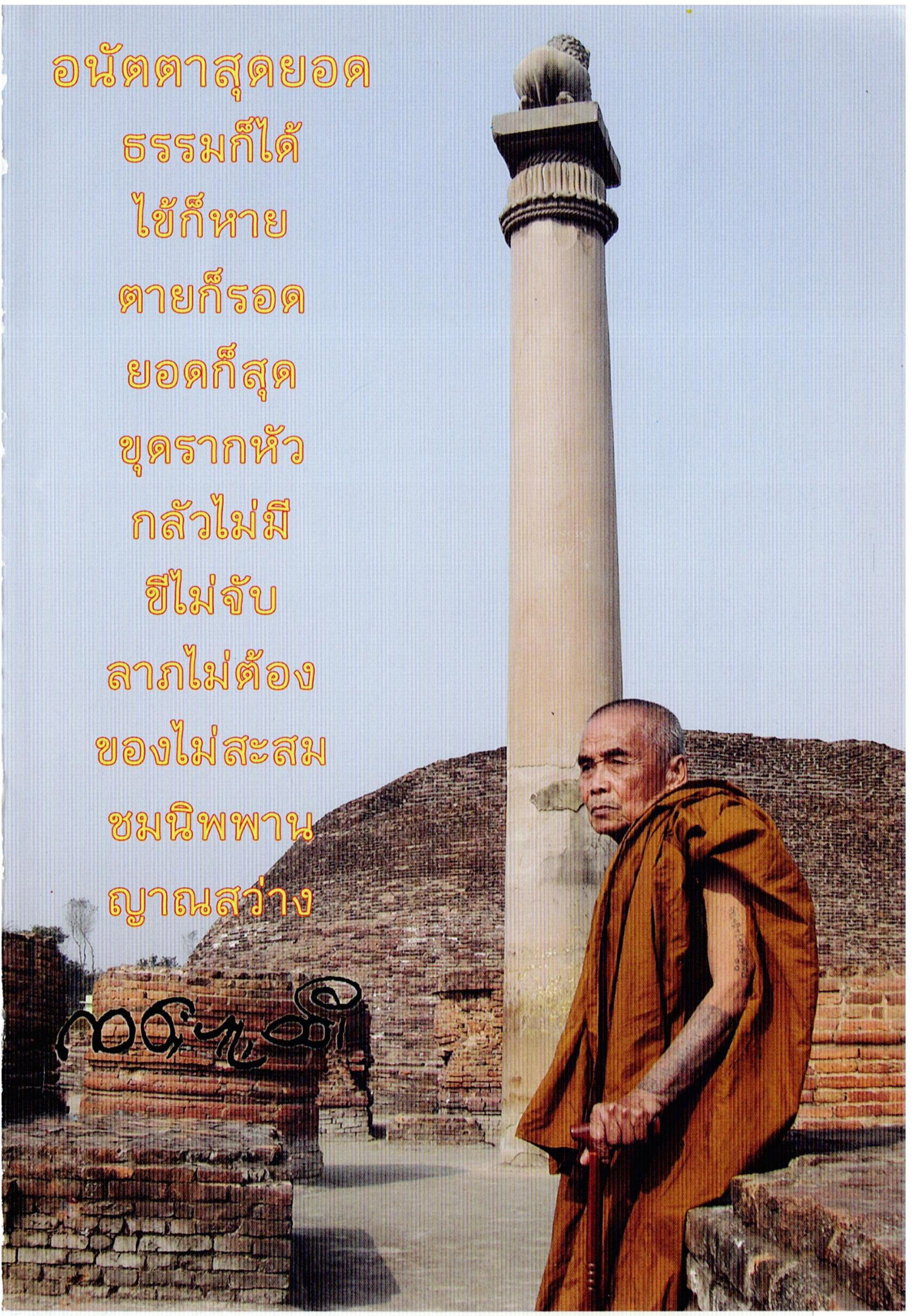
หนังสือเล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นด้วยแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

หากท่านประสงค์มีไว้ศึกษา หรือต้องการจุดประกายธรรมให้เพื่อน

โปรดติดต่อขอหนังสือได้ที่ โทรศัพท์ 089-448-7499 **และ** 089-123-1950

สมทบทุนจัดพิมพ์หนังสือได้ที่ **มูลนิธิหลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม**

ธนาคารกสิกรไทย สาขาบางยี่ขัน บัญชีเลขที่ 047-2-33780-9

อนัตตาสุดยอด
ธรรมก็ได้
ไข้ก็หาย
ตายก็รอด
ยอดก็สุด
ขุดรากหัว
กลัวไม่มี
ขีไม่จับ
ลาภไม่ต้อง
ของไม่สะสม
ชมนิพพาน
ญาณสว่าง

คำนำ

หนังสืออนัตตาสุดยอดนี้ เขียนขึ้นโดยยกบาลี 2 ประโยค เป็นหลัก คือ **เอโก ธัมโม อนัตตาโต อนุตตโร นาม** และ **สัพพธัมเมหิ อนัตตาโต อนุตตโร**

เอโก ธัมโมธรรมเอก มีหนึ่งเดียว **อนัตตาโต**-คืออนัตตา **อนุตตโร นาม**-เป็นสุดยอดบรมธรรม **สัพพธัมเมหิ**-ธรรมทั้งปวง **อนัตตาโต**-มีอนัตตา **อนุตตโร**-ยอดเยี่ยมที่สุด

หมายความว่า ธรรมะ 84,000 พระธรรมขันธ์นั้น สรุปลงเป็นหนึ่งเดียว คือ **"อนัตตา" อนัตตาเป็นธรรมเอกขั้นสุดยอด** เป็นธรรมอันเป็นยอดที่สุด ประเสริฐที่สุด เรียกว่า**สุดยอดแห่งบรมธรรม** เพราะไม่มีธรรมอื่นใดที่เป็นยอด หรือสูงกว่านี้อีกแล้ว

หนังสือเล่มนี้จึงตั้งชื่อตามบาลีดังกล่าวว่า**อนัตตาสุดยอด** เขียนขึ้นมาด้วยจิตเมตตา เพื่อหยิบยื่นส่งถึงผู้มีปัญญามองเห็นความได้มาซึ่งขันธ์ 5 อันก่อเป็นบัญญัติ เป็นตัวเป็นตนขึ้นมา เมื่อตายแล้วต้องกลับมาเกิด มาได้รับทุกข์อีก เวียนว่ายตายเกิดอยู่โดยไม่จบ ไม่สิ้น แล้วมุ่งหวังปรารถนาที่จะบรรลุถึงที่สุด ที่จบนั่นเอง

ถามว่า ขันธ์ 5 ที่เกิดมาแล้วตาย ตายแล้วเกิด การเวียนว่ายตายเกิดที่เป็นไปอยู่อย่างนี้ เป็นเพราะอะไร แล้วจะทำอย่างไรให้บรรลุถึงที่สุด ที่จบ ตอบว่า การเกิดตาย เกิดตายอยู่ อย่างไม่รู้จบนี้ เพราะมีเหตุ เหตุก็คือตัณหา มีบาลีว่า **ตัณเหยติ เอตายาติ ตัณหา** หากแยกแปลทีละคำมีความหมายดังนี้ **ตัณเหยติ**-ก่อให้เกิด ทำให้มีความเดือดร้อนอันเป็นทุกข์ถ่ายเดียว **เอตายาติ**-เพราะก่อให้เกิดความเดือดร้อนเป็นทุกข์อย่างนี้ **ตัณหา**- จึงได้ชื่อว่าตัณหา เพราะฉะนั้น คำว่า**ตัณหา** แปลว่าทำให้คน เทวดา พรหม และหมู่สัตว์ทั้งหลายเดือดร้อนเป็นทุกข์

คำว่าทุกข์ มีบาลีว่า **ทุกขัง ภยัตเถนะ** แปลว่า **ทุกขัง**-การตายเกิด **ภยะ**-เป็นภัยที่น่ากลัว ทำให้เดือดร้อน ร้องไห้ คร่ำครวญรำพัน **อัตเถนะ**-ด้วยคำพูดอธิบายให้เข้าใจอย่างนี้ จึงชื่อว่าทุกข์ เพราะฉะนั้น คำว่าทุกข์ จึงหมายถึงการตายแล้วเกิด ซึ่งเป็นภัยที่น่ากลัว ทำให้เดือดร้อน ร้องไห้ **ตัณหา**เป็นผู้สร้างความเดือดร้อน คือการตายเกิด ตัณหานี้มาจากไหน มาจากอกุศลเจตสิก 14 ชื่อว่าโลติล คือทิฐิ โลภะ

และมานะ แล้วทิฐิ โลภะ และมานะนี้มาจากไหน มาจาก สักกายมิจฉาทิฐิ (ธรรมมีไม่เห็น คืออนัตตามี ไม่เห็น) **สักกายะ**-จิต เจตสิก รูป นิพพาน เรียกว่าธรรมมี **มิจฉาทิฐิ**-เห็นผิด คือไม่เห็นส่วน ที่เป็นปรมัตถ์ แต่เห็นผิดเป็นบัญญัติ เช่น เห็นว่าเป็นหมู หมา ม้า แมว วัว ควาย คน เทวดา พรหม ความเห็น ธรรมผิดดังกล่าวนี้มาเป็นอัตตา คือ เห็นว่าเป็นกู มีกู และโลภะก็อยาก ได้สิ่งอันเป็นกู สิ่งอันมีกู **อัตตากับโลภะ เรียกว่าตัณหาคู่ที่** 1 สักกายมิจฉาทิฐิ (เห็นธรรมผิด) กลายมาเป็นมานะ คือเห็นว่ากูมี กูเป็น เช่น กูมีเงิน มีทรัพย์สมบัติ เป็นต้น จนถึงภพภูมิทั้ง 26 ภพภูมิ ในชั้นสูงสุดคือ กูมีโลกิยะฌานสมาบัติ เนวสัญญานาสัญญายตนะ เมื่อกูมี โลภะก็อยากได้ในสิ่งที่กูมีทั้งปวง **มานะกับโลภะ เรียกว่าตัณหาคู่ที่** 2 ตัณหา 2 คู่นี้เขาทำงานอะไร งานของเขาก็คือมีบาลีว่า **สังอุทยติ เอเตนาติ สมุทโย** แปลว่า **สัง**-การตายเกิด ตายเกิด ซึ่งเรียกว่าทุกข์นั้น **อุทยติ**-ทำให้เกิด ทำให้มีขึ้นมา **เอเตนาติ**-เพราะทำให้ทุกข์คือการตายเกิดนี้เกิดขึ้น มีขึ้นมา **สมุทโย**-จึงได้ชื่อว่าสมุทัย แปลว่าเหตุที่ก่อให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด

สมุทัย คืออัตตามิจฉาทิฐิ เห็นผิดว่า “รูป วิญญาณ เวทนา” หรือ “จิต เจตสิก รูป” เป็นกู เป็นเรา เช่น “เป็นขากู มือกู หัวกู ตัวกู” เป็นต้น หรือภายนอกกาย เช่น เห็นว่า “เป็นลูกกู เป็นสามีกู เป็นภรรยากู” เป็นต้น ความเห็นผิดในวิญญาณ (ใจรู้) และเวทนา (ใจรับ) ก็มีลักษณะเดียวกัน มิจฉาทิฐิคือความเห็นผิด มิจฉาสังกัปปะคือความคิดผิด วิจิกิจฉาคือความเชื่อในสิ่งที่เห็นผิดและคิดผิด ในเมื่อบุคคลใดยังมีความผิดทั้ง

3 ประการนี้อยู่แล้ว งานที่เขาทำลงไปทุกอย่างนั้น เรียกว่า**มิจฉา กัมมันตะ** เป็นงานที่ผิด กล่าวคือ ทำทานอยู่ก็ยึดถือว่า “เป็นทานกู กูให้ทาน” บาลี เรียกว่า**ทานัตตุปทาน** (ยึดถือว่าทานที่ให้นั้นเป็นกู เป็นของกู) เป็นทานอัตตา อัตตาเป็นผู้ให้ทาน เป็นทานมิจฉาทิฐิ **การทำทานโดยมีอัตตาเป็นผู้นำอย่างนี้ เรียกว่าทานของบุคคล ผู้มิใช่ชาวพุทธ**

ฆราวาสถือศีล 5 แม่ชีถือศีล 10 สามเณรถือศีล 109 ภิกษุถือศีล 227 แม้ว่าพวกเขาจะถือศีลเคร่งครัดสักปานใดก็ตาม หากว่ายังมี**มิจฉาทิฐิ** (ความเห็นผิดว่าเป็นกู) **มิจฉาสังกัปปะ** (ความคิดผิดว่าเป็นกู) และ**วิจิกิจฉา** (ความเชื่อผิดว่าเป็นกู) 3 ประการนี้อยู่ ก็เรียกว่า**สีลัพพตุปาทาน** (ยึดถือว่าเป็นศีลกู กูมีศีล) งานที่เขาทำก็เป็น**มิจฉากัมมันตะ** **การถือศีลโดยมีอัตตาเป็นผู้นำ**อย่างนี้ มีลักษณะเหมือนกับ**ศีลของวัวควาย**นั่นเอง **ยังไม่นับว่าเป็นศีลของบุคคลผู้เป็นชาวพุทธ**

หากมีมิจฉาทั้ง 3 ประการดังกล่าวอยู่ แล้วฝึกสติระลึกรู้ลมเข้าออก เข้าออกอยู่ที่ปลายจมูก หรือกำหนดรู้อาการยุบพอง ยุบพองอยู่ที่ท้อง ใจก็ตั้งมั่นอยู่ที่ลมเข้าออก หรือที่ยุบพองอยู่ **จิตของเขาเรียกว่าจิตตุปทาน** (จิตอัตตา) เป็นจิตทิฐิ บุคคลผู้นี้ เรียกว่าดาบส ฤาษี หรือพราหมณ์ ยังไม่นับว่าเป็นชาวพุทธ **บุคคล ผู้ทำทาน รักษาศีล หรือฝึกสมาธิ โดยมีอัตตา คือไม่รู้จักอนัตตา** อย่างนี้ **เรียกว่าทำผิดเป็นมิจฉากัมมันตะ** เมื่อมีการทำผิดอย่างนี้ ก็จะได้รับผลผิด เป็นสิ่งตอบแทน นั่นคือ **การตายเกิด ตายเกิด ในเทวดาและมนุษย์รวม 7**

ภพภูมิ ในรูปพรหม 11 ภพภูมิ และในอรูปพรหม 4 ภพภูมิ การได้ไปตายเกิดในภพภูมิเหล่านี้ เรียกว่าการกลับมาได้ทุกขสัจจะอีกเหมือนเดิมนั่นเอง

การที่จะปฏิบัติให้บรรลุถึงอนัตตาสุดยอด แล้วเข้าถึงสุขสงบเย็น โดยไม่มีการตายเกิดอีกนั้น จะใช้วิธีไหน และจะปฏิบัติอย่างไรนั้น จะกล่าวต่อไป

(หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม)

สำนักวิปัสสนาภาวนาอนัตตารามถ้ำวัว

ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

8 สิงหาคม 2552 ตรงกับวันเสาร์ แรม 2 ค่ำ เดือน 9 ปีฉลู

บอกให้รู้ ปลุกให้ตื่น

ตื่น แปลว่า**ไม่หลับ** คือไม่ตาย **ความไม่หลับ ไม่ตายเป็นที่มาของของการรู้ การเห็น** คำว่า**ปลุกให้ตื่น** แปลว่า**ให้รู้ ให้เห็น** เพราะหากว่าไม่รู้ ไม่เห็นแล้วพูด แสดง หรือสอน ก็เหมือนกับคนตายและคนตาบอด พูดนั่นเอง ภาษาบาลีเรียกว่า "**อันธพาโล อุมมัตถโก**" **อันธะ** แปลว่าบอด หมายถึง **ไม่มีปัญญาเห็นสิ่งที่มี ไม่มีปัญญารู้สิ่งที่จริง คือไม่มีปัญญาเห็นธรรมมี ไม่มีปัญญารู้ธรรมจริง พาละ** แปลว่าว่างเปล่า หมายถึงไม่เห็นสิ่งที่มี ไม่เห็นสิ่งที่จริง บุคคลที่ สิ่งที่จริง**ไม่รู้** สิ่งที่มี**ไม่เห็น** แล้วไปแสดงและสอนให้แก่คนอื่นนั้น ภาษาบาลีเรียกว่า **อุมมัตถโก** แปลว่า "คนบ้า" หรือเรียกว่า "คนตาบอดจูงคนตาบอด" นั่นเอง ตัวอย่างเช่น ผู้ที่เป็นอาจารย์สอนสมถกรรมฐานให้แก่คนอื่นอยู่นั้น คำว่า "**กรรมฐาน**" เป็นภาษาอะไร**ไม่รู้** แปลว่าอะไรก็**ไม่รู้** อารมณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติสมถะนั้นมี 40 ประการ ในอารมณ์สมถะทั้ง 40 ประการนี้ อารมณ์อันไหนเกิดมาพร้อมกับศาสนาพราหมณ์ เป็นคำสอนดั้งเดิมของศาสนาพราหรมณ์ อารมณ์อันไหนพระพุทธเจ้า

ทรงบัญญัติขึ้น**ไม่รู้** ปริกรรมนิมิตเป็นอย่างไร**ไม่รู้** ปริกรรมสมาธิเป็นอย่างไร**ไม่เห็น** อุคคหนิมิตเป็นอย่างไร**ไม่รู้** อุคคหนิมิตเป็นอย่างไร**ไม่เห็น** ปฏิภาคนิมิตเป็นอย่างไร**ไม่รู้** อัปปนาสมาธิเป็นอย่างไร**ไม่เห็น** ได้แต่เพียงเรียนรู้ ฟัง สอบถาม และจำได้ตามปริยัติ คือดูจากหนังสือเท่านั้น แล้วนำมาบอกกล่าวและสอนให้แก่คนอื่นนั้น เรียกว่า**คนตาบอดจูงคนตาบอด**

และในเรื่องวิปัสสนา อนิจจังคืออะไร อะไรเป็นอนิจจัง**ไม่รู้** อนิจจังเกิดมาจากไหน สิ่งใดเป็นเหตุเกิดของอนิจจัง**ไม่เห็น** ทุกขังคือใคร ใครเป็นทุกข์**ไม่รู้** ทุกข์เกิดมาจากไหน สิ่งใดเป็นเหตุเกิดของทุกข์**ไม่เห็น** อนัตตาคือใคร ใครเป็นอนัตตา**ไม่รู้** อนัตตาเกิดมาจากไหน สิ่งใดเป็นที่มาของอนัตตา**ไม่เห็น** ตนเองไม่รู้ ไม่เห็นในขันธ์ของตนแล้วเที่ยวสอนให้กับคนอื่นอย่างนี้ เรียกว่า**ตาบอดจูงคนตาบอด** ดังตัวอย่างเช่น พระเทวทัตตาบอดจูงพระเจ้าอชาตศรัตรู ซึ่งตาฟางพากันไปถึงที่ไหน จงพิจารณาดูให้ดี บุคคลในลักษณะอย่างนี้เรียกว่า

[1]

พ่อค้าน้ำมัน กินไข

คนขายแก้ยาไอ เป็นโรคหอบหืด

เจ้าของหญ้าคา อยู่บ้านรั่ว

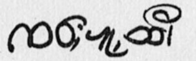
คนขายเนื้อทอด กินเต้าหู้

คน[1] 4 ประเภทนี้หมายถึงบุคคลผู้มีของดี แต่ใช้ประโยชน์ไม่เป็น ได้แต่ไปบอกให้คนอื่น เช่น บุคคลผู้ได้แต่สอนผู้อื่นว่า ขอให้รู้จักทำบุญให้ทาน เพราะว่าการทำบุญให้ทานทำให้ร่ำรวยทรัพย์สมบัติในชาตินี้และชาติหน้า เป็นต้น แต่ตนเองกลับขี้เหนียว ไม่รู้จักให้ ในเรื่องศีล และการปฏิบัติธรรมก็ทำนองเดียวกันนี้ ได้แต่โฆษณาบอกคนอื่นสอนคนอื่นว่าดีอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ตนเองกลับไม่รักษา ไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติไม่ถึงแล้วสอนคนอื่น

บุคคล 4 ประเภทนี้ จงหลีกหนีให้ห่างไกล ไม่ควรข้องเกี่ยว อีกตัวอย่างหนึ่ง พระบัณฑิต ซึ่งเป็นพระราชครูของเจ้าฟ้าเมืองหนอง พระวิจิต แห่งเมืองลางเคอ และพระราชัสสะ วัดหินแฮ่ แห่งเมืองหนอง พระ 3 รูปพากันไปไหว้พระเกจิผู้ศักดิ์สิทธิ์แห่งวัดน้ำฮู เมืองปั่น รัฐฉานใต้ เมื่อไปถึงแล้ว พระบัณฑิตกับพระวิจิตพากันกราบไหว้ ส่วนพระราชัสสะกลับไม่ไหว้ ได้แต่นั่งดูอยู่อย่างนั้น หลังจากกลับมาถึงเมืองลางเคอแล้ว พระบัณฑิตจึงถามพระราชัสสะว่า "ไปพบพระเกจิ ผู้ศักดิ์สิทธิ์แล้ว ทำไมท่านจึงไม่ไหว้" พระราชัสสะตอบว่า "มองไม่ เห็นพระเกจิผู้ศักดิ์สิทธิ์ เลย จึงไม่ได้ไหว้" พระบัณฑิตจึงว่า "ท่านคงตาบอดมั้ง จึงมองไม่เห็น" พระราชัสสะกลับไปที่พักแล้วเขียนกลอน แล้วกลับมายื่นให้พระบัณฑิต บทกลอนนั้นเขียนว่า

หากประพฤติแปลก ๆ อาจได้เป็น "เกจิผู้โด่งดัง"
พูดไม่เป็นธรรมะ จะถือกันว่าเป็น "พระพุทธเจ้าองค์ใหม่"
สอนไม่เข้าสัจจะ 4 อาจได้เป็น "อาจารย์ผู้ล้ำเลิศ"
มีพฤติกรรมไม่เกี่ยวข้องกับธรรมะ "เขาจะนิยมเชิดชูบูชากัน"
4 อย่างนี้เป็นลักษณะของ **"คนเขลาเบาปัญญา"**
เรียกว่า**อันธพาละ เป็นผู้มืดบอด และโง่เง่า**
คือเจ้าบัณฑิตนั่นเอง

พระบัณฑิตรับไปอ่านแล้วขยำทิ้งทันที ท่านผู้อ่านอนัตตาสุดยอดทุกคน**ขอให้อ่านแบบจินตกวี คือเลือกสรรเอาสิ่งที่ถูก ทิ้งสิ่งที่ผิด อนึ่ง คำว่าวิชชา แปลว่าสิ่งที่เป็นสัจจะความจริงนั้น มีปัญญารู้ถึง สิ่งที่มีนั้นมีปัญญาเห็น และทิ้งสิ่งที่ผิด เลือกเอาสิ่งที่ถูก** ท่านผู้อ่านอนัตตาสุดยอด ขอให้เป็นจินตกวีและคนวิชชาด้วยกันทุกคน **ขอบอก ให้รู้ ปลุกให้ตื่น** ไว้เพียงเท่านี้

(หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม)
สำนักวิปัสสนาภาวนาอนัตตารามถ้ำวัว
ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

คำนำผู้แปล

หนังสือเล่มนี้ ได้ไขข้อข้องใจ และความสงสัยหลายอย่างที่สังคมชาวพุทธประสบอยู่ในปัจจุบันให้กระจ่าง จึงมีค่าหาประมาณมิได้ หลวงพ่อธี ได้เขียนเน้นย้ำให้เห็น**พุทธศาสนาบริสุทธิ์** เพื่อกระตุ้นผู้อ่านให้เข้าใจหลักชัดเจน มิให้หลงประเด็น และสับสนในพระธรรมคำสอน โดยเน้นให้เห็นว่า "**ธรรมะ**" มิใช่สมมติบัญญัติ มิใช่นิมิต แต่**เป็นปรมัตถ์ เป็นอนัตตา** อันประกอบอยู่ มีอยู่ ในขันธ์ของเรานี้แล้ว เพียงแต่ว่าเราจะต้องพบ**พุทธะ** คือดวงตาแห่งพุทธะ พบ**ธรรมะ** คืออนัตตา เราจึงจะเป็น " **ผู้รู้ ผู้เห็น**" " **ผู้รู้ ผู้ตื่น**" ขึ้นมาได้จริง ๆ

ธรรมะ คือสภาวะความจริงแท้อันปรากฏอยู่ มีอยู่ในกายในใจตลอดเวลา นั่นคือ "**ทุกข์**" ซึ่งได้แก่สภาวะแห่งการทำงานของรูป คือ เจ็บ ปวด หนาว ร้อน เป็นต้น สภาวะแห่งใจเวทนาที่รับ เจ็บ ปวด ร้อน หนาว และสภาวะแห่งใจวิญญาณที่รู้เจ็บ ปวด ร้อน หนาว สภาวะที่ปรากฏเป็นไปอยู่อย่างนี้ ไม่ขึ้นอยู่กับอำนาจของใคร เป็นไปเอง เกิดเอง ดับเอง

บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา ธรรมะก็คืออนัตตา อนัตตาก็คือ ธรรมะ ธรรมะอนัตตา คือสภาวะอันละเอียด ซึ่งซ่อนอยู่ลึกจึงไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยตาธรรมดาของมนุษย์ ตาทิพย์ของเทวดาหรือพรหม มีเฉพาะ**ดวงตาแห่งพุทธะ** ซึ่งเรียกว่า **พุทธจักษุ** คือ "**สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ**" ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์เท่านั้นสามารถมองเห็นและเข้าใจได้

การที่ว่าเราได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ก็หมายความว่าได้มาพบดวงตาแห่งพุทธะ (พุทธจักษุ) คือ "สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ" นี่เอง เมื่อเรามีโอกาสมาพบดวงตาแห่งพุทธะแล้ว หากไม่ปล่อยปละละเลย เราก็จะมีดวงตาเห็นธรรม คำว่า "**ดวงตาเห็นธรรม**" ก็หมายความว่าเมื่อมี**ดวงตาแห่งพุทธะ** คือ "**สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ**" ก็จะเห็นธรรม เห็นอนัตตา เมื่อมีดวงตาเห็นธรรม ก็ได้พบความสันติสุขสงบเย็น ไม่มีอัตตา เข้าสู่ความเป็นพุทธแท้ เป็นชาวพุทธบริสุทธิ์แล้ว และการที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ก็หมายความว่า พระองค์**ทรงหา เห็น อนัตตา**นั่นเอง เมื่อตรัสรู้มาแล้วก็ทรงนำเอา**อนัตตา**อันละเอียดลึกซึ้งนี้ มาแสดงโปรดมนุษย์ เทวดา พรหม เพื่อให้มี**ดวงตาแห่งปัญญารู้ ปัญญาเห็นอนัตตา**เช่นเดียวกันกับพระองค์เอง

พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร

(พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร)

ป.ธ.๙ สส.ม ผู้แปล

สารบัญ

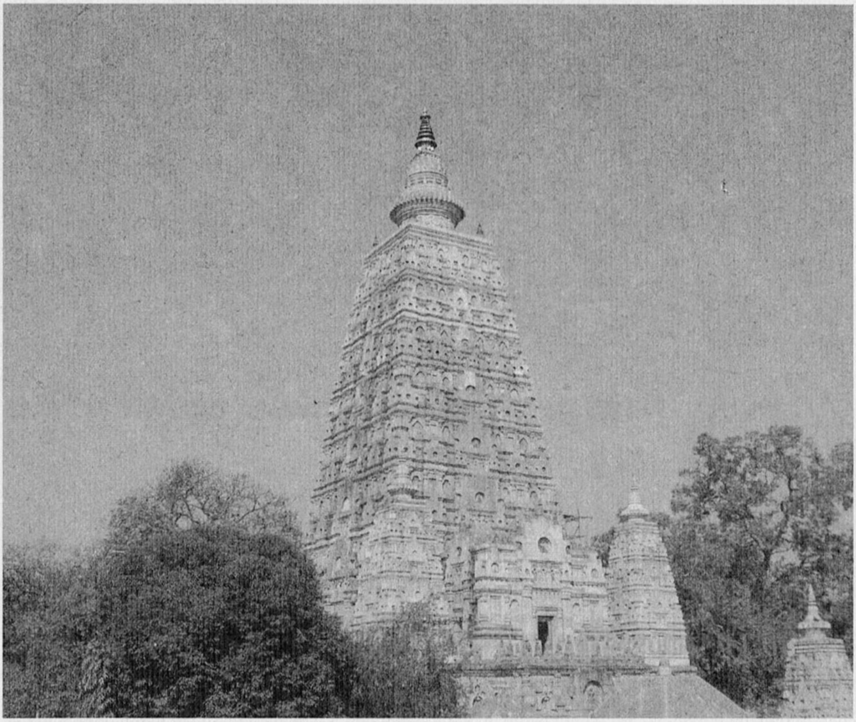

ปณามพจน์

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต อะนัตตะวาทิโน โคตะโม สะมะณัสสะ

สะมะณัสสะ พระสมณะผู้เป็นอรหันต์ ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา มนุษย์และพรหมทั้งหลาย **ภะคะวะโต** ผู้มีปัญญาหา เห็นธรรมะ ซึ่งมีพระคุณทั้ง 6 ประการ **อะระหะโต** กิเลส 10 ประการ ซึ่งเป็นแม่แห่งกิเลสจำนวน 1,500 ประการนั้น ทรงใช้พระอรหัตมรรคตัดขาดหมดสิ้นแล้ว **อะนัตตะวาทิโน** ทรงประพฤติและสอน อนัตตา **โคตะโม สะมะณัสสะ** พระนามว่าสมณโคดมพุทธเจ้า **นะโม** ข้าพเจ้าขอนอบน้อมบูชาพระคุณ

อนัตตาสุดยอดเริ่มต้นที่นี่

พระพุทธเจ้าทรงหา เห็น**อนัตตาสุดยอด** ณ ที่นี้

ที่มาของการเขียน "อนัตตาสุดยอด"

เมื่อวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 พ.ศ. 2549 โยม**วันชัย ว่องไชยกุล** จากกรุงเทพฯ นำเก้าอี้เอนมาถวายที่อนัตตารามถ้ำวัว ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ถามปัญหากับหลวงพ่อว่า

1. "คำว่า "**อนัตตา**" พระพุทธเจ้าทรงหา เห็นแล้วนำมาอบรมสั่งสอนคน เทวดา และพรหม ตั้งแต่วันไหน เดือนไหน ปีไหน

2. พระพุทธเจ้าทรงปิดพระวาจา ทรงหยุดการแสดง ไม่บอก ไม่กล่าวสอน "**อนัตตา**" อีกแล้วนั้น ตั้งแต่วันไหน เดือนไหน ปีไหน

3. บัดนี้ พระพุทธเจ้าทรงดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้ว **คำสอนอนัตตา**ของพระองค์นั้น ไปสถิตย์อยู่ ณ ที่ไหน

4. **คำสอนอนัตตา**ของพระพุทธเจ้านั้น จะทำอย่างไรให้สามารถหา เห็นได้ และจะทำอย่างไรให้สามารถรับเอาอนัตตาสุดยอด แล้วบรรลุถึงที่ไม่ต้องหา ไม่ต้องเห็นอีก

“ขอนิมนต์หลวงพ่อเขียนหนังสือเรื่องอนัตตาอย่างสั้น ๆ เข้าใจง่าย ให้สามารถจำใส่ใจ และนำไปปฏิบัติได้ เพื่อที่จะให้ขันธ์บัญญัติที่ต้องเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดอยู่เสมอมานั้นถึงที่สุด คือบรรลุถึงนิพพานที่เกิดแล้วไม่ตาย เหมือนดังพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวกทั้งหลาย ขอหลวงพ่อได้โปรดเมตตาพวกเราทั้งหลาย ซึ่งยังอยู่กับ**เหตุเกิด เหตุตาย คืออัตตามิจฉาทิฐิ** ให้สามารถหลุดพ้นออกจากกรงขังอันนี้ด้วยเถิด”

(โยมวันชัย ถามต่อ) “อีกอย่างหนึ่ง กระผมได้อุปถัมภ์บำรุงพระศาสนา โดยเฉพาะที่อนัตตารามถ้ำวัว และศูนย์วิปัสสนากรรมฐานพระธาตุห้วยบอนเก่านี้ หากนับเป็นจำนวนเงินก็หลายแสนบาทแล้ว การที่ได้ช่วยบำรุงพระศาสนาอย่างนี้ นับว่าเป็นชาวพุทธหรือยัง หากเป็นแล้วก็ดีใจเป็นอย่างยิ่ง แต่หากว่ายังไม่เป็น แล้วจะทำอย่างไรให้เป็น ขอหลวงพ่อช่วยชี้บอกแนวทางแห่งความเป็นชาวพุทธให้ด้วย เพื่อจะได้ปฏิบัติตัวให้เป็นชาวพุทธที่ถูกต้องจริง ๆ”

อนัตตารามถ้ำวัว

ตอบคำถามเรื่อง “อนัตตาสุดยอด”

วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 ตรงกับวันพุธที่ 8 เมษายน พ.ศ.2552 เป็นวันที่เริ่มเขียน “**อนัตตาสุดยอด**” เพื่อตอบคำถามของโยมวันชัย

ขันธ์บัญญัติของมนุษย์นี้ใกล้กองไฟเต็มทีแล้ว โอกาสนี้ขออาศัย**คำถามของโยมวันชัย**เขียนอนัตตาสุดยอดส่งถึงผู้ถามและญาติโยมที่รอคอยหนังสือ “**อนัตตาสุดยอด**” ทุกคน

คำถามเรื่อง “อนัตตา”

1. **อนัตตา**นี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงโปรดคน เทวดา และพรหม เมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน

2. พระพุทธเจ้าทรงปิดพระวาจา ไม่ทรงแสดง ไม่ตรัสสอน **อนัตตา** เมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน

3. บัดนี้ “อนัตตา” มีปรากฏอยู่ที่ไหน

4. ด้วยเหตุที่ได้ทำมหาทานอย่างนี้ กระผมเป็นชาวพุทธแล้วหรือยัง

ในคำถาม 4 ข้อนี้ จะขอตอบคำถามข้อที่ 4 ก่อน

พระพุทธศาสนาเป็นปรมัตถ์ มิใช่บัญญัติ ส่วนทาน ศีล และสมาธิ เป็นบัญญัติ เกิดมาพร้อมกับโลก คือเกิดมาตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าพระนามว่าโกนาคมนะยังไม่เสด็จอุบัติเสียอีก เรียกว่ามีมาตั้งแต่สมัยที่โลกนี้วิวัฒนาการขึ้นมาใหม่ ๆ เลยทีเดียว วิพัฒนาการแห่งโลกนั้นเริ่มต้นด้วยอุตุนิยาม (อากาศ อุณภูมิ) พีชนิยาม (พืชพันธุ์ต่าง ๆ) ต่อแต่นั้น พรหมก็มาจุติในโลกนี้ โลกได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเป็นยุค ๆ ดังนี้

1.พรหมเขต (ยุคพรหมมาจุติ)

2. อรัญญเขต (ยุคอยู่ป่า)

3. อุปนิสสยเขต (ยุคอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน)

4. สีตเขต (ยุคมีกฎหมาย)

5. ทิฏฐิยเขต (ยุคเชื่อ และนับถือผี เทวดา พรหม)

6. เวทเขต (ยุคเชื่อถือดวง โชคชะตา ฤกษ์ยาม)

เมื่อพรหมชั้นจตุตถฌาน คือปริตตาภา อัปปนาภา และอาภัสสราหมดอายุลง กรรมนิยาม (กรรมเปลี่ยน) และจิตตนิยาม

(ใจเปลี่ยน) จึงเคลื่อนจากพรหมโลก ด้วยอานิสงส์ของศีลที่เขามีอยู่จึงนำมาเกิดเป็นโอปปาติกะในโลกมนุษย์ สมาธิ (ฌาน) ก็ติดมาพร้อมกับเขา ทำให้เหาะเหินไปไหนมาไหนได้โดยที่ไม่ต้องเดิน ช่วงระยะเวลานั้น เรียกว่า**พรหมเขต** (ยุคพรหม) วิธีปฏิบัติสมถะที่ติดมากับพรหม คือ กสิณ 10 อัปปมัญญา 4 จตุธาตุววัฏฐาน 1 และอรูปฌาน 4 รวม 19 ประการ **อาหารของเขาเป็นฌาน เรียกว่าวิญญาณาหาร** ต่อมาพวกเขากินผลไม้ ยอดไม้ ซึ่งเป็นอาหารชนิดหยาบ กรรมนิยามและจิตตนิยาม จึงก่อให้เกิดเป็นเพศชาย เพศหญิงขึ้นมา เมื่อมีเพศกามารมณ์ก็เกิด เพศชายกับเพศหญิงจึงอยู่ร่วมกันเป็นคู่ บางพวกที่ไม่มีจิตใจฝักใฝ่ในเพศ จึงหนีไปอยู่ในป่า ช่วงระยะเวลานี้ เรียกว่า **อารัญญเขต** (ยุคอยู่ป่า) เขามีลมหายใจเข้าออก เข้าออก แล้วฝึกสติดูลมเข้าออก **จึงเกิดอานาปาณสติ** เดินไปเดินมารู้สึกเหนื่อย **จึงเกิดกายคตาสติ** กินอาหารผลไม้ ไม่ถูกกับท้องเกิดอาการคลื่นไส้อาเจียนออกมา พิจารณาดูเศษอาหารที่อาเจียนออกมาแล้วเห็นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ **อาหาเรปฏิกูลสัญญาจึงเกิดขึ้น** เมื่อเวลาผ่านมาเป็นหลายอสงไขยเลยทีเดียว พวกที่อยู่ป่าจึงกลับเข้ามาอยู่กับพวกที่อยู่บ้าน ช่วงระยะเวลานี้เรียกว่า**อุปนิสสยเขต** ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงยุคนี้แล้ว ยังไม่มีชื่อที่เรียกขานกันว่า “**คน**” กรรมนิยามและจิตตนิยามก่อให้เกิดมีสัตว์สองเท้า สี่เท้า และหลายเท้า รวมถึงสัตว์ปีกทั้งเพศผู้และเพศเมียจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ มีทั้งในน้ำ และบนบก

เมื่อสิ่งมีชีวิต ซึ่งยังไม่เรียกกันว่า “คน” นั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงเกิดการเบียดเบียนฆ่ากัน ลักขโมยสิ่งของกันและกัน แย่งสามีภรรยากัน โกหกหลอกลวงกัน และนำเอารากพืช หัวพืชและผลไม้มาหมักดองจนมีกลิ่นฉุนรสเปรี้ยวแล้วดื่มกินเมา เมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา พวกเขาจึงประชุมพร้อมกันคัดเลือกเอาผู้มีใจดีคนหนึ่งชื่อว่า “**มนุ**” ขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง ตำแหน่งผู้ปกครองนี้ได้ใช้นามว่า “**สมันตมนุ**” ผู้อยู่ภายใต้การปกครองของสมันตมนุทั้งหมด ซึ่งยังไม่เคยมีชื่อปรากฏมาก่อนนั้น จึงได้นำเอาคำว่า “**มนุ**” มาเป็นชื่อเรียกขานตนเอง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

เมื่อเป็นเช่นนั้น **สมันตมนุ**จึงได้บัญญัติกฎหมายขึ้นมา กฎหมายนี้มีชื่อว่า “**สีตะ 5 ข้อ**”

1. ไม่ทำการฆ่าเบียดเบียนกัน
2. ไม่ลักขโมย
3. ไม่ล่วงละเมิดสามีและภรรยาของผู้อื่น
4. ไม่พูดเท็จ
5. ไม่นำเอาผลไม้ต่าง ๆ มาหมักดองดื่มกินซึ่งจะทำให้มึนเมา

คำว่า “**สีตะ**” แปลว่าสงบเย็น ใครสามารถปฏิบัติตามกฎหมาย 5 ข้อนี้จะมีความสงบเย็น ปัจจุบันเรียกว่า “**สีละ**” แปลว่ารักษาคุ้มครองความสงบเย็นไว้ การให้ การบริจาคสิ่งของให้แก่กันและกันเรียกว่า

"**ทาน**" ข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดขึ้นมาในยุคสีตเขตนี้มี 2 ประการคือ**สีละ** (ศีล) และ**จาคานุสติ** (ระลึกถึงการให้) รวมเป็นสมถะ 24 ประการ

หลังจากที่ "**สมันตมนุ**" ตายลง พวกมนุจึงคัดเลือกมนุที่มีใจดีแล้วแต่งตั้งเป็น "**โอกกากะราช**" ขึ้นมา โอกกากะราชได้วางแนวทางแห่งการอยู่ร่วมกันว่าขอให้ทุกคนยึดแนวทาง และปฏิบัติตามกฎหมายสีตะของสมันตมนุต่อไป

ยุคต่อมาเรียกว่า "**ทิฐิยเขต**" เกิดลัทธิเห็นผิดขึ้นในหมู่พวกมนุว่าสิ่งทั้งหลายตั้งแต่พวกมนุเองจนถึงสรรพสัตว์ทั้งหลาย และธรรมชาติทุกชนิดเกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้า พระพรหมเป็นผู้สร้าง เทวดาเป็นผู้ให้กำเนิด เมื่อเกิดความเห็นผิดอย่างนี้ จึงพากันนับถือผีบูชาเทวดา ตามป่าไม้ ต้นไม้ ภูเขา โขดหินต่าง ๆ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การน้อมระลึกถึงเทวดา เทพเจ้า และพระพรหม ซึ่งเขาเห็นกันว่าเป็นผู้สร้างดังกล่าวนี้เรียกว่า "**เทวตานุสสติ**" เกิดขึ้นมาในยุคนี้ และเป็นการเกิดขึ้นขององค์แห่งการปฏิบัติสมถะกรรมฐานข้อที่ 25

เมื่อผ่านพ้นยุค "**ทิฐิยเขต**" ก็ก้าวสู่ยุค "**เวทเขต**" ซึ่งเป็นยุคที่มีการนับวัน เดือน ปี คำนวณหาฤกษ์งามยามดี ไม่ดีต่าง ๆ เมื่อพวกมนุมีช่วงอายุประมาณแสนปีจึงมีการตายให้เห็นบ่อยขึ้น องค์แห่งสมถะที่ 26 คือ "**มรณานุสสติ**" ได้เกิดขึ้นในยุคนี้ เมื่อพวกมนุตายลงจึงนำ

ไปทิ้งตามป่า **อสุภะ** 10 ก็เกิดขึ้นมาอีก รวมเป็นวิธีปฏิบัติสมถะ 36 ในช่วงระยะเวลาที่พวกมนุมีอายุแสนปีนี้เอง **พระพุทธเจ้าพระนามว่ากกุสันธะได้เสด็จอุบัติขึ้นมาในโลก** พระองค์จึง**ทรงเพิ่มเติมอนุสสติขึ้นมาอีก 4 ประการ** คือพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และอุปสมานุสสติ จึงรวมเป็นวิธีปฏิบัติสมถะ 40 ประการ

ในอารมณ์แห่งสมถะทั้ง 40 ประการดังกล่าวนี้ หากเราปฏิบัติตามโดยที่ไม่รู้ไม่เห็นอนัตตา เรียกว่า "**เป็นอัตตา**" การทำทานโดยไม่ รู้ไม่เห็นอนัตตาก็เรียกว่า "**ทานัตตุปาทาน**" (การยึดถือว่าทานของกู) หรือเรียกว่า "**ทานอัตตา**" (ทานที่ประกอบด้วยอัตตา) ในเมื่อมีอัตตา อยู่ ถึงแม้ว่าจะสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาสวยงาม สร้างพระพุทธรูปใหญ่โต สักเพียงใดก็ตาม ยิ่งจะสะสมพอกพูนอัตตาให้ใหญ่ตามเท่านั้น มิใช่ทานของชาวพุทธ ถึงแม้ว่าถือศีลเคร่งครัดสักเพียงใดก็ตาม ศีลนั้นเรียกว่า "**สีลัพพตุปาทาน**" (การยึดถือว่าศีลของกู) หรือเรียกว่า "**ศีลอัตตา**" ยังไม่นับว่าเป็นศีลของชาวพุทธ หรือหากแม้ว่าจะปฏิบัติสมาธิอย่างดีเยี่ยม นั่งอยู่ไม่ยอมลุกจนหญ้างอกบนหัว จอมปลวกโตสูงขึ้นเท่าหัว ก็เรียกว่า "**จิตตุปาทาน**" (การยึดถือว่าจิตของกู) หรือเรียกว่า "**เป็นจิตอัตตา จิตประกอบด้วยอัตตา**" ยังไม่เป็นจิตตวิสุทธิ และยังไม่นับว่าเป็นจิตของชาวพุทธ

ชาวพุทธ คือใคร

"**ชาวพุทธ**" ภาษาไทยใหญ่เรียกว่า "**พุทธภาสา**" ซึ่งแยกออกเป็น 3 คำ คือ **พุทธะคำหนึ่ง ภาคำหนึ่ง และสาคำหนึ่ง** คำว่าพุทธะมีความหมายว่า **พุชฌตีติ พุทโธ** แปลว่า **พุชฌติ**-รู้เห็น **อิติ**-เพราะมีปัญญารู้ ปัญญาเห็นอย่างนี้ **พุทโธ**-จึงได้พระนามว่า "**พุทธะ**" แปลว่าทรงมีปัญญารู้ ปัญญาเห็นสมบูรณ์แล้ว สิ่งที่พระองค์ทรงรู้ทรงเห็นก็คือ สภาวะความจริงแท้ ซึ่งเรียกว่า "**ปรมัตถ์ 4 ประการ**" คือ **จิต เจตสิก รูป และพระนิพพาน**

พระองค์ทรงรู้ว่า "**ปรมัตถ์ 4 ประการ**" นี้เป็นอนัตตา คำว่า "**ปรมัตถ์**" ประกอบด้วย "**จิต 89 ดวง เจตสิก 52 ดวง รูป 28 นิพพาน 5**" รวมทั้งสิ้น 174 ประการนี้เรียกว่า "**เอโก ธัมโม**" เป็นธรรมเอกคือรวมเป็นอนัตตาหนึ่งเดียว

คำว่า "***ภา***" มีความหมายว่า ***ภูสตีติ ภา*** แปลว่า ***ภูสติ***- แจ่มแจ้ง ชัดเจน **อิติ**-เพราะแจ่มแจ้ง ชัดเจนแล้ว ***ภา***-จึงได้ชื่อว่า "ภา" คำว่า "**สา**" มีความหมายว่า **สันติ เอตายาติ สา** แปลว่า **สันติ**-กิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนทั้งปวงไม่มีแล้ว จึงสงบเย็นอยู่ **เอตายาติ**-เพราะสงบเย็นอยู่อย่างนี้ **สา**-จึงได้ชื่อว่า "สา"

เมื่อนำเอาคำทั้ง 3 มาประกอบเข้าร่วมกันก็ได้คำว่า "**พุทธภาสา**" แปลว่า "**ผู้รู้แล้ว เห็นแล้ว แจ่มแจ้งแล้ว สงบเย็นอยู่**" คือ กิเลสอันเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนทั้งหลายไม่มีแล้ว จึงสงบเย็นอยู่ ความรู้เห็นแจ่มแจ้งแล้วสงบเย็นอยู่ดังกล่าวนี้มาจากไหน เกิดจากอะไร เกิดจากองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ

1. เกิดจากการศึกษาเรียนรู้ การฟัง การสอบถาม การจำได้แล้วรู้และเข้าใจว่า "รูป วิญญาณ เวทนา" หรือ "รูป จิต เจตสิก" เป็นอนัตตา เรียกว่า "**ปริยัติ**"

2. เกิดจากการลงมือปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา** ด้วยสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ เรียกว่า "**ปฏิบัติ**"

ความรู้ เห็นแจ่มแจ้งแล้วสงบเย็นอยู่ดังกล่าวนี้ หากมีแต่เพียงการศึกษา เรียนรู้ การฟัง การสอบถาม การจำได้แล้วรู้ขึ้นมาเท่านั้น ก็จะยังไม่สามารถเข้าถึงได้ และยังไม่นับว่า "เป็นพุทธภาสา" หรือชาวพุทธ บุคคลผู้นี้มีลักษณะเหมือนกับคนรับจ้างเลี้ยงวัวของคน

อื่นเท่านั้น หมดโอกาสที่จะได้ลิ้มรสอร่อยแห่งนมวัวเหมือนเจ้าของวัว ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นหลับตาเนื้อ เปิดตาสัมมาทิฐิเห็น สัมมาสังกัปปะรู้ หรือฝึกปัญญาหา เห็นอนัตตา ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ในขันธ์ของตนเอง บุคคลผู้รู้จริง เห็นจริง ตามสภาวะที่เป็นจริงอย่างนี้แหละจึงจะนับว่า "เป็นพุทธภาสา" (ชาวพุทธ) เมื่อ**คนกับพุทธภาสา**มาอยู่ร่วมกัน (คนกับปัญญารู้เห็นแจ่มแจ้งสงบเย็นมาอยู่รวมกัน) จึงได้ชื่อว่า "คนพุทธภาสา" เป็น "คนพุทธ" แต่ถ้าหากว่าคนกับพุทธภาสาไม่ได้อยู่ร่วมกัน ก็ไม่เรียกว่า "คนพุทธภาสา" ยังไม่นับว่าเป็น "คนพุทธ" บุคคลเหล่าใด เป็นพุทธภาสา เป็นคนพุทธ บุคคลเหล่านั้นจะสามารถบรรลุถึงมรรคผลนิพพานได้ด้วยกันทุกคน เพราะฉะนั้น คำว่า "ชาวพุทธ" นั้น เรียกตามที่เขาผู้นั้นมีปัญญารู้ เห็นแจ่มแจ้งแล้ว สงบเย็นอยู่นั่นเอง หากใครมีอย่างนี้เรียกว่า**ชาวพุทธ**

หากถามว่า **ชาวพุทธนั้น รู้อะไร เห็นอะไร** คือ**รู้ว่า "รูป วิญญาณ เวทนา เป็นอนัตตา" เห็นอะไร คือเห็น "จิต เจตสิก รูป นิพพาน เป็นสุญญตะ" อย่างแจ่มแจ้ง** โดยไม่มีอะไรมาปิดบัง สงบเย็นอยู่อย่างไร คือสงบเย็นอยู่ด้วยสอุปาทิเสสนิพพาน เพราะอัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น ดับมอดไปหมดแล้ว สงบเย็นอยู่ด้วยอนุปาทิเสสนิพพาน เพราะขันธ์ห้าดับไปแล้ว คือเข้าถึงนิพพานที่ไม่ตายแล้ว ผู้มีความสงบเย็น 2 ประการนี้ เรียกว่า "**พุทธภาสา**" **บุคคลผู้เป็นชาวพุทธ**

“อัตตา” มาจากไหน

คำว่า “**อัตตา**” เกิดจากอะไร มาจากไหน ทำไมจึงเรียกว่า “**อัตตา**” ใครเป็นผู้ที่หา เห็นแล้ววางเสียได้

อัตตามาจาก “**ทิฐิเจตสิก**” แปลว่า “**เห็น**” เป็นคำกลาง ๆ ยังไม่บ่งบอกถึงอาการดี หรือร้าย แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกับ “**มิจฉา**” ซึ่งแปลว่า “**ผิด**” เมื่อรวมกันจึงเป็นมิจฉาทิฐิ แปลว่า “**ความเห็นผิด**” ความเห็นผิดนี้เรียกว่า “**สักกายมิจฉาทิฐิ**” แปลว่า “**ธรรมมีอยู่แจ่มแจ้งแต่ไม่เห็น**” คำว่า “**ธรรม**” หมายถึง “**รูป จิต เจตสิก นิพพาน**” หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “**รูป วิญญาณ เวทนา สุญญตะ**” คำว่า “**มี**” หมายถึง **ปรมัตถ์ทั้ง 4 ประการนี้มีอยู่แจ่มแจ้ง กลับไม่เห็น** จากความที่ธรรม คือปรมัตถ์ 4 ประการมีอยู่อย่างแจ่งแจ้ง แต่ไม่เห็นนี้เอง จึงเป็นบ่อเกิด เป็นที่มาของคำว่า “**อัตตามิจฉาทิฐิ**” คือเห็นผิดว่า “**เป็นกู มีกู**” การที่มิจฉาทิฐิเห็นผิดว่า “เป็นกู มีกู” นี้ ถามว่า

เห็นอะไรผิดว่าเป็นกู เอาอะไรมาเป็นกู คือ**เห็นผิดในบัญญัติว่าเป็นกู เอาบัญญัติมาเป็นกู** บัญญัติที่อัตตามิจฉาทิฐิเห็นผิดว่าเป็นกู และเอามาเป็นกูนั้น ประกอบด้วย

1. อวัยวะ 32 ประการมีผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เป็นต้น มาประชุมรวมกันเป็นกองเดียว อีกนัยหนึ่ง ทั้ง 6 ส่วนของร่างกาย คือ หนึ่งหัว หนึ่งตัว สองแขน สองขา ประกอบเข้าด้วยกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเดียว เรียกว่า "**สมุหบัญญัติ**"

2. ลักษณะแห่งรูปร่างที่สูงต่ำ ดำขาว อ้วนผอม หนาบาง เรียกว่า "**สัณฐานบัญญัติ**"

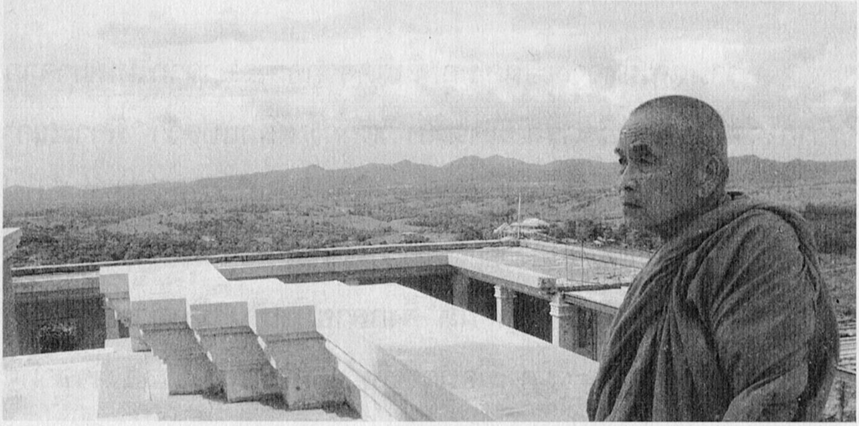
3. ชื่อที่บัญญัติเรียกขานกันว่า คน เทวดา พรหม หมู หมา ม้า แมว เป็นต้น เรียกว่า "**นามบัญญัติ**"

อัตตามิจฉาทิฐินั้นเห็นผิดในบัญญัติเหล่านี้ว่า "เป็นกู เป็นเรา" และนำเอาบัญญัติทั้ง 3 ประการนี้แหละมา "เป็นของกู เป็นของเรา"

ความเห็นผิดว่า "เป็นกู มีกู" นี้เกิดจากอะไร มาจากไหน มาจาก**วิตักกเจตสิก และวิจารณะเจตสิก** วิตักกเจตสิกแปลว่า "พิจารณา" วิจารณะเจตสิก แปลว่า "หา" พิจารณากับหานี้เป็นคำกลาง ๆ ยังไม่แสดงออกถึงอาการดี หรือร้าย แต่เมื่อวิตักกะกับวิจารณะทั้งสองนี้มาอยู่ร่วมกับ "**มิจฉา**" ซึ่งแปลว่า "**ผิด**" จึงกลายมาเป็น "**มิจฉาสังกัปปะ**" คือพิจารณาผิด หาผิด รู้ผิด เมื่อมีการพิจารณาผิด รู้ผิดแล้ว มิจฉาทิฐิ

ความเห็นผิดว่า "เป็นกู มีกู" จึงเกิดขึ้น วิจิกิจฉาความเชื่อผิดก็เกิดขึ้น ตามหากว่ามีความผิด 3 ประการนี้แล้ว มิจฉากัมมันตะการทำผิดก็เกิดตามมา ดังบาลีว่า "**อัตตนา ทุกขันติ**" แปลว่า **อัตตนา**-เอาความเห็นผิด คิดผิดว่า "เป็นกู มีกู" เป็นเหตุ **ทุกขัง**-ได้มาซึ่งความทุกข์ คือการตายแล้วเกิด ตายแล้วเกิด **อิติ**-เพราะเหตุฉะนั้น อัตตานี้เป็นเหตุแห่งทุกข์

อัตตามีจุดกำเนิดความเป็นมาดังที่ได้บรรยายมา **บุคคลผู้ที่มีปัญญารู้ เห็นอัตตา คือ "พระโพธิสัตว์"** เมื่อพระองค์ทรงรู้ เห็น หาเห็นอนัตตาแล้วจึงวางทิ้งอัตตา **ทันทีที่ทรงวางอัตตาได้ ก็ได้ตรัสรู้เป็น "พระสัมมาสัมพุทธเจ้า"**

“อนัตตา” มาจากไหน

“**อนัตตา**” เกิดจากอะไร มาจากไหน ทำไมจึงเรียกว่า “อนัตตา” ใครเป็นผู้รู้ เห็น หลังจากที่รู้ เห็นแล้วเป็นอย่างไร

“**อนัตตา**” เกิดขึ้นมาตอนไหน ใครเป็นผู้หา เห็น ใครเป็นผู้รับเอามาได้แล้วเปล่งออกเป็นวาจา เปล่งออกจากพระโอษฐ์เมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน แล้วหยุดพูดไม่แสดงเมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน บัดนี้อนัตตานี้อยู่ที่ไหน จะทำอย่างไรให้สามารถรับเอาอนัตตาได้ คำถามมีมาดังนี้

อัตตากับอนัตตา 2 ประการนี้มีจุดกำเนิดแห่งเดียวกัน คือเป็นเจตสิกเหมือนกัน อัตตามาสมคบอยู่ร่วมกับสักกายมิจฉาทิฐิ คำว่า “สักกายมิจฉาทิฐิ” นี้มีบาลีว่า **สักกาเยนะ นะ ทัสสะตีติ สักกายมิจฉาทิฏฐิ** แปลว่า **สักกาเยนะ**-โดยที่ว่าธรรม (อนัตตา) มีอยู่อย่างแจ่มแจ้ง

นะ ทัสสะติ-ไม่เห็น **อิติ**-เพราะว่าธรรม (อนัตตา) มีอยู่อย่างแจ่งแจ้ง กลับไม่เห็นเลย **สักกายมิจฉาทิฏฐิ**-จึงชื่อว่าเห็นธรรม (อนัตตา) ผิด ไป คือเห็นธรรม (อนัตตา) ว่า "**ไม่มี**" คำว่า "**ธรรมไม่มี มิใช่ธรรม**" นั้นหมายถึงเห็นแต่บัญญัติเท่านั้น ไม่เห็นธรรม คือไม่เห็นอนัตตา จากการเห็นธรรมผิด เห็นธรรมไม่มีว่ามี เห็นธรรมมีว่าไม่มีนั่นเอง จึงก่อให้เกิดสักกายมิจฉาทิฐิ คำว่า "**สักกายทิฐิ**" ในเมื่อยังไม่มี "**มิจฉา**" มาประกอบร่วมก็เป็นเพียงคำกลาง ๆ เท่านั้น แต่มีบางคนกลับแปล สักกายทิฐิว่า "เห็นธรรมผิด" บุคคลผู้นี้กับบุคคลผู้ที่เขียนว่า "**ศีล สมาธิ ปัญญา**" เป็นคนประเภทเดียวกัน

ส่วนอนัตตาเกิดมาจากการมาสมคบอยู่ร่วมกับสักกายทิฐิ นั่นเอง คำว่า "**อนัตตา**" แปลว่า "**มิใช่กู ไม่มีกู ไม่เป็นกู**" คำว่า "มิใช่กู ไม่มีกู ไม่เป็นกู" นี้หมายถึงอะไร

อนัตตา หมายถึงปรมัตถ์

จิต เจตสิก รูป นิพพาน อีกนัยหนึ่ง **รูป วิญญาณ เวทนา สุญญตะ** เรียกว่า "**ปรมัตถ์**" ปรมัตถ์ทั้ง 4 ประการนี้รวมกันเรียกว่า "**เอโก ธัมโม**" เป็นธรรมเอก **คืออนัตตาหนึ่งเดียว** ปรมัตถ์ดังกล่าวนี้ ก็คืออนัตตา ดังพระพุทธพจน์ว่า **สัพเพ ธัมมา อนัตตา** แปลว่า**สัพเพ ธัมมา** คือ**จิต** 89 **เจตสิก** 52 **รูป** 28 และ**นิพพาน** 5 รวม 174 ประการ **อนัตตา**-ล้วนแต่เป็นอนัตตาทั้งสิ้น

พุทธะ คือ ผู้หา เห็นอนัตตา

ธรรม (อนัตตา) ดังกล่าวนี้ใครเป็นผู้หา เห็น ผู้หา เห็นก็คือ "**พุทธะ**" คำว่า "**พุทธะ**" แปลว่า "**ผู้หา เห็นธรรมแล้ว**" คือไม่ต้องหา ไม่ต้องรู้ ไม่ต้องเห็นอะไรเพิ่มเติมอีกแล้ว เพราะความที่พระองค์ทรงรู้เห็นแล้วนี้เองจึงได้พระนามว่า "**สัมมาสัมพุทธะ**" คำว่า "**สัมมา**" หมายถึง "**สัมมาสังกัปปะพิจารณารู้ และสัมมาทิฐิเห็น**" คำว่า "**สัม**" หมายถึง "**จิต เจตสิก รูป นิพพาน**" สิ่ง 4 ประการนี้เรียกว่า "**ปรมัตถ์**" แปลว่า "**คงอยู่อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนแปลง**" คำว่า "**พุทโธ**" แปลว่า "**หา เห็นธรรมแล้ว**" "**หา เห็นอนัตตาแล้ว**" "**รู้ ตื่นแล้ว**" เมื่อรวมกันจึงเป็น "**สัมมาสัมพุทธะ**" แปลว่า "**ทรงหา เห็นธรรมปรมัตถ์รู้ ตื่นแล้ว**"

พระพุทธองค์ทรงรับเอาอะไรตัดฆ่ากิเลส

เมื่อหา เห็นธรรม (อนัตตา) หา เห็นปรมัตถ์แล้ว พระองค์ทรงรับเอาปัญญาฆ่าอัตตทิฐิ และวิจิกิจฉา รวมกิเลสทั้งปวงตาย ปัญญาดังกล่าวนี้ มีบาลีว่า " **อะระหัตตะมัคเคนะ สัพพะกิเลเส มาเรตีติ อะระหัตตะมัคโค**" แปลว่า **อะระหัตตะมัคเคนะ**-ทรงรับเอาอรหัตมรรคญาณ **สัพพะกิเลเส**-กิเลสทั้ง 10 ประการ **มาเรติ**-กำจัดตัดฆ่าตายหมดสิ้น **อิติ**-เพราะทรงรับเอาอรหัตตมรรคญาณกำจัดตัดฆ่ากิเลสทั้งปวงตายแล้ว พระองค์จึงได้พระนามว่า "**อรหันต์**"

ใคร คือผู้ไกลจากกิเลส

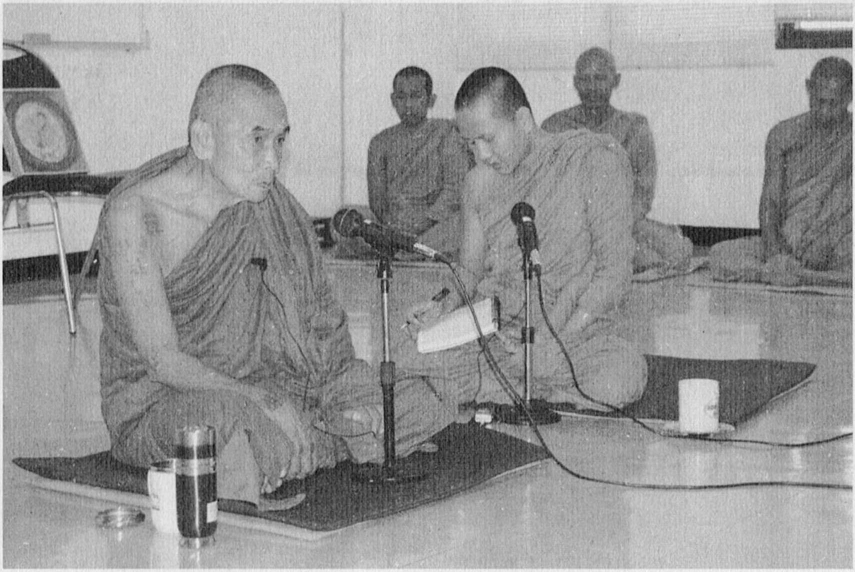
คำว่า "**อรหันต์**" ในภาษาไทยแปลว่า "**ผู้ไกลจากกิเลส**" เป็นคำแปลที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่าแท้ที่จริงแล้ว คำว่า "**ไกลจากกิเลส**" หมายถึง **การฝึกสมาธิจนได้ฌาน** เมื่อได้ฌานก็เรียกว่า "ไกลจากกิเลส" คือทำให้กิเลสระงับไปชั่วคราว แต่ว่าเมื่อออกจากฌาน หรือฌานเสื่อม ก็กลับมาใกล้ชิดกับกิเลสอีกเช่นเดิม ตัวอย่างเช่น รูปพรหมตั้งแต่ชั้นปฐมฌานจนถึงชั้นจตุตถฌานมี 11 ภูมิ และอสัญญสัตว์ พวกเขามีอายุที่สูงสุดถึง 500 กัป ในช่วงอายุนี้ พวกเขาอยู่ด้วยฌานจึงเป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส ในส่วนอรูปพรหมตั้งแต่ชั้นอากาสานัญจายตนะจนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ มีอายุตั้งแต่ 20,000 กัปจนถึง 84,000 กัป พวกเขาไกลจากกิเลสเป็นเวลานานถึงเพียงนี้เลยทีเดียว แต่ว่า เมื่อล่วงเลยจากกำหนดนี้แล้ว อายุก็หมด กิเลสที่นอนหลับอยู่จึงได้โอกาสฟื้นขึ้นกลับมาทำงานอีกเช่นเดิม

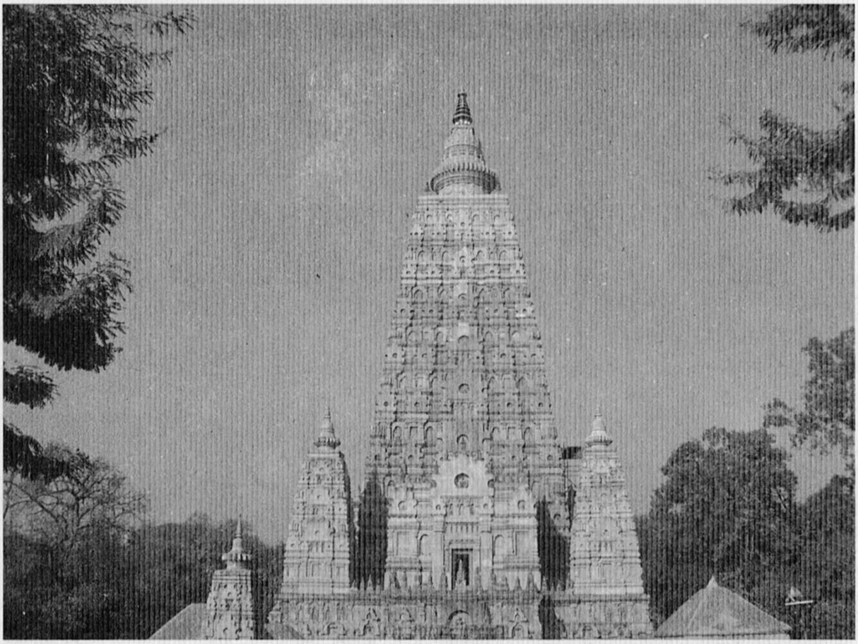
ความหมายของ "เจโตวิมุตติ กับ ปัญญาวิมุตติ"

อนึ่ง ในขณะที่อรหัตตมรรคญาณเกิดขึ้นฆ่ากิเลสนั้น เกิดขึ้นมาตามลำพังดวงเดียว ไม่ประกอบด้วยเจตสิกดวงไหน ไม่มีเจตสิกดวงไหนเกิดร่วม **อรหัตมรรคญาณ**นี้เป็นตัวปัญญาองค์เดียวแท้ ๆ เกิดขึ้นมาฆ่าอกุศลเจตสิก 14 ดวงซึ่งทำหน้าที่เป็นกิเลส 10 ประการตาย จึงได้ชื่อว่า "**เจโตวิมุตติ**" (พ้นจากเจตสิกทุกดวง) เมื่อเจโตวิมุตติเกิดแล้ว วิถีจิตต่อมาเรียกว่า "**ปัญญาวิมุตติ**" ในขณะที่ปัญญาวิมุตติเกิด

ขึ้นมานั้นเกิดขึ้นมาลำพังดวงเดียว ไม่ประกอบด้วยปัญญาดวงไหน ไม่มีปัญญาดวงไหนเกิดร่วม เรียกว่า "อัญญตาวินทรีย์" ปัญญาวิมุตตินี้ก็คือ "**อรหัตผลญาณ**" นั่นเอง ในพระพุทธคุณทั้ง 9 ตั้งแต่**อะระหัง** จนถึง**ภะคะวา**นั้น คำว่า "**อะระหัง**" ก็คือ "**อรหัตมรรคญาณ**" เป็นเหตุ และคำว่า "**สัมมาสัมพุทโธ จนถึง ภะคะวา**" ก็คือ "**อรหัตผลญาณ**" เป็นผล

จากคำถามที่ว่า อนัตตาเกิดจากอะไร มาจากไหน ใครเป็นผู้หาเห็น ใช้อะไรหา เห็น หลังจากที่หา เห็นแล้วเป็นอย่างไร มีคำตอบดังได้พรรณนามาดังนี้

ที่นี่ ณ โพธิบัลลังก์ พุทธคยา

ณ เวลาที่ใกล้จะสิ้นสุดของวันเพ็ญเดือน 6 เพียงไม่กี่นาที ก่อนพุทธศักราช 45 ปี

พระพุทธเจ้าทรงเปล่งสรรเสริญ**อนัตตาสุดยอด**ขึ้นเป็นครั้งแรก

พระพุทธเจ้า
ทรงเปล่งพระวาจาว่า "อนัตตา" ครั้งแรกที่ไหน

พระพุทธเจ้าทรงหา เห็นอนัตตา และทรงรับอนัตตาได้แล้ว จึงได้พระนามว่า "สัมมาสัมพุทธะ" พระองค์ทรงเปล่งคำว่า "อนัตตา" นี้ครั้งแรก เมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน พระองค์ทรงปิดพระวาจา ไม่ตรัส ไม่แสดงอนัตตา เมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน บัดนี้ อนัตตาอยู่ ที่ไหน จะหาเห็นได้อย่างไร และจะทำอย่างไรให้สามารถรับเอา อนัตตาได้

จากคำถามข้างต้นนี้ขอตอบว่า หลังจากที่อรหัตตมรรคญาณเกิดขึ้นมาตัดฆ่ากิเลส 10 ประการตาย เพียงแค่ชั่วพริบตาเดียว อรหัตตผลญาณก็เกิดขึ้นมา พระองค์ก็ทรงเปล่งคำว่า "อนัตตา" ในทันที

ก่อนที่จะสิ้นสุดวันเพ็ญเดือน 6 แล้วก้าวเข้าสู่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี ณ เวลาเช้ามืดวันนั้น พระพุทธองค์ทรงเปล่ง

"**อนัตตา**" นี้เป็นครั้งแรกว่า

อะเนกะชาติสังสารัง สันธาวิสัง อะนิพพิสัง
คะหะการะกะ คะเวสันโต ทุกขา ชาติ ปุนัปปุนัง
คะหะการะโก ทิฏโฐสิ ปุนะ เคหัง นะ กาหะสิ ฯ

พระคาถานี้เป็นพระอภิธรรมคือ "อริยสัจ 4" นั่นเอง คำว่า **ชาติ**-แปลว่าอัตตานำเอา**จิต เจตสิก รูป** เริ่มก่อตัวเป็นสมมติบัญญัติ คือเป็นมด ปลวก แมลง หมู หมา ม้า แมว เป็นตัวไหนมาก่อนนั้น **อะเนกะ**-แปลว่าไม่รู้ ไม่เห็นจุดเริ่มที่หนึ่ง **สังสารัง**-เวียนว่ายตายเกิด เปลี่ยนแปลงไปมาอยู่เสมอ **จิต เจตสิก รูป คืออภิธรรม** "**อภิ**" แปลว่า**ซ่อนอยู่ลึก** "**ธรรม**" คือ**อนัตตา** หมายความว่า อภิธรรม หรืออนัตตานี้ละเอียด และซ่อนอยู่ลึกเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าอัตตานำเอาบัญญัติทั้งปวงปิดบัง กลบทับไว้หลายชั้นจนยากที่จะมองเห็นได้

บัญญัติ ปิดบัง อนัตตา

คำว่า "**บัญญัติ**" คือคำสมมติ หรือสิ่งสมมติที่บัญญัติชื่อไว้เรียกขาน เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจกัน ว่าโดยย่อมี 3 ประการ

1. อวัยวะ 32 มีผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เป็นต้น มาประชุมรวมกันเป็นกองเดียว หรือหัว ตัว แขน ขา รวม 6 ส่วนมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นรูปร่าง เรียกว่า "**สมุหบัญญัติ**"

2. สิ่งบ่งบอกลักษณะของรูปร่าง เช่น สูงต่ำ ดำขาว อ้วนผอม เป็นต้น เรียกว่า "**สัณฐานบัญญัติ**"

3. คำบัญญัติที่ใช้เรียกขานกันว่า คน เทวดา พรหม หมู หมา กา ไก่ เป็นต้น เรียกว่า "**นามบัญญัติ**"

บัญญัติเหล่านี้ปิดบังปรมัตถ์ คือ "จิต เจตสิก รูป นิพพาน" ปรมัตถ์ก็คืออนัตตา **ปรมัตถ์กับอนัตตานี้** เรียกว่า "**อภิธรรม**" คือเป็นธรรมที่ละเอียด และซ่อนอยู่ลึกเป็นอย่างยิ่ง

คำว่า **สันธาวิสัง อนิพพิสัง คะหะการะกะ คะเวสันโต** แปลว่านายช่างผู้สร้างเรือนคือขันธ์ห้า เราแสวงหาท่านมานาน เมื่อยังไม่พบเจอก็ได้รับแต่ความทุกข์ตายเกิดอย่างเดียวเสมอมา คำว่า "**นายช่างผู้สร้างเรือน**" หมายถึง**อัตตากับโลภะคู่หนึ่ง มานะกับโลภะคู่หนึ่ง** อัตตา โลภะ มานะนี้รวมเรียกว่า "ตัณหา" เป็นสมุทัยสัจ เป็นเหตุแห่งการตายเกิด **ทุกขา ชาติ ปุนัปปุนัง** แปลว่า จิต เจตสิก และรูปเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด หมุนเวียนอยู่ ไม่ขาดสาย **คะหะการะโก** แปลว่า อัตตา โลภะ มานะนักก่อสร้างเรือนคือขันธ์ห้า **ทิฏโฐสิ** แปลว่า บัดนี้ เราใช้สัมมาสังกัปปะหา ใช้สัมมาทิฐิเห็นเธอแล้ว **ปุนะ เคหัง นะ กาหะสิ** แปลว่าอรหัตตมรรคญาณฆ่าเธอตายแล้ว เธอจะสร้างเรือนคือขันธ์ห้าอันเป็นกองแห่งความทุกข์ให้อีกไม่ได้แล้ว

เมื่อมรรคญาณเกิดขึ้นมาฆ่าอัตตาตาย อนัตตาก็เกิดขึ้นมาแทน ทุกข์ก็ดับ สุขก็เกิด ลักษณะอาการ 4 ประการนี้เกิดขึ้นมาพร้อมกัน **สิ่งที่ได้กล่าวมานี้ คือคำตอบในคำถามที่ว่า พระพุทธองค์ทรงเปล่ง "อนัตตา" ออกมาเป็นครั้งแรกเมื่อไร**

ทรงเสวยวิมุตติสุข

การที่พระองค์ทรงรับเสวยใจอรหัตตผลที่สงบเย็นนั้น เรียกว่า "ผลสมาบัติ" พระองค์ทรงวางขันธ์ห้า คงไว้แต่เฉพาะชีวิตินทรีย์ ไม่ประกอบด้วยนาม มีแต่เฉพาะชีวิตรูปไม่ประกอบด้วยขันธ์ ทรงประทับอยู่ด้วยใจด้วยอรหัตตผลญาณนั้น เรียกว่า "นิโรธ" พระองค์ทรงรับเสวยใจอรหัตตผลอันสงบเย็น ดับขันธ์ ไม่ประกอบด้วยนาม เรียกว่า "ชีวิตินทรีย์" รูปไม่มี เรียกว่า "ชีวิตรูป"

พระองค์ประทับอยู่ห่างจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ 4 ศอก เป็น เวลา 7 วัน ประทับอยู่ที่อนิมิตเจดีย์ 7 วัน ประทับอยู่ที่รัตนจงกรม 7 วัน ประทับอยู่ที่ราชฆระ 7 วัน ประทับอยู่ที่สระมุจจรินทร์ 7 วัน ประทับอยู่ที่ต้นโพธิ์ที่พักคนเลี้ยงแพะ 7 วัน ประทับอยู่ที่ไทร 7 วัน พระพุทธองค์ประทับอยู่ 7 แห่ง ๆ ละ 7 วัน รวม 49 วัน หลังจากนั้นจึงเสด็จกลับมาประทับอยู่ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์อีก 9 วัน รวมทั้งหมด 58 วัน ตลอดระยะเวลานี้ พระองค์ทรงประทับอยู่ด้วยใจอรหัตตผลอันสงบเย็น ซึ่งเรียกว่า "วิมุตติสุข" นั่นเอง

พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระอภิธรรม

สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้นั้นเรียกว่า “**อภิธรรม**” คำว่า “**อภิ**” แปลว่า **ละเอียดซ่อนอยู่ลึก** “**ธรรม**” คือ**อนัตตา** แปลว่าอนัตตานี้ละเอียดซ่อนอยู่ลึกเป็นอย่างยิ่ง ทำไมจึงเป็นเช่นอย่างนั้น ก็เพราะว่าอัตตานำเอาบัญญัติมากมายหลายชั้นมาปิดบังไว้ ตาคน เทวดา และพรหมไม่สามารถมองเห็นได้ เพราะฉะนั้น **หลังจากที่ตรัสรู้แล้ว 7 วัน พระองค์จึงทรงพิจารณาว่า** “หากจะไปแสดงอภิธรรมนี้ให้ผู้อื่นฟังก็คงจะเหนื่อยเปล่า” **ท้าวสหัมบดีพรหม**จึงลงมาถวายบังคมแล้วทูลถามว่า “พระองค์ทรงพิจารณาอะไรอยู่” **พระองค์**ตรัสว่า “อภิธรรมที่เราตรัสรู้นี้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งนัก คน เทวดา และพรหมทั้งหลายจะใช้ปัญญาญาณของตนเองหา เห็น ได้นั้นเป็นไปไม่ได้เลย หากไปแสดงให้แก่พวกเขาก็ได้แต่เหนื่อยเปล่า” **ท้าวสหัมบดีพรหม**จึง กราบทูลว่า “คน เทวดา และพรหมผู้ประกอบด้วยอวิชชา ซึ่งเรียกว่า “ปุถุชน” นั้นคับคั่งอยู่ในโลกนี้ คน เทวดา และพรหมประเภทที่ประกอบ ด้วยวิชชาก็มีอยู่ ขอให้พระองค์ทรงกรุณาแสดงธรรมโปรดพวกเขา ด้วยเถิด

ทรงพิจารณาหาผู้ที่จะรับฟังและเข้าใจ “อนัตตา” ได้

วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 พระองค์ทรงพิจารณาดูว่า “เราจะนำอนัตตาที่หา เห็นได้มานี้ไปแสดงให้แก่ใครก่อนดีหนอ” ทรงใคร่ครวญอีกว่า “เราเคยไปเรียนการฝึกสมาธิ ซึ่งเป็นหนทางที่ผิดจากอุทกดาบสดาบสท่านนี้นับว่า “เป็นคนวิชชา” คนหนึ่ง หากไปแสดง “**สัพเพ ธัมมา**

อนัตตา" ให้ฟัง เขาจะมีปัญญารู้และเข้าใจเหมือนเราได้" เมื่อทรงแผ่ข่ายพระญาณไปก็ได้ทราบว่า "โอ้ หนอ เขาได้เสียชีวิตผ่านมา 15 วัน และไปเกิดเป็นพรหมชั้นจตุตถฌานแล้ว ถ้าเช่นนั้น เราจะไปแสดงอนัตตาให้แก่อาฬารดาบสฟัง โอ้ หนอ เขาเสียชีวิตไปก่อนหน้านี้ 7 วัน บัดนี้ไปเกิดเป็นอสัญญสัตว์แล้ว" จากนั้น พระพุทธองค์จึงทรงนึกถึงปัญจวัคคีย์ ซึ่งเคยอุปฐากบำรุงพระองค์มาก่อนหน้านี้ บัดนี้ พวกเขาไปพำนักอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี

ทรงแสดง "อนัตตา" โปรดปัญจวัคคีย์

หลังจากที่**ทรงหา เห็นอนัตตา**ผ่านมาได้ 59 วัน ตรงกับวันเพ็ญเดือน 8 ในเวลาเช้า พระองค์จึงออกเดินทางจากต้นพระศรีมหาโพธิ์มุ่งหน้าสู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ซึ่งมีระยะทาง 30 โยชน์ (240 กิโลเมตร) โดยเสด็จถึงตอนเวลาพลบค่ำ ทรงสนานเสร็จแล้ว ขณะที่พระจันทร์กำลังขึ้น สัตว์หากินกลางวันกลับรัง สัตว์หากินกลางคืนออกจากรัง พระองค์จึงทรงแสดงอนัตตาโปรดปัญจวัคคีย์ทั้งหลายว่า "**เทฺวเม ภิกขะเว อันตา ปัพพะชิเตนะ นะ เสวิตัพพา**" เป็นต้น แปลว่า **ภิกขะเว**-ผู้เห็นภัยแห่งการตายเกิดทั้งหลาย **เทฺวเม อันตา**-ความประพฤติต่ำทราม 2 ประการเหล่านี้ **ปัพพะชิเตนะ**-บุคคลผู้ประสงค์จะขับไล่กิเลสมีอัตตทิฐิ เป็นต้น **นะ เสวิตัพพา**-อย่าพึงเสพ อย่าพึงนำมาประพฤติ **กะตะเม อันตา**-ความประพฤติต่ำทราม คืออะไรบ้าง

1. **โย จายัง กาเมสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค หีโน คัมโม ปุถุชชะนิโก อะนะริโย อะนัตถะสัญหิโต ฯ**

แปลว่า ท่านผู้เห็นภัยแห่งการตายเกิดทั้งหลาย และพยายามขับไล่อัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้นอยู่ **ท่านทั้งหลายอย่าปฏิบัติโดยใช้ศีลนำหน้าเลย** เพราะว่าศีลไม่สามารถขับไล่อัตตา ไม่สามารถนำพาให้บรรลุถึงพระนิพพาน เพียงแต่ทำให้ได้รับการตายเกิดเป็นมนุษย์และเทวดาผู้มีอัตตทิฐิ วิจิกิจฉาหนา และรับเสวยกามารมณ์เท่านั้น (พระดำรัสนี้พระองค์ตรัสมุ่งเจาะจงถึงเทวดาทั้งหลายผู้มาฟังอนัตตาอยู่ในขณะนั้น)

2. **โย จายัง อัตตะกิละมัตถานุโยโค ทุกโข อะนะริโย อะนัตถะสัญหิโต ฯ**

แปลว่า การปฏิบัติโดยใช้สติระลึกรู้ในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ เช่น ระลึกรู้ลมหายใจเข้าออก เมื่อลมหายใจเข้าก็ใช้สติตามรู้ เมื่อหายใจออกก็ใช้สติตามรู้ หากมีสติตามระลึกรู้ลมมาก ๆ เข้าแล้ว จิตก็จะตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ที่สติระลึกรู้นั้น เรียกว่า “จิตเป็นสมาธิ” การปฏิบัติอย่างนี้ เรียกว่า “**การปฏิบัติโดยใช้สมาธินำหน้า**” เป็นวิธีปฏิบัติสมถะอย่างหนึ่งในบรรดาสมถะ 40 ประการ มิใช่หนทางที่จะนำพาไปสู่ความเป็นอริยะ ไม่ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด การปฏิบัติโดยใช้สมาธินำหน้าอย่างนี้เป็นทางเดินของพรหม คือเมื่อตายแล้วก็ไปเกิดเป็นรูปพรหม และอรูปพรหมนั่นเอง (พระดำรัสนี้ พระองค์

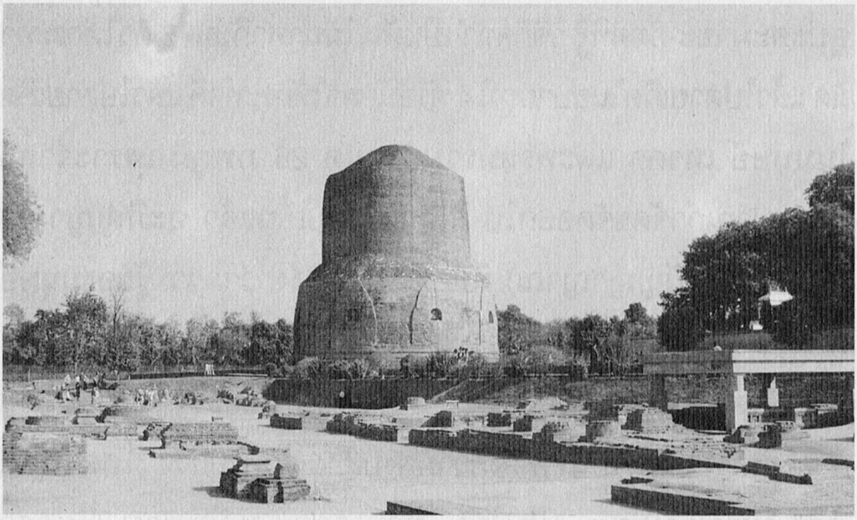
ตรัสมุ่งเจาะจงถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 และพรหมทั้งหลายที่มาฟังอนัตตาอยู่ในขณะนั้น)

วิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุเป็นพระอริยะนั้น พระพุทธองค์ทรงแนะนำ **"มัชฌิมาปฏิปทา"** หมายถึง**การปฏิบัติทางสายกลาง ไม่หย่อนและไม่เคร่ง การปฏิบัติโดยใช้ศีลนำหน้า** เรียกว่า **"หย่อน" การปฏิบัติโดยใช้สมาธินำหน้า** เรียกว่า **"เคร่ง" การปฏิบัติทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หมายถึงการปฏิบัติโดยใช้ปัญญานำหน้า คือใช้สัมมาทิฐิ (ความเห็นถูกต้อง) และสัมมาสังกัปปะ (ความพิจารณารู้ถูกต้อง) นำหน้าศีล และนำหน้าสมาธิ** หากเอาศีลและสมาธิไว้ข้างหลัง (ตามหลัง) แล้วใช้สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะนำหน้าสามารถที่จะ**หา เห็นอนัตตา** แล้วขับไล่อัตตทิฐิ วิจิกิจฉาเป็นต้นออกไปได้

มัชฌิมา ปฏิปทา ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา- ตรงที่รูปธาตุ (ดิน น้ำ ไฟ ลม) และนามธาตุ (ใจวิญญาณ และใจเวทนา) เกิดดับเกิดดับ เป็นทุกข์ แปรปรวนอยู่ตลอดเวลา มิใช่เรา มิใช่ของเราบังคับไม่ได้ เป็นอนัตตานั้น **เราตถาคตหา เห็น**แล้ว ไม่ต้องหาเห็นอีกต่อไปแล้ว **จักขุกะระณี**-ดวงตาแห่งสัมมาทิฐิเห็นรูปธาตุและนามธาตุเป็นอนัตตาทำให้ปรากฏแล้ว **ญาณะกะระณี**-ดวงตาแห่งสัมมาสังกัปปะรู้รูปธาตุ นามธาตุเป็นอนัตตาทำให้ปรากฏแล้ว

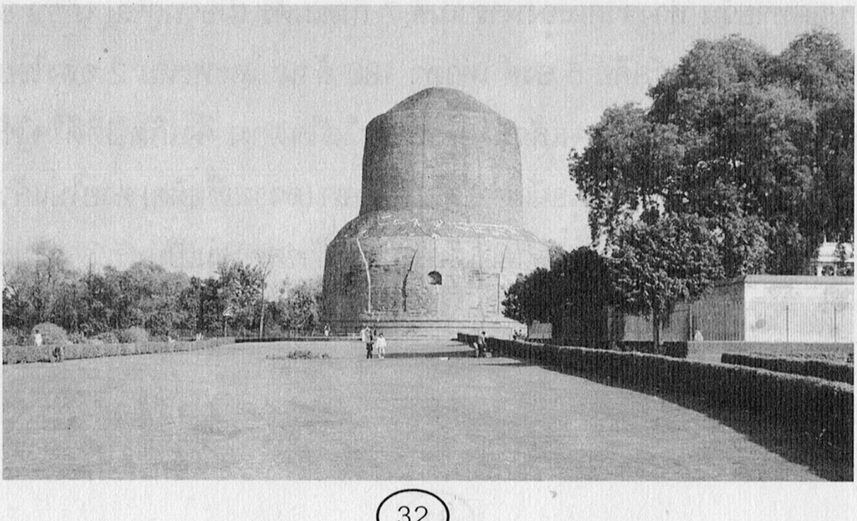
อุปะสะมายะ-อัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น ไม่นำพากิเลส 8 ตัวให้กระทำผิด แล้วไปตายเกิดในอบายภูมิ 4 หรือนำพาให้กระทำดี แล้วไปตายเกิดในมนุษย์ เทวดา และพรหมรวมทั้งหมด 26 ภพภูมิ เพราะว่าถูกมรรคญาณกำจัดขจัดออกไป ถึงความสงบเย็นแล้ว **อะภิญญายะ**-เป็นความรู้ (ปัญญาญาณ) ที่ยอดเยี่ยมสูงส่งกว่าความรู้ของมนุษย์ เทวดา และพรหมทั้งหลาย เรียกว่า "**อริยะปัญญา**" หมายถึงโสดาปัตติมรรค ญาณที่เกิดขึ้นมาตัดฆ่าอัตตทิฐิ และวิจิกิจฉา เป็นต้นตาย **สัมโพธายะ**-เป็นใจที่ถึงความสงบเย็นแล้ว เรียกว่า "**โสดาปัตติผล**" **นิพพานายะ**- เป็นใจผลที่รับเสวยพระนิพพาน เรียกว่า "**ผลสมาบัติ**"

สิ่งที่ได้ประมวลมากล่าวนี้ก็คือ**ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** ซึ่งเป็นอนัตตาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงออกมาเป็นครั้งแรก ณ ป่า อิสิปตนมฤคทายวัน ห่างจากเมืองพาราณสี 7 กิโลเมตร เมื่อวันเพ็ญ เดือน 8 เพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ 5 องค์ เทวดา 180 ล้าน และพรหม 2 อสงไขย พวกเขาได้ฟังอนัตตาแล้วมีมนสิการะใส่ใจตาม จึงเกิดปีติดีใจใช้ธรรมศรัทธา (ความเชื่ออนัตตา) ตัดวิจิกิจฉา (ความเชื่อผิด) ตายไปแล้ว อัตตทิฐิ (ความเห็นผิด) ก็ตายดับไปตาม จึงก้าวสู่ความเป็นศรัทธาอริยะโสดาบันทุกองค์

พระพุทธเจ้าทรงแสดง "**อนัตตา**" ที่นี่เป็นครั้งแรก

พระอัญญาโกณฑัญญะรับ "**อนัตตาสุดยอด**" ได้ที่นี่ เป็นองค์แรกของโลก

อนัตตลักขณสูตร

คำว่า “**อนัตตลักขณสูตร**” แปลว่า ลักษณะแห่งอนัตตาที่ปัญจวัคคีย์ทั้งหลายได้สดับฟัง

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงอนัตตาให้ปัญจวัคคีย์ทั้งหลายได้สดับฟังเป็นครั้งแรกเมื่อวันเพ็ญเดือน 8 หลังจากที่ทรงหา เห็นมาได้ 2 เดือนนั้น ทำให้ปัญจวัคคีย์ได้บรรลุเป็นศรัทธาอริยะโสดาบันเท่านั้น สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตมรรคยังไม่เกิด ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 พระองค์จึงทรงแสดงอนัตตาให้ละเอียดลึกซึ้งขึ้นไปอีก

ธรรมทั้งปวง คือ “ขันธ์ 5”

ด้วยเหตุที่**โยมวันชัยผู้ถามปัญหา “อนัตตาสุดยอด” ได้กำชับว่า** ช่วยตอบแนะนำอนัตตาอย่างย่อ ให้เข้าใจง่าย นำไปหาเห็นได้ง่าย และให้รับเอาอนัตตาได้ง่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ

ผู้ถาม คือสามารถนำไปปฏิบัติหา เห็นอนัตตา และบรรลุเป็นพระอริยะบุคคลได้โดยง่าย จึงขอประมวลอนัตตลักขณสูตรเป็นภาษาบาลีว่า **ปัญจักขันธา วะ อะนัตตา ภาวิตา พะหุลีกะตา อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตันติ ฯ**

แปลว่า **ปัญจักขันธา วะ**-ขันธ์ห้านี้เอง **อะนัตตา**-เป็นอนัตตา **ภาวิตา**-ใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาหา พิจารณารู้ ให้ต่อเนื่องยาวนาน **พะหุลีกะตา**-ใช้สัมมาทิฐิดูเห็นให้มาก ๆ **อะภิญญายะ**-โสดาปัตติมรรคญาณเกิดมาอย่างฉับพลันแล้วตัดฆ่าอัตตทิฐิ และวิจิกิจฉาตาย **สัมโพธายะ** -ใจโสดาปัตติผลเกิดขึ้นมาแทน เป็นพระอริยเจ้าโสดาบัน **นิพพานายะ**-รับเสวยใจสงบเย็น เป็นกิเลสนิโรธ (สอุปาทิเสสนิพพาน) เรียกว่า "**ผลสมาบัติ**"

คำว่า "**อนัตตา**" **หมายถึงขันธ์ห้า** ขันธ์ห้านี่แหละเป็นอนัตตา **สัพเพ ธัมมา ปัญจักขันธา อนัตตา** แปลว่า **สัพเพ ธัมมา**-ธรรมทั้งปวง **ปัญจักขันธา**-คือขันธ์ห้า **อะนัตตา**-เป็นอนัตตา

คำว่า "**ธรรมทั้งปวง**" **หมายถึงขันธ์ห้า** ขันธ์ห้านี้รวมเรียกว่า "**เอโก ธัมโม อนัตตา**" แปลว่าเป็นอนัตตาอย่างหนึ่งอย่างเดียวเท่านั้น ถ้ากล่าวตามนัยแห่งพระอภิธรรม คำว่า "**ธรรมทั้งปวง**" **หมายถึงจิต เจตสิก รูป และนิพพาน** ทั้ง 4 ประการนี้เป็นอนัตตา ถ้ากล่าวตาม

นัยแห่งอนัตตาสภาวะ หมายถึง รูป วิญญาณ เวทนา สุญญตะ คำว่า "**สัพเพ ธัมมา อนัตตา**" จึงแปลว่า **สัพเพ ธัมมา**-จิต 89 ดวง เจตสิก 52 ดวง รูป 28 ประการ พระนิพพาน 5 ประการ **อนัตตา**-เป็นอนัตตาอย่างหนึ่งอย่างเดียวเท่านั้น

จะกล่าวถึงคำว่า**ธรรมทั้งปวงคือขันธ์** 5 โดยละเอียด **รูปขันธ์** (กองแห่งรูป) มี 28 ประการ **วิญญาณขันธ์** (กองแห่งวิญญาณ) มี 6 ประการ **สังขารักขันธ์** (กองแห่งสังขาร) มี 79 ประการ ประกอบด้วยอกุศลจิต 12 ดวง กามกุศลจิต 8 ดวง มหัคคตจิต 9 ดวง เจตสิก 50 ดวง **สัญญักขันธ์** (กองแห่งสัญญา) มี 6 ประการ และ**เวทนักขันธ์** มีทั้งหมด 119 ประการ ประกอบด้วยโสมนัสเวทนา (สุขเวทนา) 62 ประการ โทมนัสเวทนา (ทุกขเวทนา) 2 ประการ และอุเบกขาเวทนา (สุขก็มิใช่ ทุกข์ก็มิใช่) 55 ประการ

สัพเพ ธัมมา ปัญจักขันธา อนัตตา-แปลว่า รูป 28 วิญญาณ 32 สังขาร 79 สัญญา 6 เวทนา 119 รวม 264 ประการ เป็นอนัตตาอย่างหนึ่งอย่างเดียวเท่านั้น อนัตตาอย่างย่อโดยสังเขปมีเพียงเท่านี้

วันแรม 1 ค่ำเดือน 8 ปีก่อนพุทธศักราช 45 ปี เป็นวันที่พระองค์แสดงอนัตตาครั้งที่ 2 ให้แก่ปัญจวัคคีย์ทั้งหลายได้ฟัง

นั่นคืออนัตตลักขณสูตร คำว่า "อนัตตลักขณะ" แปลว่าลักษณะแห่งอนัตตา คำว่า "สูตร" แปลว่าปัญจวัคคีย์ทั้งหลายได้ยินได้ฟัง พระอัญญาโกญฑัญญะหัวหน้าแห่งปัญจวัคคีย์ได้ฟังด้วยความตั้งใจจึงทำให้มรรคญาณทั้ง 3 ที่เหลือ คือ "สกทาคามิรรค อนาคามิมรรค และอรหัตมรรค" เกิดขึ้นมาฆ่ากิเลสที่หลงเหลืออยู่ทั้งหมดตายไปอย่างฉับพลันแล้วก้าวสู่ความเป็นพระอรหันต์สาวกองค์แรก จากนั้นพระพุทธองค์ทรงแสดงอนัตตาต่อเนื่องไปอีกจนถึงวันแรม 5 ค่ำ เดือน 8 จนทำให้ปัญจวัคคีย์บรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด คือ พระวัปปะบรรลุเป็นพระอรหันต์ในวันแรม 2 ค่ำ พระภัททิยะบรรลุเป็นพระอรหันต์ในวันแรม 3 ค่ำ พระมหานามบรรลุเป็นพระอรหันต์ ในวันแรม 4 ค่ำ พระอัสสชิบรรลุเป็นพระอรหันต์ในวันแรม 5 ค่ำ

ต่อมาในวันแรม 6 ค่ำ เดือน 8 ยสะกุลบุตร บุตรของนางสุชาดาผู้ถวายอาหารมื้อแรกแด่พระพุทธองค์ได้มาฟังอนัตตา เมื่อนยสะกุลบุตรหายตัวไปอย่างนั้น มารดาบิดาและภรรยาจึงออกตามหา แล้วมาพบพระพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงเนรมิตมิให้พวกเขาเห็นยสะกุลบุตร แล้วทรงแสดงข้อธรรมว่า "**รูป วิญญาณ เวทนา เป็นอนัตตา**" จงใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาหาอนัตตา (ภาวนากิจ) และจงใช้สัมมาทิฐิเห็นอนัตตา (ทัสสนกิจ) เมื่อหาเห็นอนัตตาแล้ว มรรคญาณเกิดขึ้นมาฆ่าอัตตาตาย (ปหานกิจ) วิถีจิตต่อมาผลญาณก็เกิด (สัจฉิกรณกิจ) เมื่อยสะกุลบุตรฟังอนัตตาซ้ำอีกเป็นครั้งที่สอง อรหัตมรรคญาณจึงเกิด

ขึ้นมาตัดกิเลสทั้งปวงตายแล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์ ส่วนบิดามารดาและภรรยาก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ต่อมาในวันแรม 7 ค่ำ เดือน 8 เพื่อนของพระยสะจำนวน 55 รูปได้มาฟังอนัตตาก็บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด หลานของกาฬเทวิลดาบสนามว่า "**นารกะ**" ได้รับคำแนะนำจากลุงไว้ก่อนตายว่า "เจ้าชายสิทธัตถะองค์นี้ เมื่อมีพระชนมายุ 29 พรรษาจะเสด็จออกผนวช ประพฤติธรรมในป่า แล้วจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เธอจงออกบวชติดตามไปเป็นสาวกของพระองค์เถิดนะ ส่วนลุงเองนั้นจะมีอายุไม่ทันถึงเวลานั้น จะตายไปเกิดเป็นอรูปพรหมชั้นสูงสุด ชื่อว่าเนวสัญญานาสัญญายตนะ" ต่อมาพระนารกะก็ได้ออกบวชตาม และได้ฟังอนัตตาแล้วก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ ในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 8 ท่านได้รับเอา**โมเนยยปฏิปทา** แล้วหลีกไปตามลำพัง **โมเนยยปฏิปทา คือข้อปฏิบัติเคร่งครัด** เช่น จะไม่เข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้านแต่ละแห่งเกินหนึ่งวัน และในหมู่บ้านแต่ละแห่ง ต้นไม้ต้นหนึ่ง และภูเขาลูกหนึ่ง จะไม่ไปนอนเกินหนึ่งคืน เป็นต้น

ในพรรษาแรกนั้น นันทิยเศรษฐี ได้สร้างศาลาทรงครุฑถวายพระพุทธองค์พร้อมด้วยพระอรหันต์จำนวน 61 องค์ ทรงประทับอยู่ด้วยอรหัตผลญาณคือผลสมาบัติ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน จนถึงวันเพ็ญเดือน 11 ขอจบ "อนัตตาโดยสังเขป" เพียงเท่านี้

พระปฐมโอวาท

ในวันเพ็ญเดือน 11 พระพุทธองค์ทรงแสดงอนัตตาต่อ เรียกว่า "ปฐมโอวาท" 3 ข้อ โดยย่อมีดังนี้

1. พุทโธ โพเธยยัง ฯ
2. มุตโต โมเจยยัง ฯ
3. ติณโณ ตาเรยยัง ฯ

พระโอวาทข้อที่หนึ่ง แปลว่า **พุทโธ**-รูป วิญญาณ เวทนา เป็นอนัตตา เราทั้งหลายใช้สัมมาสังกัปปะหา ใช้สัมมาทิฐิเห็นแล้ว **โพเธยยัง**-การที่ทายกทายิกาผู้ถวายจีวร อาหาร เสนาสนะ และยา แก่เราทั้งหลายจะมีความสามารถหา เห็นอนัตตาเหมือนเราทั้งหลายนั้น เป็นหน้าที่ของพวกเธอ เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปแสดงอนัตตาให้แก่พวกเขาด้วยเถิด

พระโอวาทข้อที่สอง แปลว่า **มุตโต**-กิเลสที่ร้ายกาจที่สุด ซึ่งเป็นแม่แห่งกิเลสทั้งหลายมีจำนวน 10 ประการนั้น เราทั้งหลายหลุดพ้นออกไปได้แล้ว **โมเจยยัง**-การที่ทายกทายิกาผู้ถวายปัจจัย 4 คือจีวร อาหาร เสนาสนะ และยาแก่พวกเราทั้งหลายจะสามารถหลุดพ้นจากกิเลสที่ร้ายกาจที่สุดเหมือนเราทั้งหลายนั้น เป็นหน้าที่ของพวกเธอ เธอทั้งหลายจงจาริกไปแสดงอนัตตาให้แก่พวกเขาด้วยเถิด

พระโอวาทที่สาม แปลว่า **ติณโณ**-**กาม**ที่ทำให้มอมเมา ***ภวะ***การตายเกิดที่ทำให้มอมเมา **อัตตทิฐิ**ที่ทำให้มอมเมา **อวิชชา**คือสิ่งที่เป็นจริง**ไม่รู้** สิ่งที่มีจริง**ไม่เห็น** สิ่งที่ถูกต้อง**ละเลย** สิ่งที่ผิด**ยึดถือ** ที่ทำให้มอมเมา สิ่งมอมเมา สิ่งที่ทำให้มอมเมาทั้ง 4 ประการนี้ เรียกว่า **อาสวะ** เราทั้งหลายข้ามพ้นได้แล้ว **ตาเรยยัง**-การที่ทายกทายิกผู้ถวายปัจจัย 4 คือจีวร อาหาร เสนาสนะ และยา แก่เราทั้งหลายจะสามารถข้ามพ้นได้เหมือนเราทั้งหลายนั้น เป็นหน้าที่ของพวกเธอ เธอทั้งหลายจงจาริกไปแสดงอนัตตาให้แก่พวกเขาด้วยเถิด

พระโอวาท 3 ข้อนี้มิใช่พระวินัย มิใช่พระสูตร แต่**เป็นพระอภิธรรม**โดยตรง กล่าวอีกนัยหนึ่ง **พระโอวาท 3 ข้อนี้**มิใช่พระวินัย มิใช่พระสูตร แต่เรียกว่า “**เป็นปรมัตถ์**” หลังจากที่พระองค์แสดงพระปฐมโอวาทจบลง จึงเสด็จมุ่งหน้าไปยังอุรุเวลาเสนานิคม อันเป็นที่อยู่

ของชฎิล 3 พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร 1,000 รูป ส่วนพระอรหันต์สาวกทั้งหลายจำนวน 60 องค์ต่างก็แยกกันไปทางละองค์

เสด็จไปแสดง "อนัตตา" โปรดชฎิลตระกูลกัสสปะ

เวลาตอนพลบค่ำของวันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 12 พระพุทธองค์เสด็จถึงอุรุเวลาเสนานิคมอันเป็นที่อยู่ของชฎิล 3 พี่น้อง แล้วตรัสว่า "อุรุเวลกัสสปะ เราขอพักแรม ณ ที่นี่ด้วย" ท่านอุรุเวลกัสสปะกล่าวว่า "ใครหรือบังอาจมาเรียกเราด้วยชื่อ ไม่เคยมีใครเรียกเราอย่างนี้มาก่อนเลย มีแต่เรียกเราว่า ท่านเจ้าคะ ท่านพระคุณเจ้า ท่านอาจารย์ อย่างนี้เท่านั้น" "เราคือพุทธเจ้า" "ท่านนี่เย่อหยิ่งด้วยมานะเสียเหลือเกิน ท่านต้องการอะไร" "ต้องการที่จะขอพักแรมที่นี่" "ที่นี่ไม่มีกุฏิที่พัก" "หากไม่มีกุฏิที่พัก จะขอพักในโรงบูชาไฟได้ไหม" "ได้อยู่ หากท่านไม่กลัวตาย เพราะว่าในโรงไฟนี้มีพญานาคตัวหนึ่ง ชอบเข้ามาในตอนกลางคืน เกรงว่ามันจะฉกกัดท่านตายเสียเท่านั้นแหละ" "นั่นไม่สำคัญ ขอเพียงท่านอนุญาตให้พักก็พอ" "อยากจะตายก็เชิญ"

เมื่อได้รับอนุญาตให้พักแล้ว พระพุทธองค์ทรงสรงน้ำเสร็จแล้วก็เข้าไปในโรงไฟ ประทับนั่งเข้าผลสมาบัติอยู่ เวลา 22 นาฬิกา พอพญานาคเข้ามาเห็นก็กระโจนพุ่งใส่พระพุทธองค์ทันที กระโจนพุ่งใส่กี่ครั้งกี่หนก็ไม่ถึง กระโจนจนหมดแรงไปเอง เมื่อไม่สามารถทำร้ายพระพุทธองค์ จึงน้อมตัวลงถวายบังคม รุ่งเช้า ท่านอุรุเวล

กัสสปะหัวหน้าชฎิล จึงเข้ามาตรวจดูโดยเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าถูกพญานาคฆ่าตายแล้ว เมื่อมาถึงก็เห็นพญานาคนอนขดตัวหันหัวไปทางพระพุทธองค์ จึงกล่าวว่า "ท่านนี้มีอานุภาพไม่เบา แต่ว่ายังไม่เป็นพระอรหันต์เช่นเรา ท่านจงเพียรปฏิบัติให้บรรลุเป็นพระอรหันต์ด้วยเถิด" ในคืนที่สอง พระพุทธองค์ทรงย้ายไปพักตรงเชิงเขาใกล้กุฏิท่านอุรุเวลกัสสปะ ค่ำคืนนั้นมีเทวดาพากันมาฟังอนัตตา รัศมีของเทวดาทำให้บริเวณนั้นสว่างไสวไปหมด ท่านอุรุเวลกัสสปะจึงว่า "เรามาอยู่ที่นี่ตั้ง 30 ปีแล้ว ไม่เคยมีเทวดามาเฝ้าอย่างนี้สักครั้ง ท่านมีอานุภาพมาก แต่ว่ายังไม่เป็นพระอรหันต์เหมือนกับเรา จงเพียรปฏิบัติให้บรรลุเป็นพระอรหันต์เหมือนเราเสียเถิด" พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีมากมายหลายอย่าง เพื่อกำจัดทำลายทิฐิ มานะของท่านอุรุเวลกัสสปะ จนไม่สามารถที่จะนำมากล่าวให้หมดสิ้นในที่นี่ได้

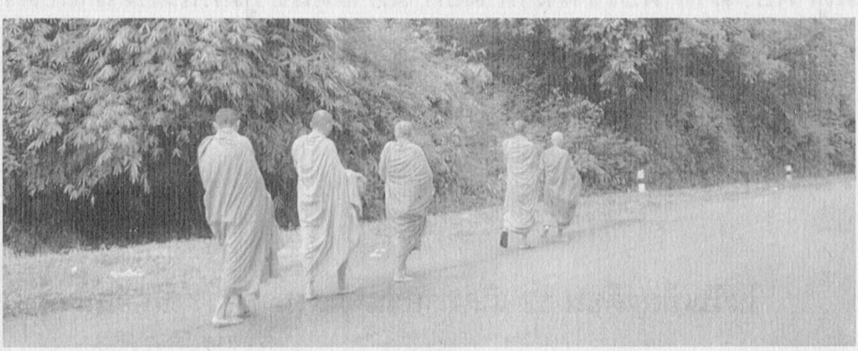
"ทิฐิ และมานะ" มีความหมายดังนี้ มานะ คือความเห็นผิดว่ากูมี กูเป็น เช่น กูมีการเรียนรู้มามาก มีอายุมาก มีพรรษามาก มีลูกศิษย์มาก มีบริวารมาก มียศ มีตำแหน่ง กูมีคนนับหน้าถือตา กูเป็นพระ กูเป็นอาจารย์ เป็นต้น **ทิฐิ ได้แก่อัตตา เป็นความเห็นผิดว่าเป็นกู มีกู โลภะคือความอยากได้ "อัตตา โลภะ และมานะ" รวมเรียกว่าตัณหา**

ในวันเพ็ญเดือน 12 เกิดพายุฝนตกลงมาอย่างหนักจนน้ำท่วม

ชฎิล 500 ท่านต้องใช้เรือพายในการเดินทาง ส่วนพระพุทธองค์เสด็จบนน้ำได้ เมื่ออุรุเวลกัสสปะเห็นเข้าจึงกล่าวกับพระพุทธองค์ว่า ท่านยังไม่เป็นพระอรหันต์เหมือนกับเรา จงพยายามปฏิบัติให้บรรลุเป็นพระอรหันต์ให้ได้ด้วยเถิด พระพุทธองค์จึงตรัสถามว่า

1. หา เห็นอะไร จึงเรียกว่า “เป็นพระอรหันต์”
2. เอาใจอะไรมาทำเป็น (มาวัด) ว่า “เป็นพระอรหันต์”
3. จิตพระอรหันต์มีกี่ดวง
4. งานของพระอรหันต์มีอะไรบ้าง

ท่านอุรุเวลกัสสปะถูกถามด้วยคำถามอย่างนี้ก็ได้แต่นิ่งไป เพราะว่าไม่หา ไม่เห็นมาด้วยตนเองจึงตอบไม่ได้ เมื่อสำนึกได้จึง**ทิ้งมานะทางกาย**ที่เย่อหยิ่งว่าตนมีอายุมาก มีพรรษามาก มีลูกศิษย์บริวารมาก แล้วถวายบังคมพระพุทธเจ้า **ทิ้งมานะทางวาจา**ที่ เย่อหยิ่งไม่ยอมพูดจา แล้วหยิบยกนำเอาคำถามของพระพุทธเจ้าทูลถามกลับคืน

พระพุทธเจ้า
ทรงตอบคำถามของท่านอุรุเวลกัสสปะ

จิต เจตสิก รูป และนิพพาน เรียกว่า "**ปรมัตถธาตุ**" แปลว่า ธาตุไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ **รูป วิญญาณ เวทนา สุญญตะ** เป็นสภาวะอนัตตา

จิตทั้งหมดมี 89 ดวง จิตทั้งหมดทุกดวงนี้มากองรวมกันอยู่ **ที่มโนวิญญาณ** พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า "**มโนปุพพังคมา ธัมมา**" **เจตสิกมี 52 ดวง** มากองรวมกันอยู่ที่**เวทนา** และ**รูป** 28 มากองรวมกันอยู่ที่**มหาภูตรูป** 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม

คำว่า "**จิต**" ในภาษาไทยก็คือ "**ใจ**" นั่นเอง มีความหมายว่า **จินเตตีติ จิตตัง** แปลว่า **จินเตติ** -ย่อมคิด **อิติ**-เพราะทำงาน คิดอย่างนี้ **จิตตัง**-จึงได้ชื่อว่าจิต **จิตนี้ถูกจำแนกออกไปตามประเภทของงาน**

ต่าง ๆ ที่จิตทำ

1. จิตที่คิดอยู่ในกามารมณ์ (ยึดและทำงานอยู่ในกามารมณ์) คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เรียกว่า "**กามาวจรจิต**"

2. จิตที่คิดอยู่ในสมถะ 40 ประการ คือยึดและทำงานอยู่ในอารมณ์สมถะ อันประกอบด้วยอสุภะ 10 อนุสสติ 10 กสิณ 10 เป็นต้น เรียกว่า "**รูปาวจรจิต**" และว่า "**อรูปาวจรจิต**"

3. จิตที่ใช้สัมมาสังกัปปะหา สัมมาทิฐิเห็น "อนัตตา" เรียกว่า "**อริยมรรคจิต**"

เวทนาเจตสิกก็คือ "อารมณ์ที่กระตุ้นให้มโนวิญญาณรับรู้" คำว่า "รูป" แปลว่าเปลี่ยนแปลง มีความหมายว่า **รูปปตีติ รูปัง** แปลว่า **รูปปติ**-เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ **อิติ**-เพราะมีอาการลักษณะเปลี่ยนแปลงเสมออย่างนี้ **รูปัง**-จึงได้ชื่อว่า "รูป" ที่ว่ารูปเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอนั้น เพราะว่ารูปเป็นที่ประชุมแห่งธาตุ 4 คือ ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ และวาโยธาตุ ธาตุทั้ง 4 นี้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คือ

1. **ปฐวีธาตุ คือธาตุดิน** มิใช่หมายถึงดินที่เป็นกอง เป็นกลุ่ม หรือเป็นก้อน แต่หมายถึงลักษณะสภาวะอาการของธาตุดิน คือ หนัก เบา แข็ง อ่อน ลักษณะอาการ 4 ประการนี้ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากว่าอาการหนักเกิด อาการเบาก็ดับไป อาการที่เป็นไปอย่างนี้เรียก ว่า "เปลี่ยนแปลง" ปฐวีธาตุ (ธาตุดิน) เป็นธาตุชนิดละเอียด (สุขุมะ) ในบุคคลผู้มีปัญญาน้อยจะเห็นได้ยาก ส่วนบุคคลผู้มีปัญญาแก่กล้า

ก็จะ เห็นได้โดยง่าย

2. **อาโปธาตุ คือธาตุน้ำ** มิใช่หมายถึงน้ำลาย น้ำมูก น้ำตา น้ำในห้วย หนอง คลอง บึง หรือน้ำในมหาสมุทร เพราะว่าน้ำเหล่านี้เป็นบัญญัติ เป็นของอัตตา เห็นได้ด้วยตาเนื้อ แต่คำว่าธาตุน้ำในที่นี้เป็นสภาวะอาการเกาะยึด เกาะกุม และกระจัดกระจาย เช่น เกาะยึดเอาธาตุดิน ธาตุลม และธาตุไฟมาประชุมเป็นกอง เป็นกลุ่ม เป็นก้อน และทำให้ธาตุดิน ธาตุลม และธาตุไฟแยกออกจากกัน สภาวะเกาะกุมและสภาวะแยกให้กระจัดกระจายดังกล่าวนี้ เรียกว่า "ปรมัตถ์" สภาวะปรมัตถ์ของธาตุน้ำนี้ละเอียดยิ่งนัก ตาปัญญาของคนทั่วไป ไม่สามารถมองเห็นได้ มีเพียงปัญญาจักษุของพระพุทธเจ้าเท่านั้นจะมองเห็นได้

3. **เตโชธาตุ คือธาตุไฟ** มีลักษณะเย็น ร้อน หากเย็นเกิด ร้อนก็ดับ หากร้อนเกิด เย็นก็ดับ อาการลักษณะอย่างนี้เรียกว่า "เปลี่ยนแปลง" สภาวะปรมัตถ์ของธาตุไฟนี้เด่นชัด รุนแรง (โอฬาริกะ) ตาปัญญาของคนทั่วไปสามารถหา เห็นได้ง่ายอยู่

4. **วาโยธาตุ คือธาตุลม** มีลักษณะเจ็บ ปวด เต้น ตอด เหน็บ ซ่าน โยก คลอน ไหว นิ่ง ยุบ พอง เข้า ออก ก้าวย่าง ยืน เดิน นั่ง นอน สภาวะแห่งธาตุลมนี้มีอาการที่ปรากฏเด่นชัด รุนแรง (โอฬาริกะ) ตาปัญญาของคนทั่วไปก็สามารถหา เห็นได้ง่ายอยู่

การที่สภาวะของธาตุทั้ง 4 เกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ เป็นไปอยู่อย่างนี้เรียกว่า "การเปลี่ยนแปลงของรูป" เมื่อรูปเปลี่ยนแปลง วิญญาณก็เปลี่ยนแปลงด้วย คือวิญญาณจะเกิดขึ้นมารู้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของธาตุ ในขณะเดียวกัน เวทนาก็จะเกิดขึ้นมารับเอา (รับเสวย) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น

1. **เจ็บ** เป็นสภาวะอาการของ "**ธาตุลม**"
2. **รู้เจ็บ** เป็นสภาวะอาการของ "**วิญญาณ**"
3. **รับเจ็บ** เป็นสภาวะอาการของ "**เวทนา**"
4. **เห็นเจ็บ** เป็นตาปัญญา เรียกว่า "**สัมมาทิฐิ**" ซึ่งต้องฝึกฝน
5. เจ็บ (ลม) รู้เจ็บ (วิญญาณ) รับเจ็บ (เวทนา) ตรงที่รู้เจ็บกับรับเจ็บนี้ ให้พิจารณาว่ามิใช่ของเรา เป็นอนัตตา เป็นตาปัญญาดวงที่สอง คือ "สัมมาสังกัปปะ" (พิจารณาวางอัตตา) ซึ่งต้องฝึกขึ้นมาพร้อมกับการเห็นเจ็บ (สัมมาทิฐิ)

ตรงที่รู้เจ็บ (วิญญาณ) และรับเจ็บ (เวทนา) นี้ ให้พิจารณาว่ามิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา **จะพิจารณาอย่างไหนก็ได้ โดยให้เข้าใจว่าไม่รับ "อัตตา" ไม่เอา "อัตตา" ไม่รับ "เจ็บ ปวด ต่าง ๆ" มาเป็นของตน** การพิจารณาอนัตตา ปล่อยวางอัตตาอย่างนี้เรียกว่า "**หาอนัตตา**" บาลีว่า "***ภาวนากิจ***" (งานพิจารณาอนัตตา) ในขณะเดียวกันก็ใช้ "**สัมมาทิฐิ**" เห็นสภาวะใจรู้เจ็บ เรียกว่า "**เห็นอนัตตา**" บาลีว่า "**ทัสสนกิจ**" (งานเห็นอนัตตา) หากฝึกหา

ฝึกเห็นโดยต่อเนื่องแล้ว ปัญญาทั้งสองจะมีกำลังกล้า เข้มแข็งยิ่งขึ้นเป็นลำดับจนถึงที่สุด มรรคญาณก็จะเกิดขึ้นมาตัดทำลายกิเลสซึ่งมีอัตตาเป็นหัวหน้าตายดับไป งานตัดกิเลสอย่างนี้เรียกว่า "**ปหานกิจ**" หากมรรคญาณตัดกิเลสจบแล้ว ผลญาณก็เกิดขึ้นมาแทนเรียกว่า "**ผลญาณ**" บรรลุถึงพระนิพพานแล้ว

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาอธิบายให้เห็นแจ่มชัดถึงอนัตตาจบลง ท่านอุรุเวลกัสสปะพร้อมด้วยบริวาร 500 คน รับธรรมศรัทธา (เชื่ออนัตตา) แล้วตัดวิจิกิจฉา (ความเชื่อผิด) ตาย อัตตาก็ดับลงพร้อมกัน ในทันใดนั้นเองสกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตมรรคก็เกิดขึ้นมากำจัดตัดกิเลสที่เหลือทั้งหมดแล้วก็ก้าวสู่ความเป็นพระอรหันต์ (คำว่าอรหันต์ แปลว่าผู้ตัดกิเลสตายหมดแล้ว) พระพุทธองค์จึงทรงเปล่งพระวาจาว่า "**เอหิ ภิกขุ**" แปลว่าเป็นภิกขุแล้วมาเถิด (คำว่าภิกขุ แปลว่าตัดทำลายกิเลสแล้ว) ดังนี้ 3 ครั้ง ทันใดนั้น ผม หนวด เคราก็เกลี้ยงเกลาไปเอง จีวรและบาตรก็สำเร็จด้วยฤทธิ์ ขณะนั้น พระอรหันต์เกิดขึ้นมาในโลกอีก 500 องค์แล้ว

ขน "สมบัติของคนบ้า" ลอยน้ำทิ้ง

หลังจากที่บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว พระอุรุเวลกัสสปะจึงเรียกบริวารทั้งหลายมาแล้วกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย **ชฎิล 500 คนแต่เดิมนั้น** เรียกว่า "**คนบ้า**" คือ**เป็นคนบ้าเพราะโลภะ โทสะ โมหะ ทิฐิ มานะ รวมเรียกว่า "กิเลส 10 ประการ"** บริขารเครื่องมือเครื่องใช้ของชฎิลทั้งปวงที่เคยมีมาและยังคงอยู่ตามกุฏิ ศาลา ที่พักต่าง ๆ นั้น จงนำไปลอยทิ้งเสียให้หมด จากนั้น พระอรหันต์ผู้เป็นบริวารของท่านจึงพากันไปเก็บสมบัติของคนบ้าเหล่านั้นไปลอยทิ้ง สมบัติเหล่านั้นประกอบด้วย

1. ม้วนสายสิญจน์ สำหรับทำขวัญ
2. ม้วนสายสิญจน์ สำหรับทำเทียนโชคลาภเครื่องรางของขลัง
3. ม้วนสายสิญจน์ สำหรับไว้โยงรอบบ้านกันผี กันภัย
4. ม้วนสายสิญจน์ สำหรับผูกข้อมือ และห้อยคอ
5. ธง ผ้าขาว ผ้าแดง ร่ม ห่อชา ยาเส้น สำลี หมาก กล้วย มะพร้าว

ข้าวเปลือก ข้าวสาร สำหรับไว้ทำเครื่องไหว้ครู

6. ลูกประคำที่คล้องคออยู่ก็ปลดออก และที่เก็บไว้ในย่ามในถังต่าง ๆ ก็เก็บทิ้ง

7. กระป๋องและถัง สำหรับเก็บบริขารเหล่านั้น

8. บาตร หรือขัน สำหรับทำน้ำมนต์

9. มัดหญ้าคา สำหรับรดน้ำมนต์

10. กระดานพร้อมทั้งเครื่องขีดเขียน สำหรับเขียนคำนวณทายทักดวงชะตา ทำยันต์

11. ไม้บรรทัด สำหรับวัดทำตารางยันต์ และดวง

12. ขี้ผึ้ง สำหรับทำเทียนโชคลาภ โชคชะตา

13. ไม้พันเทียน สำหรับทำเทียน

14. หม้อข้าว หม้อแกง

15. มีด พร้า จอบ เสียม

16. เครื่องบด เครื่องปั๊ม และแบบ สำหรับทำเครื่องราง ของขลัง วัตถุมงคล ทำเหรียญพระราชา และรูปเทพเจ้าต่าง ๆ

“สิ่งของเหล่านี้ จงนำไปลอยน้ำเสียให้หมด” พระผู้เป็นบริวารก็พากันนำไปใส่เรือลอยน้ำไป ขณะนั้น คยากัสสปะผู้เป็นน้องซึ่งมีอาศรมอยู่ริมแม่น้ำพร้อมบริวาร 300 รูป ได้พบเห็นบริขารเหล่านั้นลอยมา จึงกล่าวกับบริวารว่า “ท่านอุรุเวลกัสสปะผู้พี่เป็นอะไรไม่รู้ จึงได้นำเอาบริขารสิ่งของทั้งปวงใส่เรือลอยน้ำมา ไป ไปพวกเราขึ้นไปหา

เกิดอะไรขึ้นกับพี่เราไม่รู้” จากนั้น พวกเขาจึงพากันไปที่อาศรมของพระอุรุเวลกัสสปะ เมื่อไปถึงก็พบว่า ท่านเหล่านั้นมีอาการลักษณะไม่เหมือนวันก่อน ๆ คือมีความสงบเงียบเป็นพิเศษ ทุกรูปพากันนั่งสงบนิ่งอยู่ ณ พระพักตร์ พวกเขาจึงทูลถามว่า “เกิดเหตุอะไรขึ้นพระเจ้าข้า” พระพุทธองค์จึงทรงแสดงอนัตตาให้ฟัง เมื่อฟังจบลงก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด หลังจากที่ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วจึงกลับไปที่อาศรมแล้วนำเอา**สมบัติของคนบ้า 16 ชนิด**ดังกล่าวใส่เรือลอยน้ำไป นทีกัสสปะพร้อมบริวาร 200 รูป ได้พบเห็นแล้วคิดว่า “สมบัติเหล่านี้ เป็นของชฎิลผู้พี่ 2 รูป พร้อมด้วยบริวารจำนวนรวม 800 รูป พวกเขาประสบเหตุใดกันหนอ จึงพากันทิ้งลอยน้ำมาเช่นนี้ มากันเถอะ พวกเราเดินทางไปดูให้เห็นกับตา” เมื่อเดินทางมาถึงก็พบว่าชฎิลทั้ง 800 รูปบวชเป็นภิกษุพากันนั่งสงบเย็นอยู่อย่างนั้น จึงทูลถามเรื่องนี้กับพระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงตรัสเรื่องความเป็นมาทั้งหมดแล้ว แสดงอนัตตาให้ฟัง นทีกัสสปะพร้อมด้วยบริวารรวม 200 รูปก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ แล้วขนสมบัติคนบ้า 16 ชนิดนั้น ทิ้งลอยน้ำไปพร้อมกับกล่าวว่า “สมบัติของคนบ้ากิเลส บ้าโลภะ บ้าโทสะ บ้าโมหะ จงลอยตามน้ำไปเสียเถิด”

สมบัติเหล่านั้นก็ลอยตามน้ำไป ชาวบ้านและพราหมณ์ ไปพบเห็นเข้าจึงพากันเก็บเอานำไปใช้ต่อกันอย่างแพร่หลาย ความเชื่อในสมบัติบ้าเหล่านี้กระจายไปอย่างกว้างขวางจนกระทั่งมาถึงเมืองไต (ไทยใหญ่) และเมืองไทย

พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรม คืออนัตตาครั้งที่สาม โปรดชฎิล 3 พี่น้อง จบลงแต่เพียงเท่านี้

พระพุทธเจ้า
ทรงนำพระอรหันต์ 1,000 เสด็จเข้ากรุงราชคฤห์

พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,000 องค์ ซึ่งประกอบด้วยพระอุรุเวลกัสสปะกับบริวาร 500 องค์ พระคยากัสสปะกับบริวาร 300 องค์ และพระนทีกัสสปะกับบริวาร 200 องค์ ประทับอยู่ ณ อุรุเวลาเสนานิคมเป็นเวลา 2 เดือนกับ 12 วัน ต่อมาในวันแรม 12 ค่ำ เดือนยี่ พระองค์ทรงพิจารณาถึงคำอาราธนานิมนต์ของพระเจ้าพิมพิสาร ราชาแห่งกรุงราชคฤห์ คือก่อนหน้านั้น เมื่อวันแรม 8 ค่ำ เดือน 8 นับหลังจากที่พระองค์เสด็จออกผนวชใหม่ ๆ นั้น พระองค์เคยได้มาพบกับพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าพิมพิสารทรงเห็นว่า เป็นเพราะว่าพระองค์อยู่ในวังไม่ได้ จึงทรงออกผนวช แล้วอัญเชิญพระองค์ด้วยการถวายเมืองราชคฤห์ครึ่งหนึ่งให้ปกครอง พระองค์ทรงปฏิเสธโดยตรัสว่า "เราออกบวชเพื่อหาทางตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า" พระเจ้าพิมพิสารตรัสว่า "ขอความปรารถนาของพระองค์จงสำเร็จด้วยเถิด หากว่า พระองค์ตรัสรู้

เป็นพระพุทธเจ้าเมื่อไร ขอให้เสด็จมาโปรดข้าพระองค์ด้วยเถิด”

หลังจากโปรดชฎิล 3 พี่น้องแล้ว ในวันแรม 12 ค่ำ เดือน 2 พระองค์พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,000 องค์เสด็จมายังเมืองราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยบริวารสองแสนคนคอยต้อนรับ ซึ่งมีทั้งเศรษฐี คนยากจน เสนาอำมาตย์ และพราหมณ์ ต่างพากันถือดอกไม้ยืนต้อนรับอยู่สองข้างถนน ในขณะนั้นชาวเมืองทั้งหลายเห็นพระพุทธองค์เสด็จนำพระอรหันต์ทั้งปวงมาโดยมีพระอุรุเวลกัสสปะตามมาเป็นองค์ที่สอง จึงสนทนากันว่า “เอ้...ถ้าท่านอุรุเวลกัสสปะ อาจารย์ใหญ่ของพวกเราเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ก็จะต้องไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ถ้าพระพุทธเจ้าเป็นสาวกของอาจารย์อุรุเวลกัสสปะ พระพุทธเจ้าจะต้องมาหาท่าน แต่นี่......พระพุทธเจ้าทรงเสด็จมาหาท่านอุรุเวลกัสสปะ?” จึงพากันสงสัยอยู่ พระพุทธเจ้าทรงทราบวาระจิตของมหาชนเหล่านั้น จึงทรงสั่งให้พระอุรุเวลกัสสปะคลายความสงสัยของมหาชน พระอุรุเวลกัสสปะจึงเหาะขึ้นไปบนอากาศสูงประมาณ 1 ต้นตาลแล้วประกาศว่า “ข้าพระองค์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของข้าพระองค์” ครั้งที่ 2 ก็เหาะขึ้นไปบนอากาศสูงประมาณ 2 ต้นตาลแล้วประกาศเช่นเดิม จนถึงครั้งที่ 7 เหาะขึ้นไปบนอากาศ สูงประมาณ 7 ต้นตาลแล้วก็ประกาศยืนยันเช่นเดิม มหาชนทั้งปวง ซึ่งมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประธานเมื่อได้ยินดังนั้นจึงพากันคลายความสงสัยลง แล้วน้อม

กายน้อมใจกราบลงกับพื้นดิน พระพุทธองค์จึงทรงแสดงสัจจะ 4 ให้ฟังว่า

1. จิต เจตสิก รูป เรียกอีกนัยหนึ่งว่า รูป วิญญาณ เวทนา ปรมัตถธรรม 3 ประการนี้เป็นสภาวะตายเกิด เกิดแล้วดับ ไม่เที่ยง ไม่มั่นคง เป็นความทุกข์ยากลำบาก เรียกว่า**ทุกขสัจจะ**

2. สิ่งที่ทำให้ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ไม่มั่นคง เป็นทุกข์นี้ เรียกว่า**สมุทัยสัจจะ**

3. สิ่งที่เห็นสภาวะแห่งความทุกข์นั้น เป็นมรรคสัจจะ เรียกว่า **สัมมาทิฐิ**

4. สิ่งที่พิจารณาทุกข์ว่ามิใช่เรา มิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา เป็นมรรคสัจจะ เรียกว่า**สัมมาสังกัปปะ**

5. หลังจากที่ใจมรรคญาณเกิดขึ้นมาตัดอัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น ใจผลญาณที่เกิดขึ้นมาแทนนั้น เรียกว่า**นิโรธสัจจะ**

กล่าวอีกนัยหนึ่ง

จิต เจตสิก รูป หรือรูป วิญญาณ เวทนา เรียกว่า**ตัวทุกข์**

อัตตาความเห็นผิดว่าเป็นกู เป็นเรา เรียกว่า**เหตุทุกข์**

สัมมาสังกัปปะ คือผู้พิจารณาอนัตตา เรียกว่า**หา**

สัมมาทิฐิ คือผู้เห็นทุกข์ เรียกว่า**เห็น**

มรรคญาณ คือผู้เกิดขึ้นมากำจัดตัดอัตตา เรียกว่า**ตัด**

ผลญาณ คือใจสงบเย็น เป็นนิพพาน เรียกว่า**ถึง**

มหาชนอันมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประธานได้ฟังอนัตตาดังนี้แล้วรับเอาธรรมศรัทธา (เชื่ออนัตตา) ตัดวิจิกิจฉา (ความเชื่อผิด) ตายลง เมื่อวิจิกิจฉาถูกขจัดออกไป อัตตทิฐิ (ความเห็นผิดว่าเป็นกู) ก็ดับลงไปพร้อมกันด้วย ก้าวสู่ความเป็นศรัทธาโสดาบัน และสกทาคามี เฉพาะในวันแรม 12 ค่ำ เดือนยี่นี้มีพระอริยะเกิดขึ้นเป็นจำนวน 126,000 คน หลังจากนั้น พระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระอริยะโสดาบัน ทรงนำขันดอกไม้ยื่นถวายแด่พระพุทธเจ้าและทรงกราบทูลว่า "**ราชคเห ภันเต พุทธัสสะ เวฬุวนัง เทมิ**" แปลว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วนอุทยานแห่งไผ่สีทอง ซึ่งเป็นที่น่ารื่นรมย์ น่ายินดีของราชาแห่งแคว้นราชคฤห์นี้ ขอน้อมถวายแด่พระพุทธองค์ พระเจ้าข้า" สวนป่าไม้ไผ่สีทอง คือวัดแห่งแรกเรียกว่า "**วัดเวฬุวัน**" พร้อมด้วยสระสี่เหลี่ยมยังคงมีปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐานอยู่จวบจนปัจจุบัน

พระพุทธเจ้า**ทรงแสดงอนัตตา** โปรดพระเจ้าพิมพิสาร พร้อมด้วยบริวาร ในขณะที่เสด็จเข้ากรุงราชคฤห์ จบลงแต่เพียงเท่านี้

การแสวงหา “อนัตตา” ของท่านอุปติสสะ และท่านโกลิตะ

“คบกับคนเช่นไรย่อมเป็นคนเช่นนั้น” นี่เป็นกฏเกณฑ์ธรรมดาของมนุษย์ ท่านอุปติสสะกับโกลิตะสองสหายออกบวชแสวงหา**อนัตตา** แต่ไปอยู่ในสำนักของอาจารย์สญชัยซึ่งเป็นบุคคลอัตตา สองสหายก็เป็นคนอัตตาเหมือนกัน วันหนึ่งทั้งคู่สนทนากันว่า “เราทั้งสองมาอยู่ที่นี่และเรียนรู้คำสอนของอาจารย์สญชัย แต่ว่าความรู้ที่เราได้รับนี้มิใช่ความรู้ที่จะนำให้การพ้นตายเกิดเลย ต่อไปนี้หากว่าใครได้พบอาจารย์ซึ่งมีความรู้ที่ทำให้พ้นจากการตายเกิดได้จริงจงนำมาบอกกล่าวกัน”

ในวันแรม 13 ค่ำเดือนยี่ พระอัสสชิเถระ ซึ่งเป็นองค์ที่ห้าในปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ได้เดินทางมาถึงกรุงราชคฤห์ วันรุ่งขึ้น (วันแรม 14 ค่ำเดือนยี่) จึงได้ออกไปบิณฑบาต ท่านอุปติสสะได้มาพบเห็นเข้าจึง

ถามว่า "ท่านเป็นสาวกของใคร" "เราเป็นสาวกของพระสมณโคดมพุทธเจ้า" "อาจารย์ของท่านมีข้อปฏิบัติและสอนอะไร" "พระองค์ทรงได้พระนามว่าอนัตตวาทิโน คือทรงปฏิบัติและสอนอนัตตา" "อนัตตาที่อาจารย์ของท่านทรงปฏิบัติและทรงสอนนั้นเป็นอย่างไร โปรดอนุเคราะห์ช่วยชี้แนะให้ข้าพเจ้าด้วย" "หากจะพูดให้กว้าง และพิสดารนั้นไม่ได้ เพราะเราเป็นผู้ใหม่" "ขอให้ท่านโปรดแสดงแต่โดยย่อ ๆ ก็พอ" พระอัสสชิเถระจึงกล่าวว่าอาจารย์ของเรานั้นทรงปฏิบัติ และสอนเสมอว่า

เหตุปปภวา ธัมมา เหตุง ตถาคโต อาหะ เป็นต้น
แปลว่า ธรรมทั้งปวง มีเหตุและผลสองประการเท่านั้น
หากว่าเหตุสุขเกิด เหตุทุกข์ก็ดับไป ผลทุกข์ก็ดับไปด้วย
ในขณะเดียวกันผลสุขก็เกิดขึ้นมาแทน

ผลซึ่งเรียกว่าทุกข์คือ "รูป วิญญาณ เวทนา หรืออีกนัยหนึ่ง จิต เจตสิก รูป" มีลักษณะเกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ หรือเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด การแปรเปลี่ยนเกิดดับ เกิดดับอยู่เสมออย่างนี้เรียกว่า "ทุกข์" เหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์นี้ก็คือ "อัตตทิฐิ โลภะ และมานะ" รูป วิญญาณ เวทนา หรือจิต เจตสิก รูป ทั้ง 3 ประการนี้เกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับอยู่ตลอดเวลา อัตตทิฐิเห็นผิดว่า "เป็นเรา เป็นของเรา" มานะเห็นผิดว่า "เราเป็น เรามี" และโลภะคือความอยากได้แล้วทำเอา

สัมมาทิฐิเห็นความทุกข์ (รูป วิญญาณ เวทนา) ที่เกิดแล้วดับเกิดแล้วดับอยู่ตลอดเวลา สัมมาสังกัปปะพิจารณาวางเหตุทุกข์คือพิจารณารู้ว่าทุกข์นี้มิใช่เรา มิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา เมื่อฝึกปัญญา 2 ประการนี้ มรรคญาณก็จะเกิดขึ้นมากำจัดฆ่าเหตุทุกข์ คืออัตตทิฐิ โลภะ และมานะตายดับลง ทันใดนั้นผลทุกข์ก็ดับลงไป ผลสุขอันเป็นแดนเกษม ที่เรียกว่าพระนิพพานก็เกิดขึ้นมาแทน หากประมวลกล่าวให้เข้าใจอย่างง่ายก็คือ “**หา เห็น ตัด ถึง**” นั่นเอง

ท่านอุปติสสะนั้นเป็นผู้บำเพ็ญบารมีมาเต็มครบพอดีแล้ว เมื่อได้ฟังเพียงเท่านี้ก็เกิดธรรมศรัทธา (เชื่ออนัตตา) ขึ้นมาตัดวิจิกิจฉา (ความเชื่อผิด) อัตตาก็ตายดับลงไปพร้อมกันแล้วก้าวสู่ความเป็นพระศรัทธาอริยโสดาบัน จึงกราบลงแทบเท้าพระอัสสชิเถระ แล้วลากลับไปหาสหาย เมื่อกลับไปพบสหายโกลิตะก็กล่าวทันทีว่า “สหาย ตอนนี้ท่านผู้พบเห็นธรรมไม่ตาย เราพบเจอแล้ว” ท่านโกลิตะกล่าวขึ้นมาว่า “**ธรรมไม่ตาย คืออะไร**” “**ธรรมไม่ตาย คืออนัตตา**” เมื่อท่านอุปติสสะแสดงอนัตตาให้ฟัง ท่านโกลิตะก็บรรลุเป็นศรัทธาอริยโสดาบัน (บรรลุเป็นพระอริยเจ้า เพราะใช้ศรัทธาตัดกิเลส)

เรื่องท่านอุปติสสะและท่านโกลิตะออกบวชแสวงหาอนัตตาจบลงแต่เพียงเท่านี้

การเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ของอุปติสสะและโกลิตะสองสหาย

ต่อมา ท่านอุปติสสะกับโกลิตะได้เข้าไปพบอาจารย์สญชัยแล้วกล่าวว่า "**อาจารย์ขอรับ บัดนี้ พระผู้พบเห็นธรรมไม่ตายนามว่าสมณโคตมะ ประทับอยู่ที่ป่าไม้ไผ่สีทอง กรุงราชคฤห์นี้เอง พวกเราควรที่จะไปหาพระองค์**" อาจารย์สญชัยคนอัตตาคนมานะจึงกล่าวว่า "เธอทั้งสองจะไปหาพระองค์นั้นสมควรแล้ว ซึ่งเปรียบเหมือนกับโอ่งน้ำเล็ก ควรอยู่ที่จะตักน้ำไปใส่โอ่งน้ำใหญ่ **ส่วนเราเองนั้นมีอายุมากกว่าสมณโคตมะ ออกบวชมีพรรษาถึง 40 พรรษาแล้ว สมณโคตมะเพิ่งจะได้หนึ่งพรรษาเอง ญาติโยมผู้นับถือเราก็มีมากกว่า สมณโคตมะเพิ่งจะมาที่นี่ได้เพียงแค่สองวัน มีผู้คนรู้จักไม่กี่คนเท่านั้น** การที่จะตักน้ำโอ่งใหญ่ไปใส่โอ่งเล็กนั้นไม่สมควร เธอทั้งสองไปกันเถอะ เราจะไม่ไป" สหายทั้งสองจึงกล่าวว่า "ลูกศิษย์ท่านอาจารย์ซึ่งมีอยู่ 250 คนนั้น หากเราทั้งสองไปก็จะ

ตามไปด้วยทั้งหมด" **"สาธุ ดีแล้ว คนฉลาดที่รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูกจะพากันไปหาพระสมณโคตมะ คนโง่เขลาเบาปัญญาซึ่งไม่รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก ในกรุงราชคฤห์นี้มีเยอะ พวกเขาจะมาหาเราเอง"** จากนั้น อุปติสสะและโกลิตะจึงพาเพื่อน ๆ อีก 248 คน ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงอธิบายถึงภาวนากิจคือใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาอนัตตา ทัสสนกิจคือใช้สัมมาทิฐิเห็นทุกข์เป็นอนัตตา ปหานกิจคือมรรคเกิดขึ้นมาตัดอัตตาตาย สัจฉิกรณกิจคือบรรลุถึงพระนิพพาน กล่าวเป็นภาษาไทยง่าย ๆ คือ **"หา เห็น ตัด ถึง" หาอะไร พิจารณาหาอนัตตา เห็นอะไร เห็นอนัตตา ตัดอะไร ตัดอัตตา ถึงอะไร ถึงพระนิพพาน** เมื่อได้ฟังดังนี้จบลง บริวารจำนวน 248 คนก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ คงเหลือแต่อุปติสสะกับโกลิตะสองสหายเท่านั้นยังคงเป็นพระโสดาบันอยู่เช่นเดิม

วันสังฆสันนิบาต

ในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 สองสหายก็พากันหาสถานที่อันสงบแล้วเริ่ม**หา เห็นอนัตตา**อย่างจริงจังตลอดวันตลอดคืนจนถึงวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ท่านโกลิตะรับสกทาคามิมรรคที่เกิดขึ้นเพียงวิถีจิตเดียวต่อด้วยอนาคามิมรรค และอรหัตมรรคตัดกิเลส 8 ตัว บรรลุเป็นพระอรหันต์ ต่อมาในวันเพ็ญเดือน 3 ท่านอุปติสสะก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ และมีประชุมสงฆ์พระอรหันต์ล้วนจำนวน 1,250 องค์ วันเพ็ญเดือน 3 เป็นวันประชุมสงฆ์จำนวน 1,250 องค์ เรียกว่า **วัน**

สังฆสันนิบาต แปลว่า **สัน**คือสงบเย็น **นิ**คือมั่นคง **บาต**คือหยั่งลง หมายความว่า **ที่ประชุมซึ่งมีความสงบเย็นหยั่งลงอย่างมั่นคง** เหมือนกันทุกองค์แล้ว พระอรรถกถาจารย์บางรูปกล่าวว่า **วันมาฆบูชานี้เป็นวันพระวินัย ความเห็นอันนี้ไม่ถูกต้อง** ขอให้เข้าใจความจริงว่าตั้งแต่ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน 6 จนถึงวันเพ็ญเดือน 3 นี้ พระพุทธองค์ยังไม่ทรงแสดงหรือบัญญัติวินัยใด ๆ เลย เนื่องจากปุถุชน ผู้มีโลภะ โทสะ โมหะ ทิฐิ และมานะหนา ยังไม่บวชเข้ามาในพระศาสนา เพราะฉะนั้น **ขณะนี้ พระวินัยยังไม่เกิดขึ้น**

พระพุทธเจ้าทรงแสดง "อนัตตา" ในที่ประชุมสงฆ์

ในที่ประชุมซึ่งมีความสงบเย็นหยั่งลงอย่างมั่นคง ซึ่งเรียกว่าสังฆสันนิบาตนี้ พระพุทธองค์ตรัสว่า "**สัพพปาปัสสะ อกรณัง**" พระอรรถกถาจารย์บางรูปเข้าใจว่าเป็นพระวินัย แท้ที่จริงพระพุทธองค์มิได้ตรัสหมายถึงพระวินัย เพราะว่าขณะนั้นยังไม่มีพระปุถุชนเข้ามาบวช และยังไม่มีใครกระทำผิด จึงยังไม่ทรงบัญญัติวินัย คำว่า "**กุสลัสสะ อุปสัมปทา**" นี้ พระอรรถกถาจารย์บางรูปเข้าใจว่าเป็นพระสูตร แท้ที่จริงแล้วคำนี้มิได้หมายถึงพระสูตร พระสูตรนั้นพระพุทธองค์ตรัสรู้มาจนบัดนี้ยังมิได้ตรัสถึงเลย แต่ทรงแสดงพระสูตรเป็นครั้งแรกเมื่อวันแรม 2 ค่ำเดือน 6 ตอนที่พระองค์เสด็จไปโปรดพุทธบิดาที่กรุงกบิลพัสดุ์ โดยตรัสถึงเรื่องอดีตชาติที่เคยเสวยพระชาติเป็นกวางทอง และทรงแสดงเรื่องนางกินนรี เพื่อโปรด

พระนางยโสธรา

ความหมายของคำว่า "สัพพปาปัสสะ อกรณัง"

ความจริง พระดำรัสว่า "**สัพพปาปัสสะ อกรณัง, กุสลัสสะ อุปสัมปทา และสจิตตปริโยทปนัง" เป็นพระอภิธรรมทั้ง 3 ข้อ** พระบาลีดังกล่าวนี้แยกแปลให้ได้ความหมายในเชิงลึกและปฏิบัติได้จริงเป็นดังนี้ คำว่า "**สัพพะ**" แปลว่า**ทั้งปวง** "**ปาปัสสะ**" แปลว่า **ความชั่ว** (สิ่งที่ผิด) "**อกรณัง**" แปลว่า**ไม่กระทำ** แปลรวมกันได้ความว่า "**ไม่กระทำความชั่ว (ความผิด) ทั้งปวง**" การไม่กระทำความชั่ว ไม่กระทำความผิดทั้งปวง ก็คือใจของพระอรหันต์จำนวน 1,250 องค์นั่นเอง เป็นใจกิริยา 20 ดวง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ใจผลสมาบัติ" หากว่า**ไม่กระทำผิด การตายเกิดก็ไม่มีแล้ว** ในส่วนของใจที่ทำผิดทั้งหมดนั้นประกอบด้วย

1. **โลภะ มานะ ทิฐิ** รวมเรียกว่า "**กามตัณหา 3 ประการ**" พาเอาใจอกุศล 12 ดวงทำผิด เช่น ประพฤติทุจริต 10 ประการ มีปาณาติบาต (ฆ่าสัตว์) เป็นต้น แล้วก่อให้ได้มาซึ่งใจอกุศลวิบากจิต 1 ดวง แล้วนำไปตายเกิดในอบายภูมิ 4 จุติเป็นหมู หมา ม้า แมว การได้มาซึ่งปวัตติและภวังคะ (ตายเกิด) ดังกล่าวนี้ เรียกว่า**ได้ของผิด**

2. **ตัณหา 3 ประการนำหน้าใจมหากุศล 8 ดวง แล้วทำทาน รักษาศีล** เป็นทานัตตุปาทาน และสีลัพพตุปาทาน หรือเรียกว่า "**ทานอัตตา สีลอัตตา**" การให้ทานและรักษาศีลโดยมีอัตตาเป็น

ผู้นำนี้เรียกว่าเป็นการทำผิด และได้รับผลผิด คือได้ใจกามวิบากจิต 8 ดวง ซึ่งทำให้ตายแล้วเกิด ตายแล้วเกิดในมนุษย์และเทวดา การได้มาซึ่งปวัตติและภวังคะ (การตายเกิด) อย่างนี้เรียกว่า**ได้ของผิด**

3. **ตัณหา 3 ประการเป็นผู้นำมหัคคตกุศลจิต 9 ดวง** คือ รูปกุศลจิต 5 ดวง และอรูปกุศลจิต 4 ดวง แล้วได้มาซึ่งวิบาก คือ ตายแล้วเกิดเป็นรูปพรหม 11 ภพภูมิ อรูปพรหม 4 ภพภูมิ การได้มาซึ่งปวัตติและภวังคะ (การตายเกิด) อย่างนี้ เรียกว่า**ได้ของผิด**

ความหมายของคำว่า "กุสลัสสะ อุปสัมปทา"

คำว่า "**กุสลัสสะ อุปสัมปทา**" แปลว่า**กุศลถึงพร้อม** มิใช่หมายถึงพระสูตร แต่**หมายถึงพระอภิธรรม** เพราะคำว่าจิตกุศลหมายถึงพระอภิธรรม และคำว่ากุศลนี้มีหลายอย่างหลายระดับชั้น คือ

1. กามกุศล 8
2. รูปกุศล 5
3. อรูปกุศล 4
4. โสดาปัตติมรรคกุศล
5. สกทาคามิมรรคกุศล
6. อนาคามิมรรคกุศล
7. อรหัตมรรคกุศล

กุสลัสสะ อุปสัมปทา แปลว่า**กุศลถึงพร้อม ซึ่งตรัสหมายถึงยอดกุศล คือ "อรหัตมรรคกุศล"** โดยตรง เพราะว่าเมื่อประพฤติจนทำให้กามกุศล 8 ดวง ถึงพร้อมแล้ว ยังคงเหลือรูปกุศล 5 ดวงยังไม่ถึงพร้อม เมื่อรูปกุศล 5 ถึงพร้อมแล้ว ยังคงเหลืออรูปกุศล 4 ดวงยังไม่ถึงพร้อม เมื่ออรูปกุศล 4 ดวงถึงพร้อมแล้ว ยังคงเหลือโสดาปัตติมรรคกุศลยังไม่ถึงพร้อม เมื่อโสดาปัตติมรรคกุศลถึงพร้อมแล้ว ยังคงเหลือสกทาคามิมรรคกุศลยังไม่ถึงพร้อม เมื่อสกทาคามิมรรคกุศลถึงพร้อมแล้ว ยังคงเหลืออนาคามิมรรคกุศลยังไม่ถึงพร้อม เมื่ออนาคามิมรรคกุศลถึงพร้อมแล้ว ยังคงเหลืออรหัตมรรคกุศลยังไม่ถึงพร้อม แต่ว่า**เมื่ออรหัตมรรคกุศลถึงพร้อมแล้ว จึงได้ชื่อว่า "กุศลทั้งปวงถึงพร้อมแล้ว"** เพราะว่าไม่มีกุศลใดที่ต้องประพฤติให้ถึงพร้อมมากยิ่งไปกว่านี้อีก ดังนั้น คำว่า "**กุศลถึงพร้อม**" ในที่นี้ **หมายถึงอรหัตมรรคที่พระอรหันต์ 1,250 องค์ประพฤติให้เกิดขึ้นมาตัดกิเลสทั้งมวลได้หมดสิ้นแล้วนั่นเอง**

สิ่งที่ได้กล่าวมานี้ต้องการเน้นห้เห็นถึง "**จิต**" ซึ่งเรียกว่า**พระอภิธรรม** พระอภิธรรมก็คืออนัตตา เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า**อนัตตานี้ละเอียดยิ่งนัก และซ่อนอยู่ลึกเป็นอย่างยิ่ง** จึงไม่เป็นการง่ายเลยที่จะเข้าใจ

ความหมายของคำว่า "สจิตตปริโยทปนัง"

คำว่า "**สจิตตปริโยทปนัง**" แปลว่า "**ใจขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุด**" แล้วใจขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุดนี้**หมายถึงใจดวงไหน**

1. **ใจกามกุศลวิบาก** ซึ่งมีอยู่ในมนุษย์และเทวดา เรียกว่า ปวัตติ ภวะ ภวังคะนั้น ถามว่าขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุดหรือยัง ตอบว่ายัง เพราะว่ายังมีกิเลสตัณหา คือโลภะ ทิฐิ และมานะอยู่

2. **ใจมหัคคตกุศล 9 ดวง** ซึ่งมีอยู่ในรูปพรหมและอรูปพรหม 15 ชั้น ถามว่าขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุดหรือยัง ตอบว่ายัง เพราะว่ายังมีตัณหาและกิเลสอยู่

3. **ใจโสดาปัตติผลและใจสกทาคามิผล** ซึ่งเป็นใจของพระอริยเจ้าชั้นโสดาบันและสกทาคามี ถามว่าเป็นใจขาวที่สุด ผ่องใสที่สุดหรือยัง ตอบว่ายัง เพราะว่ายังมีกิเลสหลงเหลืออยู่อีก 8 ตัว

4. **ใจอนาคามิผล** ซึ่งเป็นใจของพระอนาคามี ถามว่าเป็นใจที่ขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุดหรือยัง ตอบว่ายัง เพราะว่ายังมีกิเลสหลงเหลืออยู่อีกสองกึ่ง คือมานะกึ่งหนึ่งและถีนะกึ่งหนึ่ง

5. **ใจอรหัตผล** ซึ่งเป็นใจพระอรหันต์นั้น ถามว่าขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุดหรือยัง ตอบว่า**ขาวใสถึงที่สุดแล้ว ผ่องใสถึงที่สุด**แล้ว เพราะว่าไม่มีกิเลสใด ๆ หลงเหลืออยู่อีกแล้ว

เพราะฉะนั้น คำว่า "**สจิตตปริโยทปนัง ใจขาวใสที่สุด ผ่องใสที่สุด**" นี้ **หมายถึงใจของพระอรหันต์**ที่มาประชุมกันจำนวน 1,250 องค์นั่นเอง เมื่อนำพระดำรัสมากล่าวสรุปเป็นดังนี้

1. **ใจกิริยา 20 ดวง** ซึ่งมีอยู่ที่พระอรหันต์นั้น เรียกว่า "สัพพปาปัสสะ อกรณัง" แปลว่า**ใจที่ไม่กระทำความชั่วทั้งปวง**

2. **ใจอรหัตมรรค** ซึ่งพระอรหันต์สามารถทำให้เกิดขึ้นมาตัดกิเลสได้หมดสิ้นนั้น เรียกว่า "กุสลัสสะ อุปสัมปทา" แปลว่า**กุศลถึงพร้อมบริบูรณ์แล้ว** เพราะไม่มีกุศลใดที่จะต้องทำให้ถึงพร้อมอีกแล้ว

3. **ใจอรหัตผล** ซึ่งเป็นใจของพระอรหันต์นั้น เรียกว่า "สจิตตปริโยทปนัง" แปลว่า**ใจขาวใสถึงที่สุด ผ่องใสถึงที่สุดแล้ว**

เสด็จเข้ากรุงกบิลพัสดุ์ โปรดพระเจ้าสุทโธทนะพระพุทธบิดา

พระเจ้าสุทโธทนะพระพุทธบิดาได้รอฟังข่าวการเคลื่อนไหวของพระพุทธองค์ด้วยความคิดถึงอยู่ตลอดเวลา ในเดือน 3 ทรงทราบข่าวว่าพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่กรุงราชคฤห์ จึงจัดบริวาร 1,000 คน ส่งไปอัญเชิญพระองค์เสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อไปถึงแล้ว พระพุทธองค์ทรงแสดงมรรคอริยะ (ทางเดินสู่ความเป็นพระอริยะ) 4 ประการ

1. **ภาวนากิจ** คือใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาว่า จิต เจตสิก รูป เป็นอนัตตา

2. **ทัสสนกิจ** คือใช้สัมมาทิฐิเห็นจิต เจตสิก รูป ตรงที่เป็นสภาวะอนัตตา

3. **ปหานกิจ** คือมรรคญาณเกิดขึ้นตัดทำลายอัตตทิฐิ (ความเห็นผิดว่าเป็นกู มีกู) และวิจิกิจฉา (ความเชื่อผิดว่าเป็นกู มีกู)

4. **สัจฉิกรณกิจ** คืออัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น ตายดับไปแล้ว เรียกว่าผลญาณ

หากประมวลมากล่าวให้เข้าใจง่ายก็คือ "**หา เห็น ตัด ถึง** หรือ "**หา เห็น ได้ เป็น**"

คำว่า "**หา**" หมายถึงใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาว่า รูป วิญญาณ เวทนา เป็นสภาวะอนัตตา คำว่า "**เห็น**" หมายถึงใช้สัมมาทิฐิ เห็นรูป วิญญาณ เวทนา ตรงที่เป็นสภาวะอนัตตา คำว่า "**ได้**" หมายถึงได้โสดาปัตติมรรคญาณตัดอัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น คำว่า "**เป็น**" หมายถึงเป็นผลญาณ ถึงพระนิพพาน

บริวาร 1,000 คน ที่พระเจ้าสุทโธทนะส่งไปนั้น เมื่อฟังอนัตตาจบลง ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ทุกองค์ ใจพระอรหันต์เป็นใจอนัตตา ไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่มีบุตร ไม่มีภรรยา ไม่คิดพะวงถึงอะไร ท่านเหล่านั้นจึงนั่งหลับตาเข้าผลสมาบัติอยู่ โดยไม่มีการนึกถึงคำรับสั่งของพระเจ้าสุทโธทนะ เมื่อไม่เห็นความคืบหน้า พระเจ้าสุทโธทนะจึงทรงส่งไปอีก 1,000 คน เมื่อไปก็ได้ฟังอนัตตา แล้วก็บรรลุเป็นพระอรหันต์เหมือนชุดก่อน พระองค์ทรงจัดส่งไปถึง 4 ครั้ง ในครั้งที่ 4 ทรงจัดให้กาฬุทายีมหาอำมาตย์ ผู้เป็นสหชาติกับพระพุทธเจ้านำบริวารไปอีก 1,000 คน ท่านเหล่านี้เมื่อได้ฟังอนัตตาก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ต่อมาในวันเพ็ญเดือน 4 นั้น พระกาฬุทายีมือถือขันดอกไม้น้อม

ตัวลงทูลถวายแด่พระพุทธองค์แล้วกราบทูลว่า “บัดนี้ พระพุทธบิดาทรงชรามากมีพระชนมายุถึง 85 พรรษาแล้ว ทรงมีความห่วงใยและคิดถึงพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ขอพระองค์ทรงรับคำอัญเชิญเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ด้วยเถิด พระเจ้าข้า” พระพุทธองค์ทรงรับคำอัญเชิญด้วยความน้อมระลึกถึง**พระคุณของพระพุทธบิดา**

พุทธกิจในกรุงกบิลพัสดุ์

ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 4 พระพุทธองค์ทรงนำพระอรหันต์ 5,250 องค์ เสด็จออกจากกรุงราชคฤห์สู่กรุงกบิลพัสดุ์ ซึ่งมีระยะทางห่างกัน 60 โยชน์ โดยเสด็จเดินทางวันละ 1 โยชน์ (8 กิโลเมตร) ในระหว่างทางที่เสด็จดำเนินไปนั้นมีมหาชนพากันรับเสด็จด้วยดอกไม้ อาหารบิณฑบาต น้ำกินน้ำใช้ ที่นั่ง ที่นอนอย่างครึกครื้น พระพุทธองค์ก็ทรงต้อนรับพวกเขาด้วยการแสดงมรรคอริยะ 4 องค์ คือ “**หา เห็น ตัด ถึง**” มหาชนที่มาต้อนรับ เมื่อได้ฟังอนัตตาก็บรรลุธรรมกันเป็นจำนวนมาก ในวันเพ็ญเดือน 6 พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระอรหันต์สาวกก็เสด็จถึงกรุงกบิลพัสดุ์ แล้วเสด็จไปพักอยู่ ณ ที่รับรอง ซึ่งพระเจ้าสุทโธทนะจัดเตรียมถวาย วันรุ่งขึ้นทรงนำพระอรหันต์สาวกจำนวน 5,250 องค์ เสด็จออกบิณฑิตบาต แล้วเสด็จมาใกล้ ๆ กับพระราชวัง พระนางยโสธรา ทรงทอดพระเนตรเห็นจึงทรงชี้ให้พระราหุลกุมารดู แล้วตรัสบอกว่า สมณะที่เสด็จเดินนำหน้าสมณะทั้งหลาย ซึ่งมีพระฉัพพรรณรังษีซ่านออกจากพระวรกาย มีดอกบัวคอยรองรับพระบาททุก

ย่างก้าวนั้นคือพระราชบิดาของลูก ก่อนหน้าที่พระองค์จะเสด็จออกผนวชนั้น ในทิศทั้ง 4 แห่งพระราชวังนี้ มีขุมทรัพย์อยู่ 4 ขุม แต่ว่าหลังจากที่เสด็จออกผนวชแล้ว พระองค์ทรงนำเอาไปไว้ที่ไหนก็ไม่รู้ ธรรมดาแล้วมรดกของบิดา ย่อมเป็นมรดกของลูก จงไปขอมรดกขุมทรัพย์นั้นจากบิดานะ ไปเถอะลูก

ทรงมอบขุมทรัพย์ให้แก่ "พระราหุลกุมาร"

ตั้งแต่ประสูติมา พระราหุลกุมารไม่เคยเห็นพระพักตร์พระราชบิดาเลยแม้แต่ครั้งเดียว เมื่อได้ยินคำว่าบิดา ก็มีความปีติดีใจเป็นอย่างยิ่ง จึงรีบวิ่งลงไปหาแล้วจับชายจีวรติดตามพระพุทธองค์ไปจนถึงป่าต้นไทร ซึ่งเป็นที่ประทับ จากนั้นจึงทูลขอขุมทรัพย์ พระพุทธองค์ตรัสว่า "ขุมทรัพย์นั้นเป็นขุมทรัพย์บัญญัติ เป็นของอัตตา ทำให้ตายเกิดตายเกิด เราจะมอบขุมทรัพย์ปรมัตถ์ให้ ซึ่งเป็นอนัตตา ไม่ทำให้ ตายเกิด ดูกรราหุล เธอจงรับเอาขุมทรัพย์นี้เถิด

1. ปฐวีธาตุ โข ราหุละ ชานตา ปัสสตา สักกายมิจฉาทิฐิ ปหียติ วิชชา อุปัชฌชติ ฯ

1. อาโปธาตุ โข ราหุละ ชานตา ปัสสตา สักกายมิจฉาทิฐิ ปหียติ วิชชา อุปัชฌชติ ฯ

1. เตโชธาตุ โข ราหุละ ชานตา ปัสสตา สักกายมิจฉาทิฐิ ปหียติ วิชชา อุปัชฌชติ ฯ

1. วาโยธาตุ โข ราหุละ ชานตา ปัสสตา สักกายมิจฉาทิฐิ ปหียติ

วิชชา อุปัชฌชติ ฯ

พระพุทธเจ้าทรงมอบขุมทรัพย์ขุมที่หนึ่งว่า **ราหุละ**-ดูกรราหุล **ปฐวีธาตุ โข**สภาวะแห่งธาตุดิน หนัก เบา แข็ง อ่อน นิ่ม ประกอบอยู่ มีอยู่ในขันธ์ของเธอนี้แล้ว สภาวะแห่งธาตุดินนี้ เป็นปรมัตถ์ เป็นอนัตตา **ชานตา**-เธอจงใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาเป็นอนัตตา คือ เมื่อสภาวะแห่งธาตุดินแสดงอาการหนัก เบาเกิดขึ้นมา ให้พิจารณาว่า มิใช่เรา มิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา **ปัสสตา**-เธอจงใช้สัมมาทิฐิเห็นสภาวะหนัก เบา มิใช่เรา เป็นอนัตตา **สักกายมิจฉาทิฐิ**-ธรรมอนัตตามี แต่ไม่เห็น กลับเห็นว่าหนัก เบา เป็นเรา เป็นของเรา **ปหียติ**-โสดาปัตติมรรคญาณเกิดขึ้นมาตัดทิ้งอัตตา ซึ่งเห็นผิดว่า หนัก เบาเป็นเรา เป็นของเรา **วิชชา อุปัชฌติ**-โสดาปัตติผลญาณ ย่อมเกิดขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงมอบขุมทรัพย์ขุมที่สองว่า **ราหุละ**-ดูกรราหุล **อาโปธาตุ โข**สภาวะแห่งธาตุน้ำ เกาะกุม ซึมซับ ประกอบอยู่ มีอยู่ในขันธ์ของเธอนี้แล้ว สภาวะแห่งธาตุน้ำนี้เป็นปรมัตถ์ เป็นอนัตตา **ชานตา**-เธอจงใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาเป็นอนัตตา คือ เมื่อสภาวะแห่งธาตุน้ำแสดงอาการเกาะกุม ซึมซับเกิดขึ้นมา ให้พิจารณาว่า มิใช่เรา มิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา **ปัสสตา**-เธอจงใช้สัมมาทิฐิเห็นสภาวะเกาะกุม ซึมซับ มิใช่เรา เป็นอนัตตา **สักกายมิจฉาทิฐิ**-ธรรมอนัตตามี แต่ไม่เห็น กลับเห็นว่าเกาะกุม ซึมซับ เป็นเรา เป็นของเรา

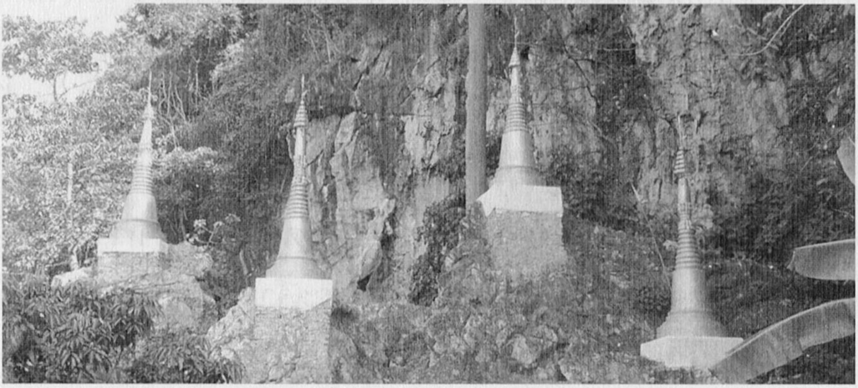
ปหียติ-โสดาปัตติมรรคญาณเกิดขึ้นมาตัดทิ้งอัตตา ซึ่งเห็นผิดว่าเกาะกุม ซึมซับ เป็นเรา เป็นของเรา **วิชชา อุปัชฌติ**-โสดาปัตติผลญาณย่อมเกิดขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงมอบขุมทรัพย์ขุมที่สามว่า **ราหุละ**-ดูกรราหุล **เตโชธาตุ โข**สภาวะแห่งธาตุไฟ เย็น ร้อน ประกอบอยู่ มีอยู่ในขันธ์ของเธอนี้แล้ว สภาวะแห่งธาตุไฟนี้เป็นปรมัตถ์ เป็นอนัตตา **ชานตา**-เธอจงใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาเป็นอนัตตา คือ เมื่อสภาวะแห่งธาตุไฟแสดงอาการเย็น ร้อน เกิดขึ้นมา ให้พิจารณาว่า มิใช่เรา มิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา **ปัสสตา**-เธอจงใช้สัมมาทิฐิเห็นสภาวะเย็น ร้อน มิใช่เรา เป็นอนัตตา **สักกายมิจฉาทิฐิ**-ธรรมอนัตตามีแต่ไม่เห็น กลับเห็นว่าเย็น ร้อน เป็นเรา เป็นของเรา **ปหียติ**-โสดาปัตติมรรคญาณเกิดขึ้นมาตัดทิ้งอัตตา ซึ่งเห็นผิดว่าเย็น ร้อน เป็นเรา เป็นของเรา **วิชชา อุปัชฌติ**-โสดาปัตติผลญาณย่อมเกิดขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงมอบขุมทรัพย์ขุมที่สี่ว่า **ราหุละ**-ดูกรราหุล **วาโยธาตุ โข**สภาวะแห่งธาตุลม เจ็บ ปวด เต้น ตอด เหน็บ ซ่าน โยก คลอน ไหว นิ่ง ประกอบอยู่ มีอยู่ในขันธ์ของเธอนี้แล้ว สภาวะแห่งธาตุลมนี้เป็นปรมัตถ์ เป็นอนัตตา **ชานตา**-เธอจงใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาเป็นอนัตตา คือ เมื่อสภาวะแห่งธาตุลม เจ็บ ปวด เต้น ตอด เหน็บ ซ่าน โยก คลอน ไหว นิ่งเกิดขึ้นมา ให้พิจารณาว่า

มิใช่เรา มิใช่ของเรา บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา **ปัสสตา**-เธอจงใช้สัมมาทิฐิเห็นสภาวะเจ็บ ปวด เต้น ตอด เหน็บ ซ่าน โยก คลอน ไหว นิ่ง มิใช่เรา เป็นอนัตตา **สักกาย มิจฉาทิฐิ**-ธรรมอนัตตามี แต่ไม่เห็น กลับเห็นว่า เจ็บ ปวด เต้น ตอด เหน็บ ซ่าน โยก คลอน ไหว นิ่ง เป็นเรา เป็นของเรา **ปหียติ**-โสดาปัตติมรรคญาณเกิดขึ้นมาตัดทิ้งอัตตา **วิชชา อุปัชฌติ**-โสดาปัตติผลญาณย่อมเกิดขึ้น

พระราหุลกุมารได้ฟังแล้วก็น้อมรับเอาขุมทรัพย์ทั้ง 4 ขุม ด้วยคำว่า สาธุ สาธุ สาธุ จากนั้น พระสารีบุตรจึงนำพระกุมารไปปลงผมแล้วบวชเป็นสามเณร

ทรงแสดง "พระสูตร" เป็นครั้งแรก

ในวันแรม 2 ค่ำ เดือน 6 พระเจ้าสุทโธทนะถวายพระกระยาหารแด่พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอรหันต์สาวก 5,250 รูป และสามเณรราหุลผู้เป็นหลานเสร็จแล้วจึงกราบทูลว่า ตั้งแต่พระองค์เสด็จออกผนวชหาธรรมอนัตตาจนกระทั่งถึงวันเพ็ญเดือน 6 นี้ พระบิดาเองได้สอบถามถึงข่าวคราวของพระองค์อยู่เสมอ พระพุทธองค์จึงตรัสถึงอดีตชาติที่เคยเสวยพระชาติเป็นกวางทอง การที่พระองค์ทรงเล่าอดีตชาติอย่างนี้ก็คือ "พระสูตร" นั่นเอง เพราะฉะนั้น **นับจากที่ตรัสรู้มาแล้วหนึ่งปีกับสองวัน คือในวันแรม 2 ค่ำ เดือน 6 นี้ พระองค์จึงตรัสพระสูตรเป็นครั้งแรก** เมื่อแสดงพระสูตรจบลงพระองค์จึงทรงสรุปลงด้วยคำ ว่า "**หา เห็น ตัด ถึง**" หรือ "**หา เห็น ได้ เป็น**" ในเวลาจบลงแห่งพระธรรมเทศนา พระเจ้าสุทโธทนะก็บรรลุเป็นพระอนาคามี พระมหานาม ผู้เป็นพระเจ้าอาก็บรรลุเป็นพระอนาคามี พระประยูรญาติองค์อื่น ๆ ก็บรรลุธรรมเป็นจำนวนมาก ต่อมา ในเวลา

บ่ายแก่ ๆ พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ และสามเณรราหุล เสด็จเข้าไปหาพระนางยโสธราในห้องที่ประทับ พระนางยโสธราน้อมศีรษะกราบลงแทบพระบาทกราบทูลว่า ตั้งแต่พระองค์เสด็จออกผนวชบำเพ็ญทุกกรกิริยาหาธรรมอนัตตา จนกระทั่งบัดนี้ ข้าพระองค์ก็นุ่งห่มผ้าสีขาว ถือศีล 8 อธิษฐานทุกวันว่าขอให้พระองค์จงประสบผลสำเร็จบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าในเร็ววันด้วยเถิด พระพุทธองค์จึงตรัสเล่าถึงอดีตที่เคยเสวยพระชาติเป็นกินนร พระนางยโสธราเป็นกินนรี เรื่องกินนรนี้เป็นการแสดงพระสูตรครั้งที่สองของพระพุทธองค์นับจากวันตรัสรู้เป็นต้นมา เมื่อตรัสเล่าจบแล้ว จึงทรงสรุปลงด้วยมรรคอริยะ 4 ประการ คือ "**หา เห็น ตัด ถึง**" พระนางยโสธราก็บรรลุเป็นพระโสดาบัน พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่กรุงกบิลพัสดุ์ จนถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 7 จึงเสด็จกลับกรุงราชคฤห์

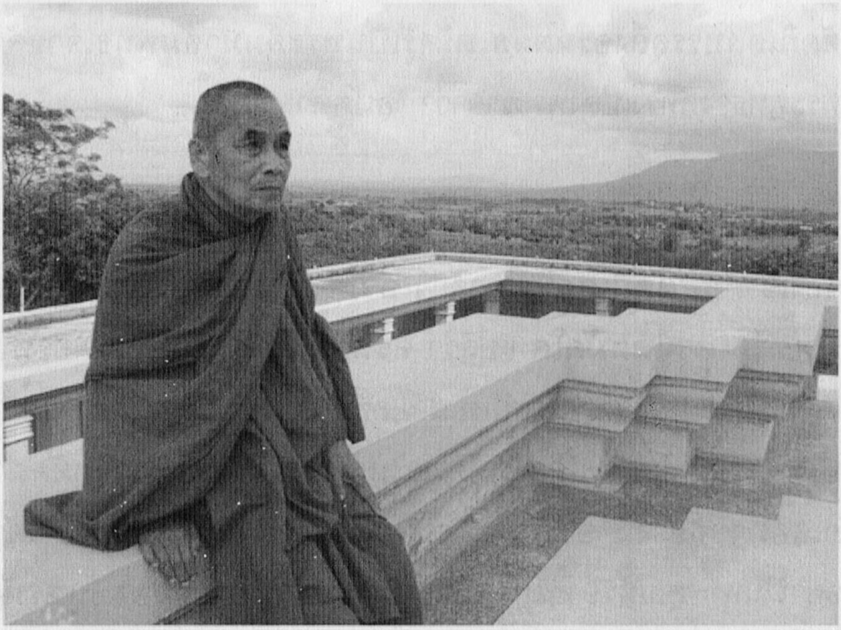
พระวินัยเกิดขึ้นตอนไหน คือในพรรษาที่ 2 นั้น พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่กรุงราชคฤห์ มีกุลบุตรทั้งจากตระกูลกษัตริย์ พราหมณ์ เศรษฐี และคนยากจน พากันออกบวชเป็นจำนวนมาก และพระสงฆ์ที่เป็นปุถุชนก็มีมากขึ้น พระสงฆ์ปุถุชนเหล่านี้บางรูปได้ก่อความผิดขึ้น พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 เป็นต้น เพราะฉะนั้น พระวินัยทรงเริ่มบัญญัติขึ้นในพรรษาที่ 2 นี้เอง เพราะฉะนั้น ขอให้เข้าใจว่า**พระอภิธรรม พระสูตร และพระวินัย**ได้เกิดขึ้นมาเป็นลำดับดังนี้

สัพเพ ธัมมา อนัตตา

พระพุทธองค์ทรงมีเจโตปริยายญาณกำหนดรู้ใจของปุถุชน ทรงเห็นและรู้ว่าปุถุชนทำผิดทำถูก ตั้งแต่พรรษาที่สามเป็นต้นไป เมื่อทรงแสดงพระสูตรจบลงก็ทรงนำเอาอภิธรรมซึ่งละเอียดลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่งนั้นมาแสดงกำกับ และนำเอามรรคอริยะ 4 **"หา เห็น ตัด ถึง"** มาสรุปลงตอนท้ายทุกครั้ง เมื่อทรงเห็นพระสงฆ์ปุถุชนกระทำผิดก็ทรงบัญญัติพระวินัย และเช่นเดียวกัน คือเมื่อตรัสถึงพระวินัยจบลงก็ทรงนำเอาพระอภิธรรม คือมรรคอริยะ 4 **"หา เห็น ตัด ถึง"** สรุปลงตอนท้ายเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น พระอภิธรรมจึงมีมากถึง 42,000 พระธรรมขันธ์ เท่ากับพระสูตรและพระวินัยรวมกัน กล่าวคือ ในเมื่อพระสูตรมี 21,000 พระธรรมขันธ์ พระอภิธรรม (หา เห็น ตัด ถึงอนัตตา) ก็มี 21,000 พระธรรมขันธ์ ในเมื่อพระวินัยมี 21,000 พระธรรมขันธ์ พระอภิธรรม (หา เห็น ตัด ถึงอนัตตา) ก็มี 21,000 พระธรรมขันธ์

พระอภิธรรม 42000 พระธรรมขันธ์ พระสูตร 21,000 พระธรรมขันธ์ และพระวินัย 21000 พระธรรมขันธ์ รวม 84,000 พระธรรมขันธ์ พระธรรมทั้งหมดทั้งสิ้น 84,000 พระธรรมขันธ์นี้ พระพุทธองค์ตรัสสรุปไว้ว่า "**สัพเพ ธัมมา อนัตตา**" แปลว่า**ธรรมะอันเป็นคำสอนทั้งปวง** กล่าวคือ**พระอภิธรรม พระสูตร และพระวินัย เป็นอนัตตา**

"อนัตตา"
พระพุทธองค์ตรัสเป็นครั้งแรกเมื่อไร

ณ ภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์นั้น เมื่อทรงรับเอาอรหัตมรรคตัดกิเลสบรรลุถึงอรหัตผล ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธองค์ทรงเปล่งพระวาจาว่า "**อนัตตา**" ทันที

ขออธิบายถึงคำว่า "**อรหัตมรรค**" ก่อน อรหัตมรรคนี้งานของเขาคือ "**ตัดกิเลส**" มีบาลีว่า **อรหัตตมัคเคนะ สัพพกิเลเส มาเรตีติ อรหัตตมัคโค** แปลว่า **อรหัตตมัคเคนะ**-พระองค์ทรงรับเอาอรหัตมรรคญาณ **สัพพกิเลเส**-กิเลส 10 ประการ โดยพิสดาร 1500 ประการนั้น **มาเรติ**-กำจัดตัดฆ่าให้ตาย **อิติ**-เพราะกำจัดตัดฆ่ากิเลสตายอย่างนี้ **อรหัตตมัคโค**-จึงได้ชื่อว่าอรหัตมรรค ดังตัวอย่างในพุทธคุณทั้ง 9 นั้น เมื่ออรหัตมรรคญาณนี้เกิดขึ้นมาก็เป็น **อรหัง** (พระอรหันต์) พระพุทธคุณต่อมา คือ **สัมมาสัมพุทโธ** จนถึง **ภควา**

ก็เกิดขึ้นพร้อมกันทันที และได้ชื่อว่า**สัพพัญญุตญาณ** แปลว่าเป็นปัญญาญาณที่ยิ่งยวดกว่าความรู้ของคน เทวดา และพรหมทั้งหลาย

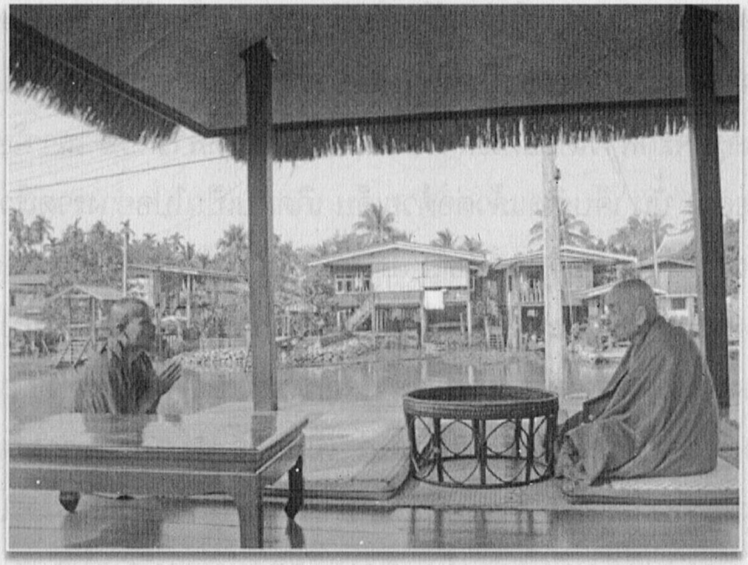
ในช่วงเวลาขณะนั้น ทิศตะวันออกมีรุ่งอรุณสีเหลืองทองปรากฏขึ้นมา ไม่มีแม้แต่คน เทวดา หรือพรหม ในที่แห่งนั้น พระพุทธองค์ทรงเปล่งพระอุทานคาถาว่า

1. อเนกชาติสังสารัง ฯลฯ ปุนะ เคหัง นะ กาหสิ ฯ
2. อวิชชาปัจจยา สังขารา ฯลฯ ทุกขสมุทโย ฯ

คำว่า "**เอกชาติ**" และคำว่า "**อวิชชาปัจจยา**" เป็น "**เหตุ**" เรียกว่า "**เหตุปัจจโยปัฏฐาน**" คำว่า "**สังสาร**" และคำว่า "**สังขาร**" นี้เป็น "**ผล**" เรียกว่า "**วิปากปัจจโยปัฏฐาน**" อนึ่ง คำว่า "**อเนกชาติสังสารัง และ อวิชชาปัจจยา สังขารา**" **เป็นพระอภิธรรมวิภังค์** วิภังครูปจะกล่าวโดยยึดเอา "**เอโก ธัมโม**" มากล่าวก่อน ในวาโยธาตุ (ธาตุลม) นั้น เจ็บเกิดแล้วต่อด้วยเจ็บ เกิดดับเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก วิญญาณใจรู้เจ็บก็ต่อด้วยรู้เจ็บ เกิดดับเป็นไปอย่างรวดเร็วมากเช่นเดียวกัน และเวทนาใจรับเจ็บก็ต่อด้วยรับเจ็บ เกิดดับเป็นไปอย่างรวดเร็วมากเหมือนกัน อาการลักษณะที่เป็นไปอย่างรวดเร็วมากอย่างนี้ เรียกว่า "**วิภังคะ หรือวิภังค์**" เป็นอภิธรรม **อภิ**แปลว่าละเอียดและมีอยู่ในที่ลึกมาก **ธรรม**คืออนัตตา รวมแปลว่า อนัตตานี้ละเอียดและมีอยู่ในที่ลึกเป็นอย่างยิ่ง เพราะอัตตานำเอาบัญญัติมาปิดบัง

อนัตตาไว้อย่างมิดชิด เฉพาะแต่ตาคน ตาเทวดา ตาพรหม ไม่สามารถมองเห็นได้ หมายความว่าตรงที่สภาวะอนัตตามีอยู่นั้นละเอียดและซ่อนอยู่ลึกมาก ตาธรรมดาของมนุษย์ หรือตาทิพย์ของเทวดาและพรหมไม่สามารถตรวจสอบมองเห็นได้ พระคาถาทั้ง 2 บาทที่ทรงเปล่งออกมาหลังตรัสรู้นี้ก็คือ "**อนัตตา**" นั่นเอง

เรื่องพระพุทธองค์ทรงเปล่งพระวาจาว่า "**อนัตตา**" ออกมาเป็นครั้งแรกหลังตรัสรู้ ขอจบไว้แต่เพียงเท่านี้

ทรงวาง “อนัตตา” ไว้
ไม่ตรัสอีกเลย เมื่อวันไหน เดือนไหน ปีไหน

ในช่วงเวลาเช้ามืดก่อนวันรุ่งขึ้นของวันเพ็ญเดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 1 ปี ขณะที่พระพุทธองค์กำลังจะทรงวางทิ้งขันธ์ของมนุษย์แล้วเข้าสู่อนุปาทิเสสนิพพานนั้น สุภัททปริพาชกแต่งตัวในชุดสีขาวมาเข้าเฝ้าทูลถามปัญหาว่า

1. นกที่บินอยู่ในอากาศนั้นมีรอยเท้าปรากฏอยู่หรือไม่
2. วัฏสงสารนี้จะไปสิ้นสุด ณ ที่ใด
3. ในโลกนี้ พระอริยเจ้ามีอยู่จริงหรือไม่

ในคำถามที่ 3 พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า **“สัมมา วิหเรยยุง อสุญโญ โลโก อริเยหิ อัสสะ”** แปลว่า **สัมมา**-สัมมาทิฐิเห็นอนัตตา สัมมาสังกัปปะพิจารณาอนัตตา **วิหเรยยุง**-อยู่ร่วมกับ **อสุญโญ**-ไม่ว่าง ไม่สูญหาย **โลโก**-โลกนี้ **อริเยหิ**-พระอริยเจ้า 4 องค์

แปลว่า หากว่าผู้คนยังคงอยู่ด้วยสัมมาทั้ง 8 ซึ่งมีสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะนำหน้าอยู่ พระอริยเจ้าโดยย่อ 8 องค์ ขนาดกลาง 12 องค์ และโดยพิสดาร 108 องค์ ไม่องค์ใดก็องค์หนึ่ง มีปรากฏอยู่แน่นอน ไม่สูญหายไปจากโลกนี้

พระอรรถกถาจารย์บางรูปเป็นผู้เชื่อในศีล คือเชื่อว่าตนเองเป็นผู้มีศีลบริบูรณ์ เมื่อมีศีลบริบูรณ์ก็เข้าใจว่าเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงตีความหมายพุทธดำรัสนี้ว่า “หากผู้คนยังคงอยู่ด้วยศีลอยู่ โลกนี้ย่อมไม่ว่างจากพระอรหันต์”

ภพภูมิตั้งแต่นรกอเวจี จนถึงพรหมชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะรวม 26 ภพภูมิ หากตีความหมายพระพุทธพจน์ดังกล่าวว่า “หากผู้คนอยู่ด้วยศีล โลกนี้ย่อมไม่ว่างจากพระอรหันต์” อย่างนั้นแล้ว ในทุคติภูมิทั้ง 4 ภูมินั้น กล่าวโดยที่สุดแล้วแม้แต่สัตว์นรก ซึ่งอยู่ในนรกภูมินั้นเป็นผู้มีศีลอยู่เหมือนกัน เช่น ศีลข้ออทินนาทานเว้นจากการลักเอาสิ่งของของผู้อื่น แม้แต่พระเทวทัตและพระเจ้าอชาตศัตรู ซึ่งเสวยทุกข์อยู่ในอเวจีนั้น เขาก็มีศีลข้อนี้อยู่ และในจำพวกสัตว์เดรัจฉาน เช่น วัว ควาย หากนำเอาใจกามทั้ง 25 อย่าง มาวัดกันว่าใครจะมีมากกว่ากัน เช่น ในสัตว์เดรัจฉานจำพวกวัว ควายจะมีใจกามเช่นนี้ปีละหน และมีตัวต่อตัวเท่านั้น แต่มนุษย์มีเกือบทุกชั่วโมงเลย ในบรรดาใจกาม 25 อย่างนั้น ในมนุษย์ผู้เก่งที่สุดนั้นจะเว้นได้ก็ไม่เกิน 10 อย่าง อีก 15

อย่างนั้น เว้นได้ยาก เพราะฉะนั้น ศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารนี้ มนุษย์สู้วัวควายไม่ได้ ศีลข้อมุสาวาทนั้น วัวควายไม่ด่าทอ ว่าร้าย ไม่พูดโกหกใคร ว่าได้แต่คำว่า "มอ มอ" เท่านั้น จึงไม่ผิดศีลข้อมุสาวาทนี้ มุสาวาทในมนุษย์นั้นมีอยู่ 20 อย่าง ไม่ผิดข้อใดก็ผิดข้อหนึ่งเป็นแน่ เพราะฉะนั้นศีลข้อมุสาวาทนี้คนก็สู้วัวควายไม่ได้ ต่อมาสุราเมรยะ ศีลข้อที่ห้านี้ วัวควายไม่กระทำผิดเหมือนมนุษย์เลย มนุษย์จึงสู้วัวควายไม่ได้เช่นกัน

ความหมายของคำว่า "สุราเมรยะ"

"**สุราเมรยะ**" มีความหมายดังนี้ คำว่า "สุรา" เป็นชื่อของบุคคลคนแรกที่ไปพบสิ่งหมักดองแล้วนำมาดื่มกิน สิ่งหมักดองนี้ภาษาบาลีเรียกว่า "**เมริยะ หรือ เมรัย**" การดื่มกินของหมักดองนี้เองที่ทำให้ผิดศีล ของหมักดองที่จัดว่าเป็นเมรัย คือ

1. ประเภทดอก เช่น นำเอาดอกกระหล่ำ ดอกผักกาด เป็นต้นมาหมักดอง เป็นเมรัย

2. ประเภทผล เช่น นำเอาผลไม้ประเภทต่าง ๆ มาหมักดองเป็นเมรัย

3. ประเภทราก เช่น นำเอารากหัวพืชต่าง ๆ มาหมักดองเป็นเมรัย

4. ประเภทลำต้น เช่น นำเอาผักกาดทั้งต้นมาหมักดอง เป็นเมรัย

5. ประเภทซากสัตว์ เช่น นำเอาปลา เนื้อสัตว์มาหมักดอง เป็นเมรัย

6. ประเภทน้ำ เช่น นำเอาน้ำผึ้ง น้ำหัวเชื้อต่าง ๆ มาหมักดองเป็นเมรัย

ดอกไม้ ผลไม้ ราก ลำต้น เนื้อสัตว์ และหัวเชื้อเหล่านี้ หากนำมาหมักดองไว้เกิน 3 วัน เมื่อกลิ่นและรสชาติเดิมเปลี่ยนไปเรียกว่า “เป็นเมรัย” หากว่าปุถุชนคนอัตตาดื่มกินเมรัยดังกล่าว พวกเขาคิดเห็นเป็นบัญญัติ คือมีความคิดชื่นชอบติดใจในรสชาติ จึงผิด แต่หากพระอริยเจ้าซึ่งเป็นบุคคลอนัตตาดื่มกิน ไม่มีรสชาติ เป็นปรมัตถ์ จึงไม่ผิด เพราะว่าท่านนั้นเป็นบุคคลอนัตตา ไม่มีอัตตทิฐิความเห็นผิดแล้ว หากถามว่าศีลข้อเมรัยนี้ มนุษย์ตั้งแต่เด็กเล็กที่หย่านมแล้วจนถึงหลวงพ่อ หลวงปู่ทั้งหลายนั้นเว้นจากการทำผิดเมรัยนี้ได้ไหม ตอบว่าเว้นไม่ได้เลยต้องได้ดื่ม ได้กินอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน แต่สำหรับควายนั้นกินแต่หญ้าอย่างเดียว ไม่กินของหมักดองที่เรียกว่าเมรัยนี้อยู่แล้ว เพราะเหตุนั้น ศีลข้อที่ห้านี้ควายสามารถปฏิบัติได้ดีกว่าพระอรรถกถาจารย์ผู้ที่เห็นว่า “หากผู้คนอยู่ด้วยศีล พระอรหันต์ไม่สูญ” นั้นเสียอีก เพราะหากเป็นไปตามความเข้าใจของพระอรรถกถาจารย์อย่างนั้นจริงแล้ว ควายก็คงจะเป็นพระอรหันต์ไปก่อนท่านแล้ว

หากผู้คนอยู่ด้วย “สัมมาทั้ง 8” พระอริยเจ้าไม่สูญ

คำว่า “**อริเยหิ**” แปลว่า **เป็นพระอริยเจ้า**
ถามว่าสิ่งใดหรือที่ทำให้เป็นพระอริยเจ้า
สิ่งที่ทำให้เป็นพระอริยเจ้าก็คือ “**ตัด ถึง**”
กระบวนการที่ก่อให้เกิด “**ตัด ถึง**” ก็คือ “**หา เห็น**”
สัมมาสังกัปปะเป็นผู้พิจารณาหา**อนัตตา**
สัมมาทิฐิเป็นผู้เห็น**อนัตตา**
มรรคญาณเป็นผู้เกิดขึ้นมาตัด**อัตตา**
ผลญาณเกิดขึ้นมา เรียกว่าถึง**พระนิพพาน**

หากว่าผู้คนยังคงอยู่ด้วยมรรคอริยะ (ทางเดินสู่ความเป็นพระอริยเจ้า) คือ “**หา เห็น ตัด ถึง**” หรือ “**หา เห็น ได้ เป็น**” อยู่ ในโลกนี้ พระอริยเจ้าไม่องค์ใดก็องค์หนึ่งจะมีอยู่ ไม่สูญ หากมีกระบวนการปฏิบัติตามมรรคอริยะทั้ง 4 นี้อยู่ แม้ไม่มีศีลก็สามารถบรรลุเป็นพระอริยเจ้าได้อยู่ ตัวอย่างเช่น

1. **องคุลีมาล** ฆ่าคนตาย 999 คนแล้วนำนิ้วมือมาทำเป็นพวงมาลัย การฆ่าคนอย่างนี้แล้วจะมาบอกว่าเป็นคนมีศีล ใครคงไม่เชื่อทั้งที่ไม่มีศีลอย่างนี้ แต่เพราะเหตุใดหรือ ท่านองคุลีมาลจึงสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ เพราะว่าท่านมีสัมมาทิฐิเห็นธรรมมี คือเห็นจิต เจตสิก รูป และนิพพานเป็นอนัตตา มีสัมมาสังกัปปะรู้ธรรมจริง หาพบธรรมจริง คือพิจารณารู้ว่ารูป วิญญาณ เวทนา เป็นสุญญตะ

เป็นอนัตตานั่นเอง

2. **อาฬาวกะยักษ์** ในระยะเวลา 12 ปีกินคนถึง 2,380 คน การกินคนทำผิดศีลข้อปาณาติบาต เป็นผู้ไม่มีศีล แต่ก็สามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันได้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่าท่านมีปัญญาและรับปัญญา "**หา เห็น ตัด ถึง**" ได้

3. **นายตัปปาฏิกะ** ทำหน้าที่ฆ่านักโทษประหารชีวิตเป็นระยะเวลา 50 ปีรวม 18,280 คน เป็นผู้ไม่มีศีลเลย แต่ก็สามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันได้ เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะว่าท่านได้มาพบและรับปัญญา "**หา เห็น ตัด ถึง**" ได้นั่นเอง

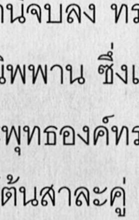
พระอรรถกถาจารย์บางรูปเห็นว่าตนเองมีศีล ตนเองเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงกล้ากล่าวไว้อย่างอาจหาญว่า หากผู้คนอยู่ด้วยศีล โลกทั้ง 26 ภพภูมินี้ พระอรหันต์เกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ไม่สูญหาย

เพราะทรงมีปัญญา**หา เห็น ตัด ถึง** คือหา เห็นอนัตตา ตัดกิเลสทั้งหลาย ซึ่งมีอัตตาเป็นผู้นำได้แล้ว และบรรลุนิพพานแล้ว พระองค์จึงทรงกล้าตรัสอย่างอาจหาญว่า หากว่าผู้คนยังอยู่ด้วยสัมมาทั้ง 8 ซึ่งมีสัมมาทิฐิ และสัมมาสัมกัปปะนำหน้า พระอริยเจ้ามีอยู่ย่อมไม่สูญไปจากโลกนี้ หลังจากที่พระองค์ทรงตอบคำถามแล้ว ท่านสุภัททปริพาชกก็รับ "**หา เห็น ตัด ถึง**" หรือ "**หา เห็น ได้ เป็น**" ได้ จึงบรรลุเป็นพระอนาคามี กราบลาแล้วไปนั่งสงบหา เห็นอนัตตาต่อ

ในระยะเวลาที่ทิศตะวันออกมีแสงสีทองปรากฏขึ้นมานั้น พระพุทธองค์ตรัสเป็นปัจฉิมวาจาว่า “**หันทะ ทานิ ภิกขเว อามันตยามิ โว ขยวยสังขารา อัปปมาเทนะ สัมปาเทถ**”

แปลว่า **ภิกขเว**-ดูกรท่านผู้เห็นภัยแห่งการเกิดแก่เจ็บตายทั้งหลาย **หันทะ**-เชิญฟังทางนี้เถิด **ทานิ**-บัดนี้ **อามันตยามิ**-เราขอเตือน **โว**-เธอทั้งหลาย **สังขารา**- โลภะ มานะ และทิฐินำใจอกุศล 12 ดวง และใจกุศล 17 ดวงทำงาน เรียกว่า “**ขารา**” จากนั้นก็ได้มาซึ่งผล คือตายแล้วเกิด ตายแล้วเกิด เรียกว่า “**สัง**” **อัปปมาเทนะ**-จงนำเอา**ความไม่หลงลืมอนัตตา สัมปาเทถะ**-ให้ถึงพร้อมสมบูรณ์เสียเถิด **ขยะ**-เกิดมาแล้วแก่เจ็บ **วยะ**-เกิดมาแล้วดับไป ผ่านไป ตายไป **อัปปมาเทนะ**-จงเอาสัมมาสังกัปปะพิจารณา**อนัตตา** เอาสัมมาทิฐิเห็น**อนัตตา สัมปาเทถะ**-รีบทำให้ถึงพร้อมด้วยกันทุกท่านเทอญ

เมื่อตรัสปัจฉิมวาจานี้จบลง ทรงย้ายอรหัตผลจิตออกจากขันธ์แล้วเสด็จเข้าสู่อนุปาทิเสสนิพพาน ซึ่งเป็นอมตะ ไม่ตาย และไม่ไปถือปฏิสนธิที่ไหนอีกต่อไป พระพุทธองค์ทรงปิดพระวาจา ไม่ตรัส ไม่แสดงอนัตตาอีกต่อไป ณ ภายใต้ต้นสาละคู่ เมืองกุสินารานี้เอง

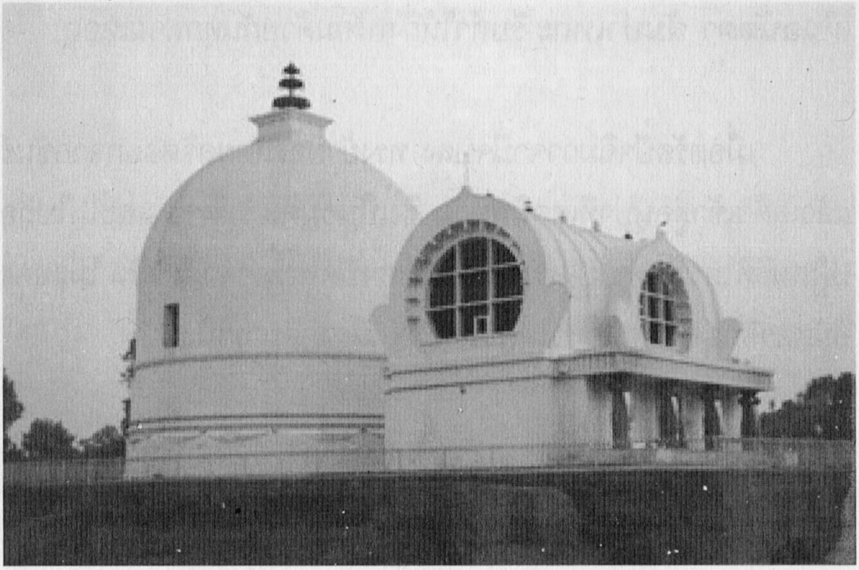

ที่นี่ ณ ภายใต้ต้นสาละคู่ เมืองกุสินารา

ณ เวลาที่ใกล้จะสิ้นสุดลงของวันเพ็ญเดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 1 ปี

พระพุทธเจ้าทรงปิดพระวาจาไม่ตรัสสอน ไม่แสดง**อนัตตาสุดยอด**อีกเลย

บัดนี้ "อนัตตา"
มีปรากฏอยู่ที่ไหน ใครเป็นผู้หา เห็น
ใครเป็นผู้รับเอาแล้วบรรลุเป็นพระอริยเจ้า

จิต เจตสิก รูป อยู่ที่ไหน อนัตตาก็มีปรากฏอยู่ที่นั่น ในอดีตที่ผ่านมาแล้วนั้น เพราะว่าจิต เจตสิก รูป หรือรูป วิญญาณ เวทนาดับไปแล้ว อนัตตาก็ดับไปแล้วเหมือนกันจึงไม่มีในอดีต ในอนาคตก็เช่นเดียวกัน เพราะว่าจิต เจตสิก รูป หรือรูป วิญญาณ เวทนายังไม่เกิด อนัตตาก็ยังไม่เกิดเหมือนกัน ส่วนตรงที่ปัจจุบันนั้นจิต เจตสิก รูป หรือรูป วิญญาณ เวทนาเกิดขึ้นและมีปรากฏอยู่ ตรงที่วิถีจิตแห่งปัจจุบันนั้น อนัตตาก็เกิดขึ้นมาและมีปรากฏอยู่เสมอเหมือนกัน เพราะฉะนั้น **อนัตตานั้นจึงปรากฏอยู่และมีอยู่ตรงที่วิถีจิตปัจจุบันนั่นเอง**

ถามว่าใครเป็นผู้หา เห็นอนัตตา ตอบว่าผู้หา เห็นอนัตตา คือ

บุคคลผู้เป็นชาวพุทธเท่านั้น คำว่า**ชาวพุทธ** ภาษาไทยใหญ่ใช้คำว่า **พุทธภาสา** (บุคคลผู้เป็นชาวพุทธ นับถือพุทธศาสนา) เมื่อแยกคำแปลแล้วได้ความดังนี้ "**พุทธะ**" แปลว่า**ผู้เห็นธรรมมีคือเห็นอนัตตา ผู้รู้ธรรมจริงคือรู้อนัตตา** ซึ่งมาจากคำบาลีว่า **สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ** คำว่า "**ภา**" แปลว่า**แจ่มแจ้ง** โดยไม่มีสมมติบัญญัติทั้ง 3 ประการ คือสมุหบัญญัติ (องค์ประชุมเป็นส่วน ๆ ที่สมมติกันว่าเป็นแขน ขา หัว ตัว) สัณฐานบัญญัติ (ความสูง ความต่ำที่สมมติกัน) และนามบัญญัติ (ชื่อสมมติต่าง ๆ ที่มีไว้เรียกขานกัน) มาปิดกั้นปิดบังมิให้เห็น (เห็นแจ่มแจ้งล่วงเลยไปจากสมมติ) คำว่า "**สา**" แปลว่าตรงสภาวะที่กิเลสตัณหา ซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดความเดือดร้อนดับมอดไปกลายเป็นความสงบเย็น เรียกว่าสอุปาทิเสสนิพพาน คือขันธ์ห้ายังคงอยู่แต่เกิดความสงบเย็น ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนแล้ว

ดังนั้น คำว่า**พุทธภาสา** หมายถึงบุคคลผู้เป็นชาวพุทธหากนำมารวมกันจึงแปลว่า **ผู้รู้แล้ว เห็นแล้ว แจ่มแจ้งแล้ว สงบเย็นแล้ว** คือเป็นผู้รู้ เห็นอย่างแจ่มแจ้งโดยไม่มีสิ่งสมมติใดมาขวางกั้นสงบเย็นอยู่ กล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ คือ "**สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะกับมนุษย์**" "**สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะกับเทวดา**" "**สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะกับพรหม**" **อยู่ร่วมกัน**อย่างไม่ขาดช่วง ไม่ขาดสาย "**มนุษย์ผู้นั้น เทวดาองค์นั้น พรหมองค์**" **นั้น เรียกว่าพุทธภาสา** (ชาวพุทธ) บุคคลผู้เป็นชาวพุทธนี้แหละเป็นผู้**หา เห็นอนัตตา**

อีกนัยหนึ่งคือ**บุคคลผู้หา เห็นอนัตตา เรียกว่าชาวพุทธ** เพราะฉะนั้น **"มนุษย์ผู้หา เห็นอนัตตา" "เทวดาผู้หา เห็น อนัตตา" "พรหมผู้หาเห็นอนัตตา" คือบุคคลสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ เรียกว่า "ชาวพุทธ"** บุคคลผู้เป็นชาวพุทธนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุคคล รองอริยะ คือผู้กำลังฝึกเป็นพระอริยะ

ถามว่า "บุคคลใดเป็นผู้รับอนัตตาได้แล้ว บรรลุเป็นพระอริยเจ้า" ตอบว่า "มรรคอาจารบุคคล" คำว่ามรรคอาจารบุคคล ไม่ได้หมายถึงคน เทวดา หรือพรหมที่เป็นบัญญัติ แต่ว่าเป็นปรมัตถ์ คำว่า "มรรค" มีความหมายทางภาษาบาลีว่า **กิเลส มาเรตีติ มัคโค** แปลว่า **กิเลส**-อัตตทิฐิ (ความเห็นผิดว่าเป็นกู มีกู) วิจิกิจฉา (ความเชื่อผิดว่า เป็นกู มีกู) **มาเรติ**-ฆ่าตายไปแล้ว **อิติ**-เพราะฆ่าอัตตทิฐิและวิจิกิจฉาตาย **มัคโค**-จึงได้ชื่อว่ามรรค มรรคก็คือทำหน้าที่กำจัดตัดฆ่ารากหัวแห่งกิเลส คือ อัตตทิฐิ (ความเห็นผิดว่าเป็นกู มีกู) วิจิกิจฉา (ความเชื่อ ผิดว่าเป็นกู มีกู) ในวิถีเดียวกันนั้นอนัตตาก็เกิดแทน เป็นโสดาปัตติผล คือรับเอาใจพระอริยเจ้าโสดาบันได้แล้ว

คำว่า "**อริยะ**" แปลว่าผู้ไม่กระทำผิด ทำไมท่านไม่กระทำผิด เพราะว่าท่านรับอนัตตา อยู่กับอนัตตาแล้ว จึงไม่มีความเห็นผิด ไม่มีความเชื่อผิด ในเมื่อไม่มีความเห็นผิด ความเชื่อผิดแล้ว แม้ว่าท่านกระทำทานอยู่ก็ไม่มีกู ไม่มีเราเป็นผู้ทำ จึงเป็นทานชั้นสูง (ทานประณีต)

เรียกว่า**ทานวิสุทธิ** (ทานไม่มีอัตตา) แม้ว่าท่านถือศีลอยู่ก็ไม่มีกู ไม่มีเราเป็นผู้ถือ ศีลที่ท่านถือจึงเป็นวิรัติศีล เรียกว่า**สีลวิสุทธิ** (ศีลไม่มีอัตตา) แม้ว่าท่านนั่งสมาธิเข้าผลสมาบัติอยู่ก็ไม่มีกู ไม่มีเราเป็นผู้นั่ง เรียกว่า**จิตตวิสุทธิ** (จิตไม่มีอัตตา)

ในส่วนของปุถุชน (คนอัตตา) นั้น เขาให้ทานด้วยอัตตา คือเห็นว่าเป็นกู เป็นเราให้ทาน ทานชนิดนี้เป็นหีนทาน คือทานขั้นต่ำ เรียกว่า**วัฏฏนิสิตทาน** แปลว่าทานที่ทำให้จมปลักเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า**ทานัตตุปาทาน** แปลว่าทานที่ยึดมั่นว่าเป็นกู เป็นเราให้ มิใช่ทานที่บริสุทธิ์ แม้ว่าถือศีลอยู่ ศีลที่เขาถือนั้นเป็น**วัฏฏนิสิตศีล** แปลว่าศีลที่ทำให้จมปลักเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร หรือเรียกว่า**สีลัพพตุปาทาน** คือศีลที่ยึดมั่นว่าเป็นกูเป็นเราถือ สีลัพพตุปาทานนี้แปลให้เข้าใจง่าย ๆ คือ "**ศีลวัว ศีลควาย**" นั่นเอง ทำไมจึงเรียกว่าศีลวัวศีลควาย เพราะว่าที่ควายนั้น มีธาตุลมซึ่งเข้าออก เข้าออกอยู่ที่ปลายจมูก พองยุบ พองยุบอยู่ที่ท้อง ลมหายใจเข้าออก เข้าออก หรือพองยุบ พองยุบนี้เป็นสภาวะแห่งธาตุลม มิให้เข้าก็เข้า มิให้ออกก็ออก มิให้พองก็พอง มิให้ยุบก็ยุบ บังคับไม่ได้ เป็นอนัตตา ทั้งที่สภาวะความจริงคือ "**อนัตตา**" มีอยู่ที่ควายนั้น แต่ควายกลับไม่รู้ ไม่เห็น **ความไม่รู้ ไม่เห็นความจริง**อันนี้เรียกว่า "**อัตตา**" ควายตัวนี้จึงเป็น "**ควายอัตตา ควายมีอัตตา**" ศีลอันมีอยู่ที่ควายนั้นก็ยอดเยี่ยมกว่าศีลคน ถามว่าทำไม ศีลควายจึงยอดเยี่ยมกว่าศีลคน

ก็เพราะว่าคนเรา ถึงแม้ว่าจะไม่ฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง แต่ปากของตนยังกินเนื้อหมู เนื้อไก่อยู่ **ปากที่กินเนื้อสัตว์ ก็คือการสนับสนุนให้มีการฆ่าสัตว์ การนำเงินทองไปซื้อหาเนื้อสัตว์ ก็คือการไปจ้างให้คนอื่นฆ่าสัตว์** ในส่วนของวัวควายนั้น ปากก็ไม่ กินเนื้อ ซื้อหาก็ไม่ทำ **แต่เป็นเพราะว่าไม่มีปัญญา "รู้ เห็นอนัตตา" จึงเป็นวัวอัตตาควายอัตตา** ศีลที่วัวควายมีอยู่นั้น จึงเรียกว่าสีลัพพตุปาทาน (ศีลวัวศีลควาย)

ในเรื่องของ**การฝึกสมาธิ** ก่อนหน้าที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีผู้ฝึกสมาธิที่เก่งกาจสามารถที่สุดอยู่ 3 ท่าน คืออาฬารดาบส อุทกดาบส และกาฬเทวิลดาบส ดาบสเหล่านี้สามารถนั่งสมาธินานจนหญ้างอกบนหัว จอมปลวกโตสูงท่วมหัวเลยทีเดียว สมาธิที่เขาสามารถปฏิบัติได้นั้น หากกล่าวตามขั้นของการปฏิบัติสมถะก็นับว่าเป็นสมาธิขั้นสูงสุดเรียกว่า "**อัปปนาสมาธิ**" แต่ถ้ากล่าวตามนัยแห่งวิปัสสนาสัมมาทิฐิแล้วก็เป็นเพียงสมาธิขั้นต่ำเรียกว่า "**หีนสมาธิ**" เท่านั้น เรียกอีกนัยอย่างหนึ่งว่า "**วัฏฏนิสิตสมาธิ**" แปลว่า สมาธิที่ทำให้จมปลักเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร คือเมื่อปฏิบัติจนได้สมาธิขั้นนี้แล้ว ก็นำไปบังเกิดเป็นรูปพรหม หรืออรูปพรหม หากหมดอายุของพรหม ก็บ่ายหน้ากลับลงมาตายเกิดในอบายภูมิ 4 เป็นหมู หมา ม้า แมวอีก สมาธิที่ปฏิบัติจนได้ใจพรหมอย่างนี้ก็ยังเป็นการกระทำที่ยังไม่จบ เพราะว่าเป็นเพียงแค่ **จิตตุปาทาน** คือการปฏิบัติ

ที่ไม่ได้อนัตตา แต่กลับได้อัตตาเหมือนเดิม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของ "อัตตทิฐิเห็นผิด วิจิกิจฉาเชื่อผิด มิจฉากัมมันตะทำผิด" แล้วก็ได้มิจฉาผละ ผลผิดคือการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารต่อไปอีกอย่างไม่จบ ไม่สิ้น

บัดนี้ "**อนัตตา**" นั้นไปปรากฏมีอยู่ที่ไหน ใครเป็นผู้หา เห็นอนัตตา ใครเป็นผู้ตัดอัตตา รับเอาอนัตตา แล้วบรรลุเป็นพระอริยะ ขอจบไว้แต่เพียงเท่านี้

"อัตตา" คือผู้กระทำผิด

อัตตา คือมิจฉาทิฐิความเห็นผิด เมื่อมีความเห็นผิดก็คิดผิด เรียกว่า "**มิจฉาสังกัปปะ**" เมื่อคิดผิดก็กระทำผิดเสมอ เรียกว่า "**มิจฉากัมมันตะ**" เมื่อกระทำผิดก็ได้รับผลผิด เรียกว่า "**มิจฉาผละ**" บุคคลผู้มีอัตตา อัตตาพาให้กระทำผิดนั้นประกอบด้วย

1. หมู่สัตว์ผู้บังเกิดในอบายภูมิ 4 เรียกว่า "ทุคติอเหตุบุคคล" ผู้ที่มีอัตตาหนาในอบายภูมิ 4 นี้มี 4 ประเภท

2. ในโลกมนุษย์และสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา มีสุคติเหตุ บุคคล ทวิเหตุบุคคล และติเหตุบุคคลอยู่ ในภพภูมิทั้ง 2 นี้มีบุคคลผู้มีอัตตาหนา 6 ประเภท

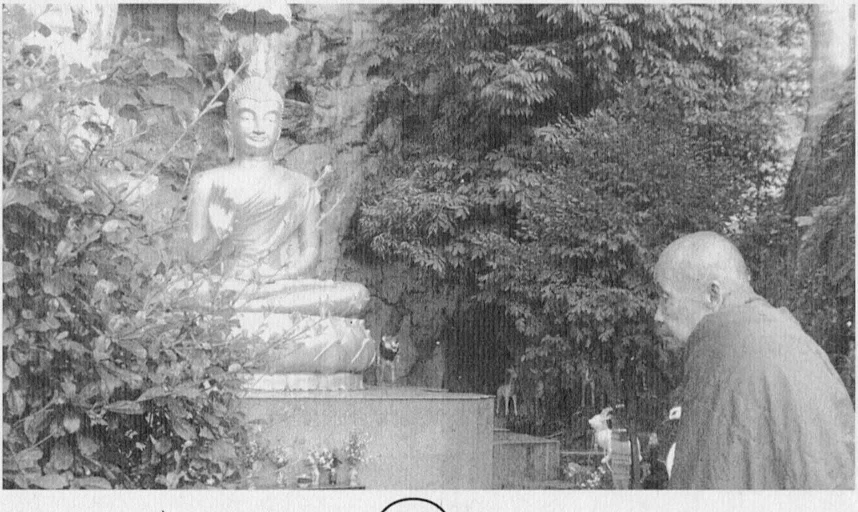
3. ในสวรรค์อีกห้าชั้นที่เหลือ มีทวิเหตุบุคคล และติเหตุบุคคล ผู้มีอัตตาหนา 10 ประเภท

4. ในรูปพรหม 10 ชั้น มีติเหตุบุคคลผู้มีอัตตาหนา 10 ประเภท

5. ในอสัญญพรหม มีสุคติเหตุบุคคลผู้มีอัตตาหนา 1 ประเภท

6. ในอรูปพรหม 4 มีติเหตุบุคคลผู้มีอัตตาหนา 4 ประเภท

บุคคลผู้มีอัตตาหนาทั้งหมดมี 35 คน แล้วคูณด้วยประเภทต่ำ ประเภทกลาง และประเภทสูง รวมเป็น 105 คน ที่เรียกว่ามีอัตตาหนา เพราะว่า**มีมิจฉาทิฐิ**เห็นผิดว่าเป็นกู มีกู **มิจฉาสังกัปปะ**คิดผิดว่าเป็นกู มีกู **มิจฉาสัทธา**เชื่อผิดว่าเป็นกู มีกู เมื่อมีความผิดทั้ง 3 ประการนี้แล้ว การกระทำใด ๆ ลงไปก็เป็นการทำผิดเรียกว่า **มิจฉากัมมันตะ** และจะได้รับผลผิดเป็น**มิจฉาผละ** คือการเวียนว่ายการตายเกิดต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเลย

มีอัตตา เพราะโง่ มีโง่ เพราะอัตตา

หลังจากที่ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเพียงขณะเดียว พระพุทธเจ้าก็ทรงเปล่งพระอุทานคาถาว่า **อเนกชาติสังสารัง** เป็นต้น และว่า**อวิชชาปัจจยา สังขารา** เป็นต้น ในทันที ในพระคาถาที่หนึ่งว่าด้วย "**อะ 2 ตัว**" และในพระคาถาที่สองว่าด้วย "**อะ 4 ตัว**" รวมกันเป็น "**อะ 6 ตัว**" **อะ**ในที่นี่ ก็คือ "**อวิชชา**" นั่นเอง แปลว่า**โง่** ซึ่งเป็นที่มาของคนโง่ 6 คน หรือกูโง่ 6 ประเภท **อัตตา**แปลว่า**กู** เมื่อ "**อะกับอัตตา**" รวมกันจึงเป็น "อะอัตตา" และ "อัตตาอะ" แปลว่า "**โง่กู กูโง่**" หมายความว่ามีอัตตา เพราะโง่ มีโง่ เพราะอัตตา คือกูทำให้โง่ โง่ทำให้มีกู **โง่กับอัตตา** 2 ประการนี้ ไม่แยกออกจากกันเลย ในเมื่อ "มี**กู**ก็มีโง่" ในเมื่อ "มีโง่ก็มี**กู**" **เปรียบเหมือน** "**งา**กับ**น้ำมัน**" แต่ว่าเมื่อ "อัตตา**ตาย**" "อะ**ก็อยู่ไม่ได้**" จึงเรียกว่า**สุญญตะ** แปลว่ากูตาย อะหาย คือไม่มีกูก็ไม่มีโง่ และเมื่อ "อะ**หาย**" "อัตตา**ก็อยู่ไม่ได้**" จึงเรียกว่า**นิโรธะ** แปลว่าอะหาย กูตาย คือไม่มีโง่ ก็ไม่มีกู

กูโง่ 2 ประเภท

คำว่า "**ชาติ**" แปลว่าเกิด คืออัตตานำเอารูป วิญญาณ เวทนา เวียนว่ายตายเกิดเป็นมด ปลวก แมลง หมู หมา ม้า แมว มนุษย์ เทวดา พรหม โดยเวียนว่ายไปในวัฏสงสาร ตายแล้วเกิด ตายแล้วเกิดเริ่มมาตั้งแต่วัน ไหน เดือนไหน ปีไหน "**อะแปลว่าไม่รู้ คือกูโง่ประเภทหนึ่ง**" ในอนาคตก็เหมือนกัน คือยังคงเดินย่ำเวียนว่ายไปในวัฏสงสารต่อไป การตายแล้วเกิด ตายแล้วเกิดนี้จะไปสิ้นสุดลง ณ ตรงไหน "**อะแปลว่าไม่เห็น คือกูโง่ประเภทหนึ่ง**" หากว่าใครก็ตาม มีลักษณะกูโง่ 2 ประการนี้อยู่ในใจ วัฏสงสารนี้อย่าได้ขอ อย่าได้ปรารถนาให้หลุดพ้นเลย เพราะว่าขออย่างไรก็ไม่สามารถที่จะหลุดพ้นไปได้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่าในอดีตที่ผ่านมานั้น ตนเองได้ตายเกิดตายเกิดอยู่ตลอดมา**ไม่รู้** และจะต้องตายเกิดตายเกิดต่อไปอีกในอนาคต**ไม่เห็น** หากว่าไม่รู้ ไม่เห็นอย่างนี้เสียแล้ว ทำอย่างไรก็หลุดพ้นจากวัฏสงสารไม่ได้

กูโง่ 4 ประเภท

นะ วิชชติ เอตายาติ อวิชชา แปลว่า **นะ วิชชติ**-ธรรมจริงไม่รู้ ธรรมมีไม่เห็น **เอตายาติ**-เพราะธรรมจริงไม่รู้ ธรรมมีไม่เห็น **อวิชชา**-จึงชื่อว่า**โง่**

หมายความว่า **รูป วิญญาณ เวทนา เป็นอนัตตาจริง แต่ไม่รู้เรียกว่ากูโง่ประเภทหนึ่ง จิต เจตสิก รูป นิพพาน เป็นสุญญตะ**

มีจริง แต่ไม่เห็น เรียกว่ากูโง่ประเภทหนึ่ง หากว่าผู้ใดตกอยู่ในสถานะของกูโง่ 2 ประการนี้แล้ว อย่าไปขอ หรือปรารถนาให้ได้มรรคผลนิพพานเลย ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เป็น**เพราะไม่รู้ ไม่เห็น กูโง่อย่างนี้แม้แต่มีใคร ๆ นำมามอบให้ก็รับไม่เป็น เอาไว้ไม่ได้**

อีกนัยนึ่ง **นะ วิชชติ เอตายาติ อวิชชา** หมายความว่า **สิ่งที่ผิดทำเป็นสิ่งที่ถูกแล้วประพฤติตาม เรียกว่ากูโง่ประเภทหนึ่ง สิ่งที่ถูก ทำเป็นสิ่งที่ผิด แล้วหลีกเว้นไม่กระทำตาม เรียกว่ากูโง่ประเภทหนึ่ง** หากว่าผู้ใดตกอยู่ในสถานะของกูโง่ 2 ประการนี้แล้ว อบายภูมิ 4 นั้น อย่าไปขอให้หลุดพ้นเลย แม้ว่าจะขอให้หลุดพ้นก็หลุดพ้นไม่ได้อยู่ดี ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น **ก็เพราะไม่รู้ ไม่เห็น กูโง่นั่นเอง ทำอย่างไรก็พ้นไม่ได้**

ตนเองได้ตายเกิด ตายเกิดเสมอมา **ไม่รู้**
และจะตายเกิด ตายเกิดต่อไปอีก **ไม่เห็น** เรียกว่า **“โง่”**
ธรรมจริง**ไม่รู้** ธรรมมี**ไม่เห็น** เรียกว่า **“โง่”**
สิ่งที่ผิด**กระทำ** สิ่งที่ถูกต้อง**ละเลย** เรียกว่า **“โง่”**
หาก **“โง่”** อย่างนี้ ก็พ้นจากวัฏสงสารไม่ได้

หากมี “อัตตา” อัตตาพาทำผิด 5 อย่าง

อัตตทิฐิความเห็นผิดว่าเป็นกู มีกู **มิจฉาสังกัปปะ**ความคิดผิดว่าเป็นกู มีกู **วิจิกิจฉา**ความเชื่อผิดว่าเป็นกู มีกู เมื่อมีความผิด 3 ประการนี้จะก่อให้เกิด**มิจฉากัมมันตะ**เป็นกูทำผิด เพราะฉะนั้น การทำทานด้วยอัตตา เรียกว่า**ทานัตตุปาทาน** แปลว่ากูให้ทาน ทานของกู การถือศีลด้วยอัตตา เรียกว่า**สีลัพพตุปาทาน** แปลว่ากูมีศีล ศีลของกู การฝึกสมาธิด้วยอัตตา เรียกว่า**จิตตุปาทาน** แปลว่ากูมีสมาธิ สมาธิของกู การให้ทาน การรักษาศีลและปฏิบัติสมาธิด้วยอัตตา คือไม่รู้จักอนัตตาอย่างนี้ เป็นเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร ภาษาบาลีเรียกว่า “**วัฏฏนิสิตทาน วัฏฏนิสิตศีล วัฏฏนิสิตสมาธิ**” แปลว่า “ทาน ศีล และสมาธิ ประเภทที่ทำให้จมปลักอยู่ในวัฏฏะ”

ลักษณะของ "ทานอัตตา"

1. ทานที่ให้ไปด้วยความเห็นว่าเป็นทานของเรา เรียกว่า "**สยังกตทาน**"

2. ทานที่ทำไปด้วยการเลียนแบบคนอื่น เรียกว่า**ปรังกตทาน**

3. ทานที่ทำด้วยความจำใจ เพราะถูกคนอื่นบังคับให้ทำ เรียกว่า **สสังขาริกทาน**

ศีลอัตตา คือศีลที่มีอัตตา ที่ถือด้วยอัตตา เรียกว่า "สีลัพพตุปาทาน" มี 3 ประการ

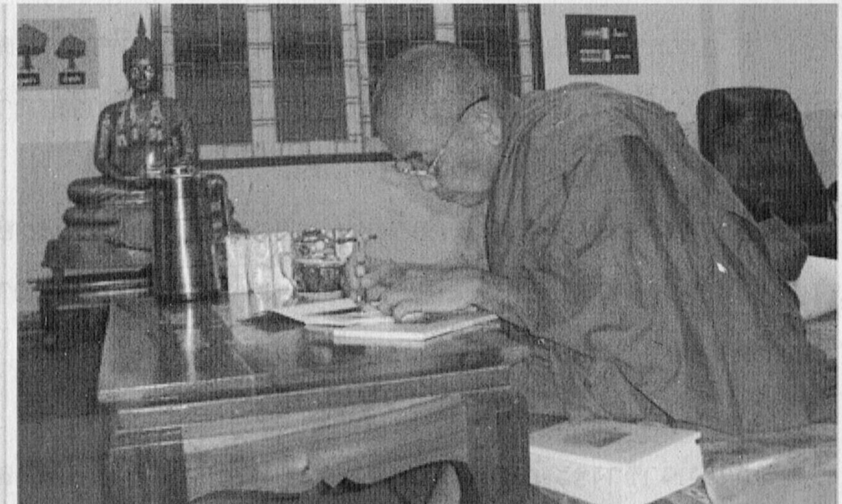
1. ศีลที่ไปรับ ไปสมาทานจากพระสงฆ์ เป็นศีลขั้นต่ำ เรียกว่า "**สมาทานศีล**"

2. ในเวลาที่ประจวบเหมาะจะล่วงละเมิดศีลได้ แทนที่จะทำ ผิด แต่กลับงดเว้นเสีย การรักษาศีลไว้ได้ในจังหวะช่วงเวลานี้ เรียกว่า "**สัมผัสสศีล**" มีอานิสงฆ์มากกว่าสมาทานศีล

3. การงดเว้นไม่กระทำผิดศีล ซึ่งเป็นอย่างนี้มาตั้งแต่เกิดจน ตาย เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย จำพวกสัตว์กินพืชกินผลไม้ทั้งหลาย เรียกว่า "**ปกติศีล**" มีอานิสงส์มากกว่าศีลทั้งสองข้อดังกล่าว

ถึงแม้ว่าช้างจะมีปกติศีลยอดเยี่ยมถึงเพียงนี้ก็ตาม แต่ศีลประเภทนี้ตรัสเรียกว่า "**สีลัพพตุปาทาน**" (ศีลมีอัตตา) ตัวช้างนั้นเขามี**จิตตชวาโยธาตุ** (สภาวะแห่งธาตุลมที่เกิดพร้อมกับจิต) คือ มีลม

พองยุบอยู่ที่ท้อง เข้าออกอยู่ที่จมูก สภาวะธาตุลมนี้เป็นอนัตตา มิใช่เรา **แต่ช้างไม่รู้ ไม่เห็น ช้างจึงเป็นอัตตา** เป็นโมหะ เพราะเหตุที่ช้างมีอัตตาอยู่อย่างนั้น ศีลนั้น จึงเรียกว่า "**สีลัพพตุปาทาน**" เป็นศีลอัตตา การฝึกสมาธิโดยไม่รู้จักอนัตตา เรียกว่า "**จิตตุปทาน**" แปลว่าจิตที่มีอัตตา **อัตตา**นี้เป็นเหตุแห่งการกระทำผิด เรียกว่า "**สมุทัยสัจจะ**" **เมื่อมีอัตตาก็มีการกระทำผิด เมื่อทำผิดก็ได้รับผลผิด ผลผิดที่ได้รับก็คือการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเรียกว่า "อนิจจัง" การได้มาซึ่งอนิจจัง คือการตายเกิดนี้แหละ เรียกว่า "ทุกขสัจจะ" แปลว่าเป็นความทุกข์จริง**

บัญญัติเป็นอัตตา อัตตาเป็นบัญญัติ

บัญญัติ

หาบัญญัติ เห็นบัญญัติ

ได้บัญญัติ เป็นบัญญัติ

บัญญัติ หมายถึง สิ่งสมมติที่เรียกขานขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจกันมีอยู่ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. การที่หัว ตัว แขน ขามาประชุมกองรวมกันเป็นรูปร่างขึ้นมา เรียกว่า **"สมุหบัญญัติ"**

2. ลักษณะรูปร่าง เช่น สูงต่ำ ดำขาว อ้วนผอม เป็นต้น เรียกว่า **"สัณฐานบัญญัติ"**

3. ชื่อที่เรียกขานกันว่า คน ชาย หญิง สัตว์เดรัจฉาน หมู หมา ม้า แมว เป็นต้น เรียกว่า **"นามบัญญัติ"**

เมื่อบัญญัติทั้ง 3 ดังกล่าวมารวมกันจึงเรียกว่า "คน" คนนี้เขาทำกรรมอะไร เมื่อตายไปจึงไปบังเกิดเป็นรูปพรหม และอรูปพรหม เป็นเพราะว่าเขายึดเอาอารมณ์บัญญัติมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ สิ่งที่เรียกว่าอารมณ์บัญญัตินั้นประกอบด้วยอสุภะ 10 กสิณ 10 อนุสสติ 10 อัปปมัญญา 4 อรูปฌาน 4 จตุธาตุววัฏฐาน 1 อาหาเรปฏิกูลสัญญา 1 ในอารมณ์บัญญัติทั้ง 40 นี้ จะยกเอาอารมณ์ที่หยาบและมหาภูตา รมณ์ หรือวิภูตารมณ์ คืออารมณ์ที่โดดเด่นปรากฏชัดมาเป็นตัวอย่าง

1. จิตตชวาโยธาตุ คือสภาวะแห่งธาตุลมที่เกิดพร้อมกับจิต เช่น ลมเคลื่อนที่ ลมไหว ลมนิ่ง เช่น ลมเอาให้นั่งก็นั่ง ลมเอาให้ขยับก็ขยับ ลมเอาให้ยืนก็ยืน ลมเอาให้นอนก็นอน นี้เรียกว่า "**กายบัญญัติ**"

การปฏิบัติ "เอาบัญญัติ" มีหลายรูปแบบหลายวิธี ซึ่งเป็นการยึดเอาบัญญัติมาเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติ มีตัวอย่างเช่น การบริกรรมว่านั่งแล้วนั่งแล้ว ย่างแล้วย่างแล้ว ลุกแล้วลุกแล้ว นอนแล้วนอนแล้ว หยิบแล้วหยิบแล้ว เคี้ยวแล้วเคี้ยวแล้ว เป็นต้น แล้วใช้สติระลึกรู้ตาม ระลึกรู้ตามอยู่ไม่ขาดสาย **การใช้สติระลึกรู้ตามอารมณ์บัญญัติอย่างนี้ เรียกว่า "ใช้บัญญัติหาบัญญัติ" การเห็นอาการลักษณะการ ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่มอยู่นั้น เรียกว่า "ใช้บัญญัติเห็นบัญญัติ"** เมื่อปฏิบัติอย่างนี้ต่อไป ก็จะได้ปริกรรมสมาธิ อุคคหสมาธิ และอัปปนาสมาธิ ตามลำดับ **การได้สมาธิอย่างนี้ เรียกว่าได้บัญญัติ** หากว่าตายไปในขณะที่ได้ปริกรรมสมาธิ

ก็จะไปบังเกิดเป็นรูปพรหมชั้นปฐมฌาน 3 ภูมิ หากว่าตายไปในขณะที่ได้อุคคหสมาธิ ก็จะถือปฏิสนธิเป็นโอปปาติกะในรูปพรหมชั้นตติยฌาน 3 ภูมิ หรือในชั้นจตุตถฌาน 2 ภูมิ ภูมิใดภูมิหนึ่ง **เมื่อไปบังเกิดเป็นพรหมอย่างนี้แล้ว เรียกว่า "เป็นบัญญัติ"**

จิตตชวาโยธาตุ แปลว่า "**สภาวะแห่งธาตุลมที่เกิดพร้อมกับจิต**" เช่น **ลมเต้น ลมตอด ลมออก-ยุบ (อาณะ) ลมเข้า-พอง (ปาณะ) เรียกว่า "บัญญัติ"** การบริกรรมว่าออกแล้ว ออกแล้ว เข้าแล้ว เข้าแล้ว ยุบแล้ว ยุบแล้ว พองแล้ว พองแล้ว แล้วใช้สติระลึกรู้ตามอาการเข้าออก ยุบพองอยู่ **การใช้สติระลึกรู้อยู่อย่างนี้ เรียกว่า "หาบัญญัติ"** หลับตาแล้ว **เห็นลมเข้าลมออกเป็นปล่องเป็นเปลวอยู่ และเห็นท้องยุบพอง ยุบพองอยู่ เรียกว่า "เห็นบัญญัติ" การปฏิบัติอย่างนี้ จะได้ปริกรรมสมาธิ เรียกว่า "ได้บัญญัติ"** หากว่าตายไปในขณะได้ปริกรรมสมาธิก็จะไปบังเกิดเป็นพรหมชั้นปฐมฌาน 3 ภูมิ เรียกว่า "**เป็นบัญญัติ**"

เมื่อลมยุบก็ว่ายุบแล้ว ยุบแล้ว เมื่อลมพองก็ว่าพองแล้ว พองแล้ว เมื่อลมเข้าก็ว่าเข้าแล้ว เข้าแล้ว เมื่อลมออกก็ว่าออกแล้ว ออกแล้ว และใช้สติระลึกรู้ตามอยู่เสมอ เรียกว่า "**หาบัญญัติ**" ต่อไปเห็นแสงสว่าง อากาศ พระจันทร์ พระอาทิตย์ ดาว ต้นไม้ ดอกไม้ สระน้ำ แม่น้ำ เทวดา นางฟ้า โคลงกระดูก ผี เปรตประเภทไม่มีหัว หัวเดียว หลายหัว

พระพุทธเจ้า พระเณร วัด วิหาร เจดีย์ เป็นต้น **สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเหล่านี้ เรียกว่า "นิมิต"** นิมิตเหล่านี้เกิดขึ้นมาแล้วดับไป เกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก **การเห็นนิมิตเหล่านี้ เรียกว่า "เห็นบัญญัติ"** และได้อุคคหสมาธิ **เมื่อได้สมาธิอย่างนี้ เรียกว่า "ได้บัญญัติ" หากว่าตายไปในขณะที่ได้อุคคหสมาธิ ก็จะไปบังเกิดเป็นพรหมชั้นจตุตถฌาน 2 ภูมิ การได้อัตภาพแห่งพรหมนี้ เรียกว่า "เป็นบัญญัติ"**

ก่อนหน้านี้ เห็นเทวดา นางฟ้า เป็นต้น สวยงามมาก เกิดขึ้นมาแล้วดับไป เกิดขึ้นมาแล้วดับไปอย่างรวดเร็ว บัดนี้ นึกอยากเห็นอีกครั้ง เทวดา นางฟ้า เป็นต้น ก็ปรากฏขึ้นมาให้เห็นประมาณ 2-3 ลัดนิ้วมือ แล้วดับไป นิมิตเหล่านี้เรียกว่า "**ปฏิภาคนิมิต**" การเห็นนิมิตในขั้นนี้ เรียกว่า "**เห็นบัญญัติ**" และได้อัปปนาสมาธิ เรียกว่า "**ได้บัญญัติ**" หากว่าตายไปในขณะที่ได้อัปปนาสมาธิ ก็จะไปบังเกิดเป็นพรหมชั้นตติยฌาน 3 ภูมิ หรือจตุตถฌาน 2 ภูมิ เรียกว่า "**เป็นบัญญัติ**"

การปฏิบัติที่ยึดอารมณ์บัญญัติ (อัตตา) อย่างนี้เรียกว่า

หาบัญญัติ เห็นบัญญัติ

ได้บัญญัติ เป็นบัญญัติ

เป็นวิธีปฏิบัติสมถะ ซึ่งเป็นของโลก และทำให้เวียนว่ายอยู่ในโลก

ปรมัตถ์เป็นอนัตตา อนัตตาเป็นปรมัตถ์

ปรมัตถ์

หาปรมัตถ์ เห็นปรมัตถ์

ได้ปรมัตถ์ เป็นปรมัตถ์

จิต เจตสิก รูป นิพพาน เป็นสภาวะปรมัตถ์ เป็นอนัตตา **จิต** ประกอบด้วยอกุศลจิต 12 กุศลจิต 21 วิบากจิต 36 กิริยาจิต 20 รวมเป็น 89 ดวง **เจตสิก**ประกอบด้วยอโสภณเจตสิก 14 อัญญสมัญญเจตสิก 13 โสภณเจตสิก 25 รวมเป็น 52 **รูป**มี 28 ประการ **นิพพาน**จริงมี 2 นิพพานบัญญัติมี 3 รวมเป็น 5 ปรมัตถ์ทั้ง 4 ประการดังกล่าวนี้ หากนำมารวมกันทั้งหมดเป็นดังนี้ คือจิต 89 เจตสิก 52 รูป 28 นิพพาน 2 รวมเป็น 171 หากนำเอานิพพานบัญญัติ 3 เพิ่มเข้าไปอีกแล้ว ก็รวมเป็น 174

คำว่า "**ปรมัตถ์**" เป็นสภาวะ ไม่มีชื่อ ไม่มีตัวตน เป็นอนัตตา **อนัตตา**ก็เป็นสภาวะ ไม่มีชื่อ ไม่มีตัวตนเหมือนกัน **ปรมัตถ์ก็คืออนัตตา อนัตตาก็คือปรมัตถ์ ปรมัตถ์กับอนัตตาเป็นสิ่งเดียวกัน** จิต เจตสิก รูป นิพพาน คือปรมัตถ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง รูป วิญญาณ เวทนา เป็นสุญญตะ เป็นอนัตตา "จิต เจตสิก รูป" หรือ "รูป วิญญาณ เวทนา" ทั้งสองนัยนี้ ก็คือสิ่งเดียวกันนั่นเอง จึงเรียกว่า**เอโก ธัมโม** คือรวมกันเป็นสภาวะอนัตตาหนึ่งเดียวเท่านั้น

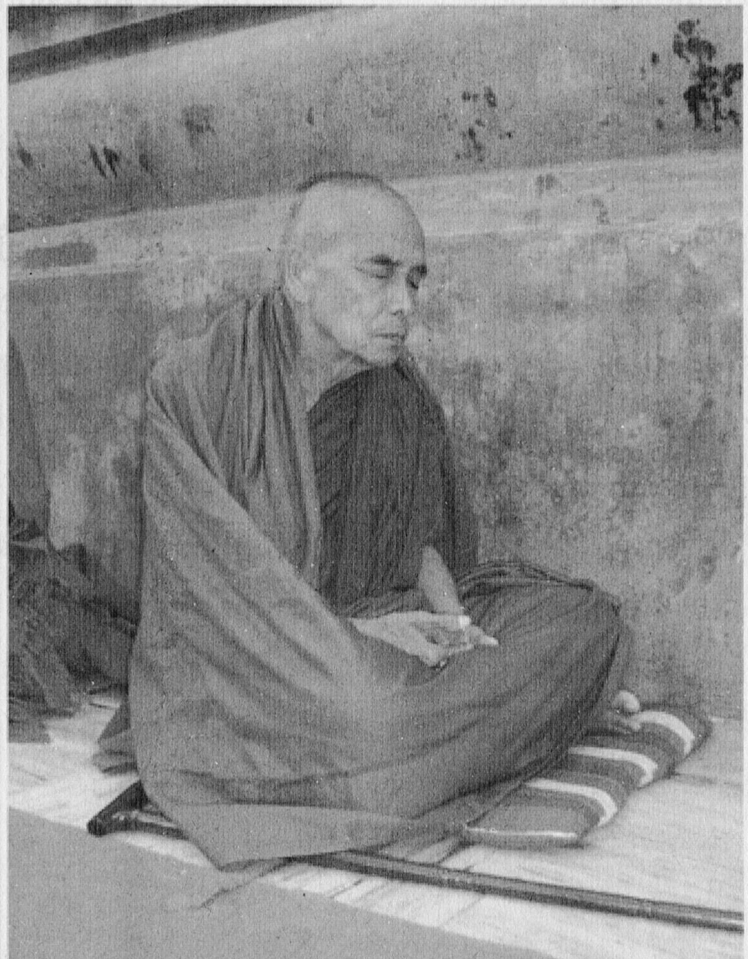
ปรมัตถ์มี 3 ลักษณะ คือลักษณะละเอียด ไม่เด่นชัด เรียกว่า "สุขุมะ" ลักษณะรุนแรง เด่นชัด เรียกว่า "โอฬาริกะ" ลักษณะที่ 3 คือขนาดกลางไม่ละเอียดจนเกินไป ไม่หยาบจนเกินไป ในปรมัตถ์ทั้งหมด 174 ดังกล่าวนั้น หากสรุปย่นย่อลงเป็นดังนี้ คือ จิตทั้งหมด 89 ดวง จะมากองรวมกันอยู่ที่ "**มโนวิญญาณ**" ดังพระบาลีว่า **มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา** แปลว่า**ธรรม (อนัตตา) มีมโนวิญญาณ**คือใจรู้เป็นหัวหน้า **มีมนินทรีย์**เป็นผู้ปกครอง **มีมโนวิญญาณ**เป็นผู้นำ **เจตสิก 52 ดวง**มากองรวมกันอยู่ที่เวทนา (ใจรับ) **รูป** 28 มากองรวมกันอยู่ที่อุปาทินนกรูป หรือมหาภูตรูปทั้ง 4 คือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ **ลักษณะของปรมัตถ์ ที่ละเอียดและหยาบมีดังนี้ จิตมีลักษณะ 3 ประการ คือ โทมนัส โสมนัส และอุเบกขา** **โทมนัส**แปลว่าใจยินร้าย คือใจหยาบปรากฏเด่นชัด **โสมนัส** แปลว่าใจยินดี คือใจละเอียดปรากฏไม่เด่นชัด **และอุเบกขา** แปลว่าใจเฉย

คือใจกลาง ๆ ไม่ละเอียดไม่หยาบ **เจตสิกมี 3 ลักษณะเหมือนกัน คือทุกขเวทนา สุขเวทนา และอุเบกขาเวทนา ทุกขเวทนา**คือเจตสิกที่หยาบ เด่นชัด รุนแรง **สุขเวทนา** คือเจตสิกที่ละเอียด ไม่เด่นชัด ไม่รุนแรง **อุเบกขเวทนา** คือเจตสิกเฉย ๆ เป็นกลาง ๆ **ส่วนรูปนั้น ธาตุไฟ และธาตุลม**มีลักษณะหยาบ เด่นชัด รุนแรง **ธาตุน้ำ**มีลักษณะสุขุม ละเอียด ไม่เด่นชัด **ธาตุดิน**มีลักษณะเป็นกลาง ๆ

ใน**การปฏิบัติวิปัสสนา**นั้น**จะใช้ "รูป วิญญาณ เวทนา"** ซึ่งเป็นศูนย์รวมแห่งจิต เจตสิก และรูป **มาเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติ** โดยนำเอามหันตารมณ์ (อารมณ์ที่ปรากฏเด่นชัด) วิภูตารมณ์ (อารมณ์ที่ปรากฏชัดเจน) ซึ่งปรากฏอยู่ที่ "**รูป วิญญาณ เวทนา**" มาเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติ อารมณ์เหล่านี้เป็นอารมณ์ปรมัตถ์อนัตตา โดยใช้กระบวนการวิปัสสนา 4 หลัก คือ "**หา เห็น ตัด ถึง**"

1. **หา** คือใช้สัมมาสังกัปปะพิจารณาปรมัตถ์ พิจารณา**อนัตตา**
2. **เห็น** คือใช้สัมมาทิฐิเห็นปรมัตถ์ เห็น**อนัตตา**
3. **ตัด** คือมรรคญาณ เกิดขึ้นมาตัด**อัตตา**ตาย
4. **ถึง** คือผลญาณ เป็นพระอริยะ เป็นบุคคล**อนัตตา**

"**หา เห็น ตัด ถึง**" คือการใช้ปรมัตถ์หาปรมัตถ์ เห็นปรมัตถ์ ได้ปรมัตถ์ เป็นปรมัตถ์ เป็นงานของบุคคลผู้เป็นชาวพุทธ เรียกว่า "**งานวิปัสสนาที่ทำให้รู้แจ้ง เห็นจริง**" ขอให้ผู้อ่านโปรดใคร่ครวญพิจารณาดูให้ดี เพื่อความเข้าใจอันแจ่มชัดจะพึงมีแก่ทุกคน

ความหมายของคำว่า “อริยะ”

ในสังฆคุณที่ว่า **อัฏฐปุริสปุคคลา เอสะ ภควโต สาวกสังโฆ** นั้น คำว่า **อัฏฐปุริสปุคคลา** แปลว่า บุคคลผู้ไปข้างหน้า ไม่ถอยกลับหลัง มี 8 จำพวก โดยมาจากบาลีว่า **ปุเร คัจฉตีติ ปุริโส** แปลว่า **ปุเร**-ข้างหน้า คือพระนิพพาน **คัจฉติ**-เดินไป **อิติ**-เพราะเดินไปข้างหน้าอย่างนี้ **ปุริโส**-จึงชื่อว่าบุรุษ หมายถึงพระอริยเจ้า

พระอริยเจ้ามี 2 ประเภท คือศรัทธาอริยะและทัสสนอริยะ ศรัทธาอริยะนั้นประกอบด้วย

1. **ได้ข่าว**พระพุทธเจ้าทรงแสดงอนัตตาแล้วใช้ศรัทธาเชื่ออนัตตาตัดวิจิกิจฉาความเชื่อผิดออกได้ อัตตาก็ดับลงไปพร้อมกัน ก้าวสู่ความเป็นพระอริยะ เช่น นางกาฬี ผู้ได้ข่าวพระพุทธองค์ทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรแล้วก็บรรลุธรรม

2. **ได้เห็นพระรูป** เช่น พระมหากัสสปะ พระราชามหากัปปินะ และพระนางอโนชาพร้อมด้วยอำมาตย์และภรรยารวมทั้งหมด 2,002 คน เพียงได้พบเห็นพระพุทธเจ้าก็เกิดธรรมศรัทธาตัดวิจิกิจฉาความเชื่อผิดดับลง แล้วอัตตาก็ตายลงพร้อมกัน บรรลุเป็นพระโสดาบัน

3. **ได้ยินเสียง** เช่น มิคารเศรษฐี พ่อสามีของนางวิสาขา ได้ยินเสียงพระพุทธเจ้าก็เกิดธรรมศรัทธาตัดวิจิกิจฉาความเชื่อผิดดับลงแล้วอัตตาก็ตายลงพร้อมกัน บรรลุเป็นพระโสดาบัน

4. **ได้เห็นพระรูปและได้ยินเสียง**ด้วย เช่น พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยชาวเมืองราชคฤห์ 126,000 คน ได้เห็นพระพุทธเจ้า และได้ฟังเสียงด้วยแล้วเกิดธรรมศรัทธาตัดวิจิกิจฉาดับลง อัตตาก็ตายลงพร้อมกัน บรรลุเป็นพระโสดาบัน

พระอริยเจ้าทั้ง 4 ประเภทนี้เรียกว่า "**ศรัทธาอริยะ**" พระอริยเจ้าประเภทนี้จะเกิดขึ้นในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงพระชนม์อยู่ หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้วจะมีพระอริยเจ้าอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า "**ทัสสนอริยะ**" คำว่าทัสสนอริยะนี้ คือบุคคลผู้ที่เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วได้พบพระพุทธศาสนาศึกษาจนเข้าใจ "**สภาวะอนัตตา**" แล้วลงมือปฏิบัติโดยใช้ปัญญา "**หา เห็น อนัตตา**" มรรคญาณจึงเกิดขึ้นมาตัดอัตตาแล้วบรรลุถึงนิพพาน ปกติสาวกทั่วไปเช่นเราทั้งหลายนี้อยู่ในประเภททัสสนะอริยะ ซึ่งต้องลงมือปฏิบัติ**หาเห็นอนัตตา**อย่างจริงจังจึงจะเห็นธรรมขึ้นมา

การตัดกิเลสในพระอริยเจ้าประเภทต่าง ๆ

ในการตัดกิเลสของพระอริยเจ้านั้นมีไม่เหมือนกัน ประเภทที่ใช้ธรรมศรัทธาเกิดขึ้นมาตัดเรียกว่า "**ศรัทธาอริยะ**" ประเภทที่ลงมือปฏิบัติจนปัญญาเกิดขึ้นมาตัดเรียกว่า "**ทัสสนอริยะ**" ปัญญาที่เกิดขึ้นมาตัดกิเลสนี้เรียกว่า "**มรรคญาณ**" ในการตัดกิเลสของพระพุทธองค์นั้นมรรคญาณจะเกิดขึ้นมาอย่างรวดเร็วโดยไม่มีระหว่างขั้น คือ เมื่อพระองค์**ทรงหา เห็นอนัตตา** โสดาปัตติมรรคก็เกิด วิถีต่อจากนั้นสกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตมรรคก็เกิดขึ้นมาตัด "**กิเลส 10 ตัว**" ตายทันทีพร้อมกัน แล้วเข้าสู่ผล เรียกว่า "**อรหัตผล**" ดังจะเห็นได้ ในพุทธคุณทั้ง 9 คือตั้งแต่ "**อรหัง สัมมาสัมพุทโธ** จนถึง **ภควา**" นั้น ทันใดที่ "**อรหัง**" คือมรรคญาณซึ่งเป็นเหตุเกิดขึ้นมาตัดกิเลส ต่อจากนั้นคือ "**สัมมาสัมพุทโธ** จนถึง **ภควา**" เรียกว่าเป็น "**ผล**" คือก้าวเข้าสู่อรหัตผล

พระอริยเจ้า ผู้บรรลุเป็นพระโสดาบันด้วยธรรมศรัทธามาก่อนแล้ว เช่น พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ พระนางเขมา เป็นต้น ต่อมาก็ลงมือปฏิบัติ "**หา เห็น อนัตตา**" บางองค์ก็ใช้เวลา 7 วัน บางองค์ก็ใช้เวลา 15 วัน สกทาคามิมรรคก็เกิด ในวิถีถัดมา อนาคามิมรรค และอรหัตมรรคก็เกิดขึ้นมาตัด "กิเลส 8 ตัวที่เหลือ" ลงไปก็ก้าวสู่ความเป็นพระอรหันต์ คือเป็นอรหัตผล

ในส่วนของพระอริยเจ้าผู้บรรลุเป็นโสดาบันมาด้วยวิธีของทัสสนอริยะ คือปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตาแล้วได้ธรรมมา**นั้น กิเลสของท่านยังคงเหลืออยู่ 8 ตัว และกำลังของกิเลสเหล่านี้ก็ยังเท่าปุถุชนอยู่ ท่านก็ตั้งอยู่ในฐานของโสดาปัตติผลแล้วลงมือปฏิบัติ "**หา เห็น อนัตตา**" ต่อไปจนกระทั่งสกทาคามิมรรคเกิดขึ้นมาทำให้กิเลสที่เหลืออยู่ 8 ตัวนั้นเหี่ยวเฉาอ่อนกำลังลงไปแล้วก้าวเข้าสู่สกทาคามิผล ต่อมาท่านตั้งอยู่ในฐานของสกทาคามิผลแล้วลงมือปฏิบัติ "**หา เห็น อนัตตา**" ต่อไป จนกระทั่งอนาคามิมรรคก็เกิดขึ้นมาตัดกิเลสที่หลงเหลืออยู่ 8 ตัว พร้อมด้วยถีนะครึ่งหนึ่งและมานะครึ่งหนึ่งตายลงไป วิถีต่อมาก็ก้าวเข้าสู่อนาคามิผล ต่อจากนั้นท่านก็ตั้งอยู่ในฐานของอนาคามิผลลงมือปฏิบัติ "**หา เห็น อนัตตา**" ต่อไป จนกระทั่งอรหัตมรรคเกิดขึ้นมาตัดกิเลสที่หลงเหลืออยู่คือ "ถีนะกับมานะ" อย่างละครึ่งตายลงไปแล้วก็ก้าวเข้าสู่อรหัตผล **ทันใดที่อรหัตมรรคเกิดขึ้น ก็บรรลุถึง "อนัตตาสุดยอด" ทันที**

พระอริยเจ้า
ผู้ไม่กระทำผิด 12 องค์

บุคคลผู้เป็นชาวพุทธ ผู้หา เห็นอนัตตาแล้ว เป็นบุคคลปรมัตถ์ บุคคลอนัตตา เรียกว่า "**พระอริยเจ้า**" มี 12 องค์

1. บุคคลผู้กำลัง**หา เห็นอนัตตา**อยู่ คือบุคคลผู้เป็นชาวพุทธ (พุทธภาสา) เรียกว่า "**พระโสดาปัตติมรรคอาจาระ หรือรองอริยโสดาปัตติมรรค**"

2. บุคคลผู้**หา เห็นอนัตตา**แล้วมรรคก็เกิดขึ้นมาตัดอัตตทิฐิความเห็นผิดว่าเป็นกู เป็นเรา วิจิกิจฉาความเชื่อผิดว่าเป็นกู เป็นเรา เรียกว่า "**พระโสดาปัตติมรรคอริยะ**"

3. วิถีจิตถัดจากโสดาปัตติมรรคเกิดแล้ว เรียกว่า "**พระโสดาปัตติผลอริยะ**"

4. บุคคลผู้ที่บรรลุเป็นพระโสดาบันแล้วกำลังปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา**ต่อไปอยู่ เรียกว่า "**รองพระสกทาคามิมรรคอริยะ**"

5. บุคคลผู้ที่ปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา**อยู่จนกระทั่งสกทาคามิมรรคเกิดขึ้นมาทำให้กิเลสที่หลงเหลืออยู่อ่อนกำลังลงไป เรียกว่า “**พระสกทาคามิมรรคอริยะ**”

6. วิถีจิตถัดจากที่สกทาคามิมรรคเกิดขึ้นมาทำให้กิเลสอ่อนกำลังลงไปแล้ว เรียกว่า “**พระสกทาคามิผลอริยะ**”

7. บุคคลผู้ที่บรรลุเป็นพระสกทาคามีแล้วกำลังปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา**ต่อไปอยู่ เรียกว่า “**รองพระอนาคามิมรรคอริยะ**”

8. บุคคลผู้ที่ปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา**อยู่จนกระทั่งอนาคามิมรรคเกิดขึ้นมาตัดฆ่ากิเลส 8 ตัวกับถีนะครึ่งหนึ่ง และมานะครึ่งหนึ่ง เรียกว่า “**พระอนาคามิมรรคอริยะ**”

9. วิถีจิตถัดจากที่อนาคามิมรรคเกิดขึ้นมาตัดกิเลสแล้ว เรียกว่า “**พระอนาคามิผลอริยะ**”

10. บุคคลผู้ที่บรรลุเป็นพระอนาคามีแล้วกำลังปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา**ต่อไปอยู่ เรียกว่า “**รองพระอรหัตมรรคอริยะ**”

11. บุคคลผู้ที่ปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา**อยู่จนกระทั่งอรหัตมรรคเกิดขึ้นมาตัดฆ่ากิเลส คือถีนะครึ่งหนึ่งกับมานะครึ่งหนึ่งแล้ว เรียกว่า “**พระอรหัตมรรคอริยะ**”

12. วิถีจิตถัดจากอรหัตมรรคเกิดขึ้นมาตัดกิเลสแล้ว เรียกว่า “**พระอรหัตผลอริยะ**”

พระอริยบุคคลทั้ง 12 องค์นี้แบ่งออกเป็นพระอัครสาวก 12 องค์ พระมหาสาวก 12 องค์ และพระปกติสาวก 12 องค์ รวมเป็น พระอริยเจ้า 36 องค์ ในจำนวนพระอริยเจ้า 36 องค์นี้แบ่งออกเป็นพระอริยสาวกประเภทหีนะ 36 องค์ พระอริยสาวกประเภทมัชฌิมะ 36 องค์ และพระอริยสาวกประเภทปณีตะ 36 องค์ รวมพระอริยสาวกทั้งหมดมี 108 องค์ ซึ่งพระบาลีว่า **เย บุคคลา อัฏฐสตัง ปสัฏฐา** แปลว่าพระอริยเจ้ารวม 108 องค์นี้ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง พระอริยเจ้านั้นแปลว่าผู้ไม่กระทำผิด ทำไมท่านไม่กระทำผิด เพราะว่า

1. ท่านเหล่านั้น**มีสัมมาทิฐิเห็นถูกต้องว่าไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่เป็นกู ไม่เป็นเรา** เป็นอนัตตาแล้ว

2. ท่านเหล่านั้น**มีสัมมาสังกัปปะพิจารณาถูกต้องว่าไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่เป็นกู ไม่เป็นเรา** เป็นอนัตตาแล้ว

3. ท่านเหล่านั้น**มีสัมมาสัทธาเชื่อถูกต้องว่าไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่เป็นกู ไม่เป็นเรา** เป็นอนัตตาแล้ว

4. ท่านเหล่านั้นมีสัมมากัมมันตะกระทำถูกต้อง คือ**ทำทานอยู่ก็ไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่เป็นกู ไม่เป็นเรา** เป็นทานขั้นสูง ขั้นประณีต เรียกว่า "**วิวัฏฏนิสิตทาน**" แปลว่าทานที่ทำให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร แม้ว่า**ถือศีลอยู่ก็ไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่เป็นกู ไม่เป็นเรา** เรียกว่า "**สีลวิสุทธิ**" แปลว่าศีลบริสุทธิ์ผ่องใส หากแม้นว่าจะ**นั่งสมาธิเข้าผลสมาบัติอยู่ ก็ไม่มีกู ไม่มีเรา ไม่เป็นกู ไม่เป็นเรา** เป็นอนัตตาอยู่ เรียกว่า "**จิตตวิสุทธิ**" แปลว่าจิตบริสุทธิ์ผ่องใส

พระอริยบุคคล 108 องค์ เป็นบุคคลปรมัตถ์ บุคคลอนัตตา ไม่มีอัตตา ไม่มีวิจิกิจฉาแล้ว จึงไม่กระทำผิดเลย เพราะฉะนั้น ทานที่ท่านทำ ศีลที่ท่านรักษา สมาธิที่ท่านปฏิบัติอยู่ จึงเรียกว่า "**ทานอนัตตา ศีลอนัตตา สมาธิอนัตตา**" หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า "**ทานวิสุทธิ สีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ**"

วิสุทธิ 7

ปุถุชน แปลว่า ผู้มีกิเลสหนา ซึ่งมีอัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น กิเลสดังกล่าวนี้แหละที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง และศีลเศร้าหมอง วิสุทธิ แปลว่าความบริสุทธิ์ผ่องใส เป็นแดนที่ผ่านพ้นล่วงเลยไปจากกิเลสได้แล้ว **คำว่าวิสุทธินี้ เป็นคำที่ใช้เฉพาะกับพระอริยเจ้า** ตั้งแต่พระโสดาบันเป็นต้นไปเท่านั้น ในส่วนของปุถุชน ยังไม่สามารถที่จะได้วิสุทธิ (ความบริสุทธิ์ผ่องใส) อันนี้ได้ เนื่องจากกิเลสที่มีอยู่ ทำให้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ผ่องใส

วิสุทธิ 7 ประการ แปลว่าความบริสุทธิ์ ผ่องใส ซึ่งมาในพระอภิธัมมัตถสังคหะ ตอนที่ว่าด้วยวิปัสสนากรรมฐานมีดังนี้

1. ศีลวิสุทธิ
2. จิตตวิสุทธิ
3. ทิฏฐิวิสุทธิ

4. กังขาตรณวิสุทธิ
5. มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ
6. ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ
7. ญาณทัสสนวิสุทธิ

วิสุทธิทั้ง 7 ดังกล่าวนี้ จัดเรียงตามที่พระอรรถกถาจารย์รจนาไว้สำหรับความเห็นของ “**ผู้หา เห็น ตัด ถึง อนัตตาสุดยอด**” แล้วนั้นควรจัดเรียงไว้เป็นลำดับเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงดังนี้

1. ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ
2. มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ
3. ทิฏฐิวิสุทธิ
4. กังขาตรณวิสุทธิ
5. ญาณทัสสนวิสุทธิ
6. จิตตวิสุทธิ
7. ศีลวิสุทธิ

คำอธิบาย

คำว่า “**ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ**” หมายถึงมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งได้แก่มรรคอริยะ 4 ประการ คือ “**หา เห็น ตัด ถึง**”

1. คำว่า**หา** ภาษาบาลีเรียกว่า**ภาวนากิจ** ซึ่งได้แก่**สัมมาสังกัปปะพิจารณาอนัตตา**

2. คำว่า**เห็น** ภาษาบาลีเรียกว่า**ทัสสนกิจ** ได้แก่**สัมมาทิฐิเห็นสภาวะปรมัตถ์ เห็นอนัตตา**

3. คำว่า**ตัด** ภาษาบาลีเรียกว่า**ปหานกิจ** ได้แก่มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ หมายถึงโสดาปัตติมรรคเกิดขึ้นมาตัดอัตตทิฐิ วิจิกิจฉาตายลง แล้วเกิดเป็นทิฏฐิวิสุทธิ (ผ่องใส อัตตาไม่มี) แล้วเกิดกังขาตรณวิสุทธิ (ผ่องใส วิจิกิจฉาไม่มี) ติดตามมา

4. คำว่า**ถึง** ภาษาบาลีเรียกว่า**สัจฉิกรณกิจ** ได้แก่ญาณทัสสนวิสุทธิ แปลว่าปัญญาญาณผ่องใส หมายถึง**โสดาปัตติผล**นั่นเอง เมื่อปัญญาญาณผ่องใส จิตตวิสุทธิก็เกิด เป็นจิตผ่องใส เพราะอัตตทิฐิ วิจิกิจฉาไม่มี และสีลวิสุทธิก็เกิด เป็นศีลผ่องใส เพราะอัตตทิฐิ วิจิกิจฉาไม่มี จึงเรียกว่า**เป็นพระอริยเจ้าโสดาบัน**

“อนัตตาสุดยอด” ถาม-ตอบ

1

ถาม โมหะเป็นเหตุแห่งอะไร

ตอบ เป็นเหตุทำให้เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เช่น หมู หมา ม้า แมว เป็นต้น

2

ถาม สัตว์เดรัจฉาน เช่น หมู หมา ม้า แมว เป็นต้นนี้ พวกเขาอยู่กับอะไร

ตอบ อยู่กับใจโมหะ

3

ถาม โลภะ เป็นเหตุแห่งอะไร

ตอบ เป็นเหตุทำให้ไปบังเกิดเป็นเปรต

4

ถาม เปรต อยู่กับอะไร

ตอบ อยู่กับใจโลภะ

5

ถาม โทสะ กับ มานะ เป็นเหตุแห่งอะไร

ตอบ เป็นเหตุทำให้ไปบังเกิดเป็นอสุรกายและสัตว์นรก

6

ถาม สัตว์นรก กับ อสุรกาย อยู่กับอะไร

ตอบ อยู่กับใจโทสะ และมานะ

7

ถาม อโมหะ คือใคร

ตอบ คือบุคคลผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด

8

ถาม อโลภะ คือความอยากให้ ไม่อยากได้ เป็นเหตุแห่งอะไร

ตอบ เป็นเหตุทำให้มีสมบัติเงินทองมากมาย

9

ถาม บุคคลผู้มีสมบัติเงินทองมากมายอยู่กับอะไร

ตอบ อยู่กับใจอโลภะ

10

ถาม อโทสะ อมานะ เป็นเหตุแห่งอะไร

ตอบ เป็นเหตุทำให้อายุยืนยาว รูปร่างหน้าตาดี เป็นที่รัก เป็น

ที่พอใจของคนอื่น

11

ถาม โมหะมีลักษณะอย่างไร

ตอบ มีลักษณะเหมือนกับกลางคืนเดือนมืดไม่มีแสง

12

ถาม กลางคืนเดือนมืดไม่มีแสง เป็นลักษณะแห่งอะไร

ตอบ เป็นลักษณะแห่งโมหะ

13

ถาม โทสะ กับ มานะ มีลักษณะอย่างไร

ตอบ มีลักษณะเหมือนกับงูเห่าและงูจงอาง

14

ถาม งูเห่าและงูจงอางอยู่กับใคร

ตอบ อยู่กับใจโทสะและมานะ

15

ถาม โลภะมีลักษณะอย่างไร

ตอบ มีลักษณะเหมือนกับมหาเศรษฐี ซึ่งมีเงินทองเป็นพันเป็นหมื่นล้าน

16

ถาม มหาเศรษฐีผู้มีเงินทองเป็นพันเป็นหมื่นล้าน เขาอยู่กับ อะไร

ตอบ อยู่กับใจโลภะ

17

ถาม มหาเศรษฐี ผู้มีเงินทองเป็นพันเป็นหมื่นล้าน มีลักษณะอย่างไร

ตอบ มีลักษณะเหมือนกับน้ำมหาสมุทร

18

ถาม น้ำมหาสมุทรมีลักษณะอย่างไร

ตอบ ถึงแม้ว่าแม่น้ำน้อยใหญ่พันสาย หมื่นสายไหลเข้าอยู่ตลอดวันตลอดคืนก็ตาม น้ำมหาสมุทรไม่เคยอิ่มด้วยน้ำ และไม่เคยกล่าวว่า "**กูพอแล้ว**"

19

ถาม ผู้ที่มีลักษณะเหมือนน้ำมหาสมุทรนี้มีอีกไหม

ตอบ มีอีก นั่นคือนักล่าอาณานิคม และผู้มีปัญญา

20

ถาม นักล่าอาณานิคม และผู้มีปัญญานั้นมีลักษณะอย่างไร

ตอบ นักล่าอาณานิคมนั้น ล่าได้เมืองหนึ่งแล้วไม่พอ อยากได้อีกสองสามเมือง ได้โลกมนุษย์ทั้งหมดแล้วก็ไม่พอ อยากได้สวรรค์อีก คนมีปัญญาก็เหมือนกัน ได้ปัญญาในโลกมนุษย์ทั้งหมดแล้ว ไม่พอ อยากได้ปัญญาในสวรรค์อีก

21

ถาม อะไรเป็นเหตุทำให้มาเกิดเป็นมนุษย์

ตอบ การให้ทานและรักษาศีลทำให้มาเกิดเป็นมนุษย์

22

ถาม ทานกับศีลอยู่กับใคร

ตอบ อยู่กับมนุษย์

23

ถาม บุคคลเช่นใด จึงเรียกว่าชาวพุทธ

ตอบ คือบุคคลผู้มีปัญญาเห็นธรรมมี และมีปัญญารู้ธรรมจริง

24

ถาม ธรรมมี คืออะไร ธรรมจริง คืออะไร

ตอบ ธรรมมี คือ "จิต เจตสิก รูป นิพพาน" ธรรมจริง คือ "รูป วิญญาณ เวทนา เป็นอนัตตา"

25

ถาม คำว่าเห็นธรรมมี รู้ธรรมจริง มีบาลีว่าอย่างไร

ตอบ เห็นธรรมมี ภาษาบาลีเรียกว่า "สัมมาทิฐิ "รู้ธรรมจริง" บาลีเรียกว่า "สัมมาสังกัปปะ"

26

ถาม สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะอยู่กับใคร

ตอบ อยู่กับคนพุทธภาสา (ชาวพุทธ)

27

ถาม คนพุทธภาสา แปลว่าอะไร

ตอบ แปลว่ารู้ เห็น แจ่มแจ้ง สงบเย็น

28

ถาม บุคคลผู้ไม่รู้ ไม่เห็น ไม่แจ่มแจ้ง ไม่สงบเย็น คือใคร

ตอบ คือบุคคลอัตตทิฐิ เป็นคนนอกพุทธภาสา (นอกศาสนา)

29

ถาม อะไรเป็นเหตุให้เป็นเทวดา

ตอบ ทานกับศีลห้า

30

ถาม อะไรเป็นเหตุให้เป็นรูปพรหม และอรูปพรหม

ตอบ สมถะ คือสมาธิขั้นฌาน

31

ถาม อะไรเหตุก่อให้เกิดมรรคอริยะ

ตอบ คือบุคคลผู้เป็นชาวพุทธ ที่ฝึกปัญญา**หา เห็นอนัตตา**

32

ถาม มรรคญาณทำงานอะไร

ตอบ ทำงานตัดกิเลส

33

ถาม หากมรรคญาณตัดกิเลสแล้วเกิดอะไรขึ้น

ตอบ เกิดเป็นผลญาณ

34

ถาม ผลญาณทำงานอะไร

ตอบ ทำงานเข้าผลสมาบัติ รับเสวยความสงบเย็น ที่ไม่มีกิเลส

เรียกว่ากิเลสนิโรธ หรือสอุปาทิเสสนิพพาน

35

ถาม หากว่าผลญาณ รับเสวยความสงบเย็นไม่มีกิเลส เป็นผลสมาบัติ เรียกว่ากิเลสนิโรธ หรือสอุปาทิเสสนิพพานแล้ว จากนั้นเขาทำงานอะไร

ตอบ รับเอาใจอรหันตจุติแล้ววางขันธ์มนุษย์เข้าสู่พระนิพพานอันเป็นอมตะ เรียกว่าขันธนิโรธ หรืออนุปาทิเสสนิพพาน

36

ถาม อนุปาทิเสสนิพพานอยู่ที่ไหน

ตอบ อรหันตจุติอยู่ที่ไหน อนุปาทิเสสนิพพานก็อยู่ที่นั่น

37

ถาม อนุปาทิเสสนิพพานมีลักษณะเป็นอย่างไร

ตอบ ไม่มีสิ่งใดที่จะนำมาเปรียบเทียบได้ อธิบายเป็นคำพูดไม่ได้ จึงบอกไม่ถูก

38

ถาม หากไม่อธิบายแล้วจะรู้ได้อย่างไร

ตอบ จะไม่มีข้อเปรียบเทียบเสียเลยก็ไม่ถูกนัก

39

ถาม ไม่มีข้อเปรียบเทียบที่คล้ายคลึงสักนิดเลยหรือ

ตอบ หากจะนำเอาสิ่งสมมติ ที่เป็นบัญญัติ เป็นของปลอมมาเปรียบเทียบก็พอได้อยู่

40

ถาม ถ้าเป็นอย่างนั้นก็จงนำเอาของไม่จริง เอาสิ่งสมมติมาเปรียบเทียบให้ดูสักหน่อย

ตอบ น้ำมหาสมุทรนั้นมีลักษณะดังนี้

1. ฝนไม่ตกเป็นเวลา 3 ปีก็ไม่แห้ง

2. ฝนตกตลอดคืนตลอดวันเป็นเวลา 3 ปีก็ไม่เต็ม ไม่ล้นฝั่ง

3. แม่น้ำน้อยใหญ่ที่ขุ่นและสกปรก หากไหลเข้าสู่น้ำมหาสมุทรก็จะใสเหมือนกันหมด

4. ท่อนไม้ ท่อนซุง ซากสัตว์ ต้นไม้ ใบหญ้า ผักตบชะวา ซึ่งลอยมากับแม่น้ำ หากไหลเข้าสู่น้ำมหาสมุทรก็จะจมหายไปหมด

อุปมาข้อเปรียบเทียบ

1. ในยุคในกัปที่ว่างเปล่า ไม่มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติเลยแม้แต่องค์เดียว และไม่มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สักองค์เดียวที่บรรลุถึงพระนิพพาน แม้ไม่มีใครบรรลุถึงพระนิพพานอย่างนั้น พระนิพพานก็ไม่ร้างไม่ว่างเปล่าเลย อุปมาเหมือนกับน้ำมหาสมุทรแม้ว่าฝนไม่ตกเป็นระยะเวลา 3 ปีก็ไม่แห้ง

2. พระพุทธเจ้าแต่ละองค์ที่เสด็จอุบัติในโลกนี้ทรงโปรดมนุษย์เทวดาและพรหมเข้าสู่พระนิพพานจำนวนถึง 24 อสงไขย 600 โกฏิกับหนึ่งแสน ถึงแม้จะมีผู้บรรลุถึงพระนิพพานมากมายถึงเพียงนี้ พระนิพพานก็ไม่มีเต็ม อุปมาเหมือนกับน้ำมหาสมุทรฝนตกตลอดถึง 3 ปี

ก็ไม่เต็ม ไม่ล้นฝั่ง

3. ปุถุชน คือคนประเภทกิเลสตัณหาหนา หากว่าบรรลุธรรม ก้าวสู่ผลญาณแล้ว อัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น ก็ดับมอดไปโดยไม่เหลือ กลายเป็นจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสขึ้นมา อุปมาเหมือนกับน้ำมหาสมุทร แม้เมื่อน้ำขุ่นสกปรกไหลเข้ามาก็จางหายไปแล้วก็ใสเป็นเหมือนกันหมด

4. พระอริยเจ้า เช่น พระโสดาบัน เป็นต้น แม้ว่าท่านให้ทาน รักษาศีล หรือปฏิบัติสมาธิเข้าผลสมาบัติอยู่ กามาวจรกุศลจิต 8 ดวง และมหัคคตจิต 9 ดวง ก็ไม่ทำงาน เงียบสงบเย็นอยู่ อุปมาเหมือนกับท่อนไม้ ท่อนซุง ต้นไม้ ใบหญ้า ผักตบชะวา เมื่อลอยเข้าสู่น้ำมหาสมุทร ก็จมหายไปหมด

ตัวอย่างเช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐีใช้ทรัพย์ 450 ล้านกหาปณะ สร้างวัดเชตวันวิหาร นางวิสาขาใช้ทรัพย์ 180 ล้านกหาปณะสร้างวัดบุปผารามวิหาร แม้ว่าเขาจะสร้างกุศลด้วยทรัพย์จำนวนมหาศาลอย่างนี้ ก็ไม่เป็นกามาวจรกุศลเลย (กามาวจรกุศลจิต 8 ดวงไม่เกิด) เพราะถ้าหากว่าเป็นกามาวจรกุศลก็จะเกิดเป็นมหาวิบากแล้วก็จะสืบเนื่องเป็นปฏิสนธิต่อไปอีก หากเป็นเช่นนี้แล้ว อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขาก็จะกลับเป็นทวิเหตุบุคคลและติเหตุบุคคลอีกเช่นเดิมนั่นเอง

คำว่า "**โสดาบัน**" แปลว่าไปข้างหน้าไม่ถอยกลับคืน เป็นปุถุชนอีก การที่อนาถบิณฑิกเศรษฐี ตายไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นยามา นางวิสาขาตายไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงษ์นั้น เพราะว่าเขาเป็นสัตตักขัตตุโสดาบัน จึงเอาใจโสดาบันที่จะถือปฏิสนธิอีก 7 ชาตินั่นเองไปบังเกิด เขามิได้นำเอาใจอัตตา หรือใจอันมีอัตตา ซึ่งเป็นของปุถุชนไปบังเกิด ขอให้ทุกท่านจงเข้าใจอย่างนี้

เมื่อกล่าวมาถึงตรงนี้แล้ว หากมีคำถามถามขึ้นมาอีกก็ไม่มีเสียง ไม่มีคำพูดแล้ว

อนัตตาสุดยอด

พระพุทธเจ้าทรง**หา เห็นธรรมอนัตตา** แล้วรับเอาอรหัตมรรคตัดกิเลสทั้ง 10 ประการ ซึ่งมีอัตตทิฐิ วิจิกิจฉา เป็นต้น ตายลงทันทีพร้อมกันแล้วก้าวสู่อรหัตผล ดังตัวอย่างในพุทธคุณทั้ง 9 ประการ เมื่ออรหัง (เหตุ) เกิด สัมมาสัมพุทโธ จนถึง ภควา (ผล) ก็เกิดขึ้นมาพร้อมกันเป็นวิถีเดียว

ในการบรรลุเป็นพระโสดาบันของพระอริยเจ้า ประเภทศรัทธาอริยะ เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นต้น ท่านไม่ต้องหา เห็น (ไม่ต้องลงมือปฏิบัติ) แต่อย่างใดเลย เพียงได้ยินธรรมอนัตตา ธรรมศรัทธาก็เกิดขึ้นมาตัดวิจิกิจฉา อัตตาก็ดับลงไปพร้อมกันก็ก้าวสู่โสดาปัตติผล ต่อมาท่านอยู่ในฐานของโสดาปัตติผลปฏิบัติหา เห็นอนัตตาสกทาคามิมรรคก็เกิดขึ้นแล้วสืบต่อด้วยอนาคามิมรรคและอรหัตมรรคก็เกิดขึ้นมาอย่างฉับพลันตัดทำลายกิเลสที่หลงเหลือ 8 ตัวตายลง

ทั้งหมดแล้ว**ก้าวเข้าสู่อรหัตตผล อนัตตาก็สุดยอดตรงนี้**

พระปกติสาวก (พระสาวกประเภทสามัญ) จะบรรลุธรรมด้วยวิธีปฏิบัติของทัสสนอริยะ คือ "**หา เห็น ตัด ถึง**" เมื่อลงมือปฏิบัติ**หา เห็นอนัตตา** โสดาปัตติผลก็เกิดขึ้นมาตัดอัตตทิฐิ วิจิกิจฉาตายแล้วก็บรรลุถึงโสดาปัตติผล ต่อจากนั้น ท่านก็ตั้งอยู่ในฐานโสดาปัตติผล **หา เห็นอนัตตา**ต่อไป สกทาคามิมรรคก็เกิดขึ้นมาทำให้กิเลส 8 ตัวเหี่ยวเฉาไม่มีกำลัง จึงก้าวเข้าสู่สกทาคามิผล ต่อจากนั้น ท่านก็ตั้งอยู่ในฐานสกทาคามิผล**หา เห็นอนัตตา**ต่อไป อนาคามิมรรคก็เกิดขึ้นมาตัด กิเลส 8 ตัวกับถีนะครึ่งหนึ่ง มานะครึ่งหนึ่งตายลงไปก็ก้าวเข้าสู่ อนาคามิผล ต่อจากนั้น ท่านก็ตั้งอยู่ในฐานของอนาคามิผล **หา เห็นอนัตตา**ต่อไปอีก จนกระทั่งอรหัตมรรคเกิดขึ้นมาตัดกิเลสที่เหลือ คือมานะและถีนะอย่างครึ่งตายลงไปแล้ว ก็**ก้าวเข้าสู่อรหัตตผล อนัตตาสุดยอดทันที**

"อัตตา" มี 2 ตัว

อัตตทิฐิ เรียกว่า "**อัตตาใหญ่**" **มานะ** เรียกว่า "**อัตตาเล็ก**" โสดาปัตติมรรคเกิดขึ้นมาทำหน้าที่ตัดอัตตาใหญ่ ในส่วนของอัตตาเล็กคือมานะนั้นไม่ตายง่าย ๆ หากว่าปฏิบัติจนอรหัตมรรคเกิดขึ้นมานั่นแหละ อัตตาเล็กคือมานะนี้จึงจะตาย **อรหัตมรรคเกิดขึ้นมาเมื่อไร อนัตตาก็สุดยอดทันที** ผู้ปฏิบัติจนถึงอนัตตาสุดยอดเรียกว่า "**อันตกิริยาภิกษุ**" คำว่า "**ภิกษุ**" มิได้หมายถึงชาย หญิง คน เทวดา

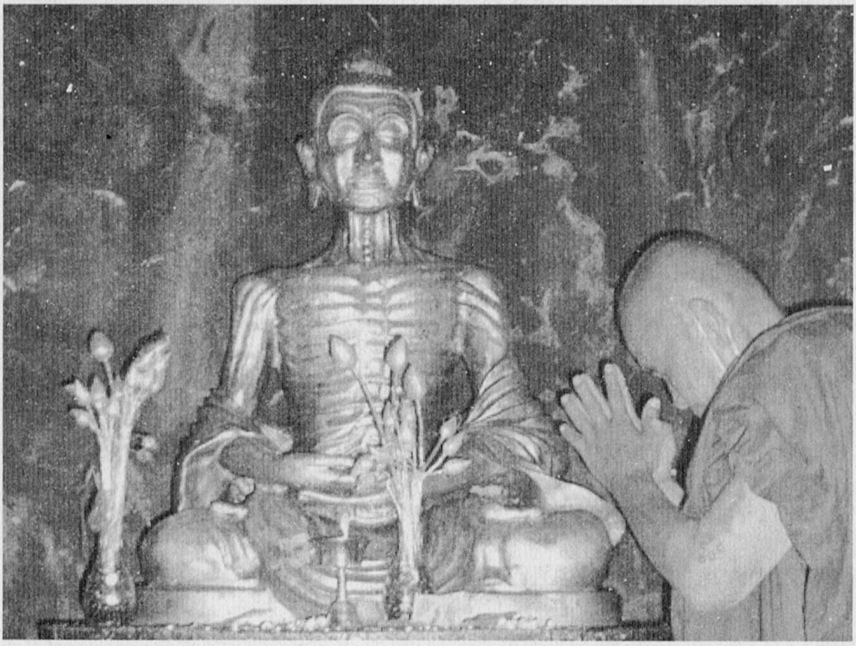
หรือพรหม แต่หมายถึงอนัตตา เป็นปรมัตถ์ มีบาลีว่า **กิเลส ภินทตีติ ภิกขุ** แปลว่า **กิเลส**-กิเลส 10 ประการ **ภินทติ**-ทำลายให้เป็นจุณแล้ว **อิติ**- เพราะทำลายกิเลสทั้ง 10 ประการเป็นจุณไปหมดแล้ว **ภิกขุ**-จึงได้ชื่อว่าภิกษุ อนึ่ง อันตกิริยาภิกษุ หมายถึงบุคคลผู้ที่อกุศล 12 ก็ไม่ทำ โลกิยกุศล 17 ก็ไม่ทำ ผลวิบากคือปฏิสนธิจิตก็ไม่ได้รับ (ไม่เกิด) เพราะฉะนั้น **เหตุก็ก้าวถึงที่สุด ผลก็ก้าวถึงที่สุด จึงเรียกว่า "อนัตตาสุดยอด" เพราะเอาอนัตตาเป็นเหตุนั่นเองจึงก้าวถึงที่สุดยอดแห่งมนุษย์ ที่สุดยอดแห่งเทวดา ที่สุดยอดแห่งพรหม** ไม่มีอะไรที่นับว่าเป็นยอดสืบต่อไปข้างหน้าอีก อนัตตาจึงสุดยอด ก้าวถึงที่สุดยอด ด้วยประการฉะนี้แล

สมดังบาลีที่กล่าวไว้ในรตนสูตรว่า

วโร วรัญญู วรโท วราหโร อนุตตโร
ธัมมวรัง อเทสยิ ฯลฯ

วโรพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นยอดคน ยอดเทวดา ยอดพรหม **วรัญญู**-พระองค์ผู้ทรง**หา เห็นอนัตตาสุดยอด**แล้ว **วรโท**-ทรงมอบ**อนัตตาสุดยอด**ไว้ให้แก่คน เทวดา พรหมทั้งหลาย **วราหโร**-ทรงประพฤติได้มาซึ่งอนัตตาสุดยอด **อนุตตโร**-ทรงเป็นผู้ยอดเยี่ยมที่สุด ในหมู่คน เทวดา และพรหม **ธัมมวรัง**-อนัตตาสุดยอดอันยอดเยี่ยม ที่สุดนั้น **อเทสยิ**-พระองค์ทรงเปิดเผย ทรงแสดงให้ปรากฏแล้ว

พระพุทธเจ้า**ผู้ทรงเป็นยอดคน ยอดเทวดา ยอดพรหม** พระองค์ทรง**หา เห็นอนัตตาสุดยอด**แล้ว ทรง**นำเอาอนัตตาสุดยอด**อันพระองค์ทรงประพฤติได้มานั้นมอบให้แก่คน เทวดา และพรหมทั้งหลาย พระองค์ผู้ทรงยอดเยี่ยมที่สุดนั้น ทรงเปิดเผย ทรงแสดง**อนัตตาสุดยอด**นั้นให้ปรากฏต่อคน เทวดา และพรหมทั้งหลายแล้ว

กว่าที่พระพุทธเจ้าจะทรงหา เห็นธรรมะ **ขั้นสุดยอดคือ "อนัตตา"**

คำอนุโมทนา

เอตตาวตา จะ อัมเหหิ สัมปัตตัง ปุญญัง สัพเพ มนุสสา อนุโมทันตุ ฯ

แปลว่า**เอตตาวตา จะ**-ด้วยการเขียนอนัตตาสุดยอดออกมาหยิบยื่นให้แก่บุคคล ผู้มีปัญญาเห็นภัยแห่งการตายเกิด แล้วปรารถนาที่จะบรรลุถึงอนัตตาสุดยอดนี้ **อัมเหหิ**-ข้าพเจ้าหลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม **สัมปัตตัง ปุญญัง**-บุญกุศลอันเป็นประโยชน์ต่อชาวพุทธทั้งหลายนั้นได้รับเต็มพร้อมแล้ว **สัพเพ มนุสสา**-บุคคลผู้หา เห็นทางเดินสู่พระนิพพานทุกท่าน **อนุโมทันตุ**-ขอให้ยินดีต้อนรับ แล้วเปิดอ่านให้เข้าใจ **แล้วพากเพียร หา เห็นอนัตตาจนบรรลุถึงอนัตตาสุดยอด**ด้วยกันทุกท่านเทอญ

อนัตตาสุดยอด จบบริบูรณ์ด้วยประการฉะนี้

เชิญพิสูจน์คำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติ

ธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็น**สัจจธรรมจริง**ไม่ประกอบด้วยกาลเวลา สามารถพิสูจน์ได้ทุกเมื่อเหมือนกันทุกคน เพียงแต่ว่าเราต้องพบ **พุทธจักษุ นั่นคือ "สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ"** และรู้วิธีฝึกฝนอบรมอย่างดีเท่านั้น ท่านที่ประสงค์จะฝึกปัญญา**หา เห็นอนัตตา**อันเป็นยอดคำสอนของพระพุทธเจ้า เชิญเข้าร่วมปฏิบัติได้ที่

สำนักวิปัสสนาภาวนาอนัตตารามถ้ำวัว

ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 087-991-4135, 086-196-7686

ร่วมทำบุญส่งเสริมการอบรมวิปัสสนา หรือค่าน้ำค่าไฟได้ที่

ธนาคารกรุงไทย สาขาเชียวงดาว

ชื่อบัญชีพระอภัย อุสสาสาร บัญชีเลขที่ 516 - 0 - 0 - 7776 - 6

ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานพระธาตุห้วยบอนเก่า

ต.เวียง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 081-027-2881

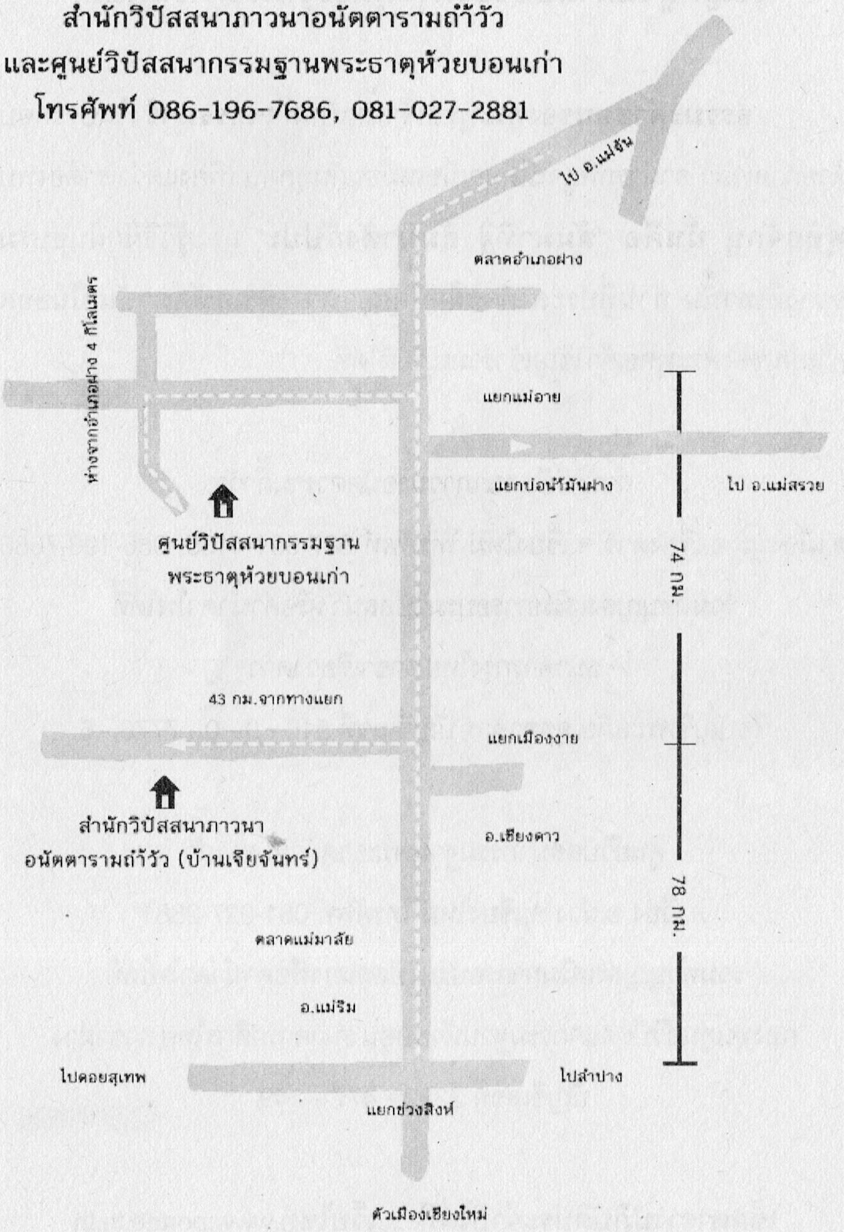
ร่วมทำบุญส่งเสริมการอบรมวิปัสสนา หรือค่าน้ำค่าไฟได้ที่

กองทุนศูนย์วิปัสสนากรรมฐานห้วยบอน ธนาคารกสิกรไทย สาขาฝาง

บัญชีเลขที่ 2382 - 477 - 149

เช็คตารางปฏิบัติประจำปีได้ที่......เว็บไซต์ www.portee.in.th

แผนที่เดินทางสู่
สำนักวิปัสสนาภาวนาอนัตตารามถ้ำวัว
และศูนย์วิปัสสนากรรมฐานพระธาตุห้วยบอนเก่า
โทรศัพท์ 086-196-7686, 081-027-2881

หนังสือเขียนโดย หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม

อนัตตา

หา เห็น ตัด ถึง

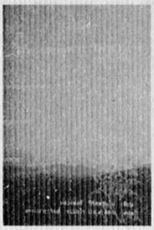
มูลนิธิหลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม

การรีดนมจากเขาวัว ข้อเปรียบเทียบในบุคคลผู้ฝึกสมถะ แต่ต้องการพระนิพพาน

พระนิพพาน คืออะไร เหตุแห่งนิพพาน คืออะไร แล้วจะสร้างเหตุนี้ได้อย่างไร อ่านได้จาก เล่ม **ทางเดินสู่พระนิพพาน**

ทางเดินสู่พระนิพพานฉบับย่อ ชี้ให้เห็นว่าใครกำลังสร้างเหตุใด และจะเกิดอะไรขึ้น

ปีกธรรมพระอริยเจ้าบินเข้าพระนิพพาน เมื่อมีปีกธรรมก็บินเข้าพระนิพพานได้

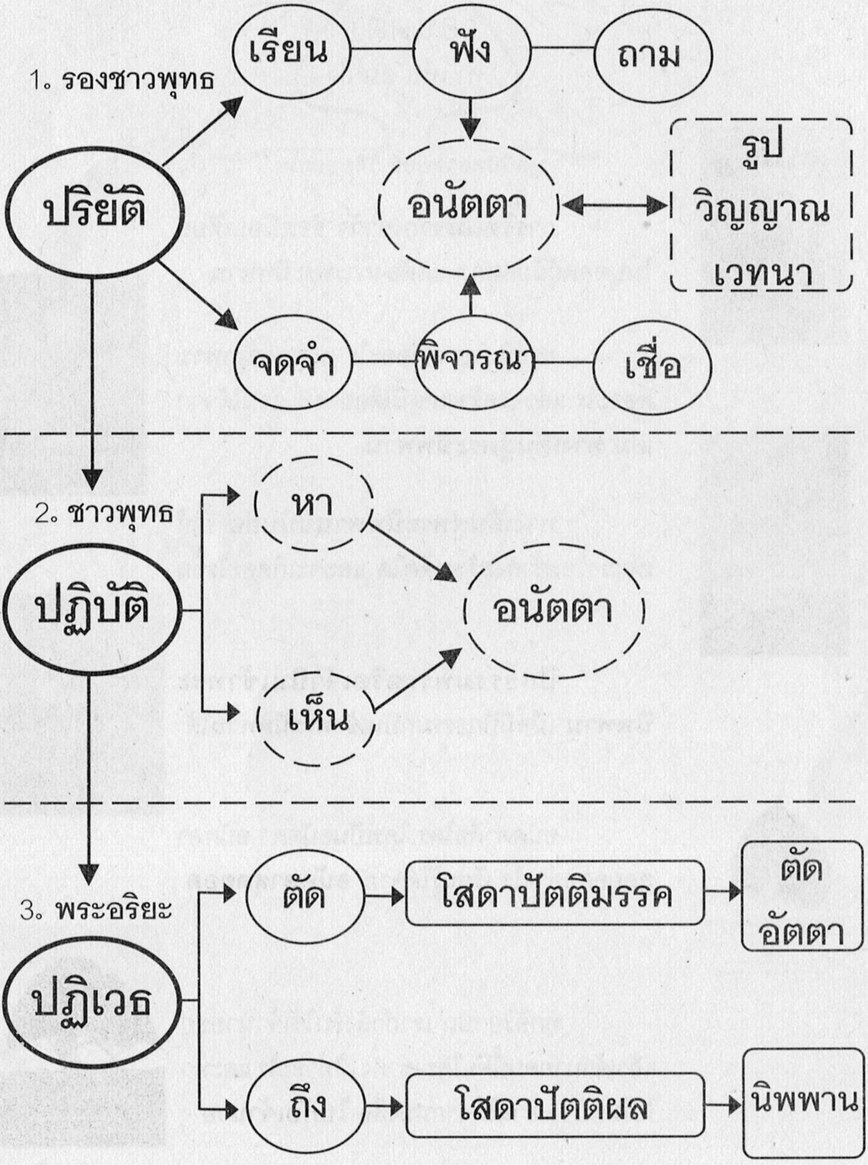

อนัตตาคือใคร ใครเป็นอนัตตา อนัตตาสุดยอดอย่างไร เรียนรู้ได้จาก **อนัตตาสุดยอด**

ทุกอิริยาบถ เรากำลังรับใช้เจ้านายอยู่ แล้วเจ้านายคนนี้คือใคร เขาสั่งให้ทำอะไร และพาไปไหนบ้าง อ่านได้จากหนังสือ **ไปกับเจ้านาย**

มรรคอริยะ 4 : หา เห็น ตัด ถึง
ขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงพระนิพพาน

พระพุทธเจ้าทรง หา เห็นธรรมอะไร จึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

พระปัญจวัคคีย์ 5 องค์ ชฎิล 3 พี่น้องพร้อมด้วยบริวาร 1,000 องค์
พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ พร้อมด้วยบริวาร 250 องค์
ท่านเหล่านี้หา เห็นธรรมอะไร จึงบรรลุเป็นพระอรหันต์

บัดนี้ ธรรมะอันนั้นไปปรากฏมีอยู่ที่ไหน จะใช้อะไร หา เห็น ให้ได้มา
เหมือนดังพระอรหันต์สมัยพุทธกาล เช่น พระสารีบุตร เป็นต้น

หาคำตอบได้ในหนังสือเล่มนี้

ตนเองได้ตายเกิด ตายเกิดเสมอมาไม่รู้
และจะตายเกิด ตายเกิดต่อไปอีกไม่เห็น เรียกว่า “โง่”
ธรรมจริงไม่รู้ ธรรมมีไม่เห็น เรียกว่า “โง่”
สิ่งที่ผิดกระทำ สิ่งที่ถูกต้องละเลย เรียกว่า “โง่”
หากโง่อย่างนี้ ก็พ้นจากวัฏสงสารไม่ได้

จะทำอย่างไรให้ “หายโง่” อ่านได้จากหนังสือเล่มนี้

สำนักวิปัสสนาภาวนาอนัตตารามถ้ำวัว ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
www.portee.in.th โทรศัพท์ 087-991-4135, 086-196-7686

อนัตตาสุดยอด

หลวงพ่อธี วิจิตฺตธมฺโม เขียน
พระมหายาจินต์ ธมฺมธโร ป.ธ.๙ สส.ม แปล